

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΜΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ & ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΑ ΠΟΛΕΩΝ. ΤΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ»**

Επιβλέπων Καθηγητής: κ.Κωνσταντινίδης Ιωάννης

Εξεταστής: κ.Σκιαδάς Δημήτριος

Φοιτήτρια: Ψαρροπούλου Στέλλα

Θεσσαλονίκη Απρίλιος 2019

Δηλώνω υπεύθυνα ότι όλα τα στοιχεία σε αυτή την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσίασα σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και με τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω όλες τις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν αποτελούν πρωτότυπη δημιουργία μου.

Στέλλα Ψαρροπούλου

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας διαισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω όλους αυτούς που συνέβαλαν σε αυτή την προσπάθειά μου. Θέλω να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ.Κωνσταντίνιδη Ιωάννη, για τον χρόνο του, τις παρατηρήσεις του και την έμπνευση που μου έδωσε κατά τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Επίσης, τον ευχαριστώ για τους προβληματισμούς που κατάφερε να μου θέσει και που με οδήγησαν στην επιστημονική μου κατάρτιση και την προσωπική μου εξέλιξη. Ταυτόχρονα να ευχαριστήσω τους υπόλοιπους καθηγητές του Μεταπτυχιακού και ειδικά τους καθηγητές κ.Σκιαδά Δημήτρη και κ.Σπύρο Λίτσα για τις παρατηρήσεις τους αλλά και τις γνώσεις που απέκτησα κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών. Ένα μεγάλο «ευχαριστώ» οφείλω στη Λίνα Λιάκου, τη Μαρία Σιτζόγλου, την Κωνσταντίνα Καρύδη, το Σπύρο Πέγκα, τον Γαβριήλ Κουρή και το Σίμο Μισιρλόγλου, που ως συνεργάτες και συνάδελφοι με συμβούλεψαν, με παρότρυναν και με βοήθησαν να αναπτύξω τις γνώσεις και τις εμπειρίες μου μέσα από τη μεταξύ μας συνεργασία καθώς επίσης πίστεψαν σε εμένα. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω το Δήμαρχο Γιάννη Μπουτάρη, που με την προσωπική του φιλοσοφία, αποτέλεσε έμπνευση γι'αυτή τη διπλωματική εργασία.

Τέλος, αυτή η προσπάθεια δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την αμέριστη στήριξη της οικογένειάς μου, της μητέρας μου Πηνελόπης, του συζύγου μου Αλέξανδρου Τανόπουλου αλλά και του γιου μου Παντελή, που είναι δίπλα μου και με βοηθούν να εξελίσσομαι και να πραγματοποιώ τις φιλοδοξίες μου και τους ευχαριστώ και ευγνωμονώ.

Περίληψη

Οι πόλεις αποτελούν ένα επίπεδο διακυβέρνησης, το οποίο αναλαμβάνει ρόλο στη λήψη αποφάσεων και στη διαμόρφωση των πολιτικών μεγάλων παγκόσμιων προβλημάτων, όπως η κλιματική αλλαγή, η τρομοκρατία, το περιβάλλον, η οικονομία αλλά και η κοινωνική συνοχή και διαβίωση.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσει μέσα από βιβλιογραφικές αναφορές, το ρόλο και τα χαρακτηριστικά των πόλεων ως πολιτικές οντότητες. Τα δίκτυα των πόλεων, που είναι μια νέα μορφή συνεργασίας και ανταλλαγής γνώσεων, προβληματισμών, αλλά και λύσεων. Να αναφέρει την πολιτική σκοπιμότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπέρ των πόλεων, τόσο στο πλαίσιο του αστικού σχεδιασμού, αλλά και των πολιτικών διοίκησης και διακυβέρνησης, με ταυτόχρονη παροχή θεσμικού ρόλου και επικύρωσης νομοθετημάτων και στρατηγικών πλαισίων.

Χρησιμοποιείται ως παράδειγμα ο Δήμος Θεσσαλονίκης, για να αποδοθεί ο ρόλος μιας πόλης σε μετάβαση, που μέσα από παθογένειες του παρελθόντος, αλλά και διοικητικές επιλογές, προσπαθεί να αναδείξει νέα ταυτότητα, που σέβεται την ιστορία της, την πολιτιστική της κληρονομιά και αναζητά μεθόδους και καλές πρακτικές, που να είναι συνυφασμένες με την ευρωπαϊκή νοοτροπία και φιλοσοφία. Στο παιχνίδι της αστικής ανταγωνιστικότητας, ο κεντρικός Δήμος της πόλης της Θεσσαλονίκης προσπαθεί να αποκτήσει συγκριτικά πλεονεκτήματα και να μεταλλάξει την κουλτούρα, δημιουργώντας ένα κοινό όραμα μαζί με τους ίδιους τους πολίτες, τους φορείς και τα θεσμικά όργανα της πόλης για πιο βιώσιμη και ανθεκτική πόλη, με αναπτυξιακή πορεία. Και αναζητά την συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη διεθνή κοινότητα, μέσα από μια εξωστρεφή πολιτική στρατηγική, που θα της επιτρέψει να προσελκύσει τον δημιουργικό κλάδο και την καινοτομία, να αναβαθμίσει τον τουρισμό, μέσα από χρηματοδοτικούς μηχανισμούς, προγράμματα, αλλά και δίκτυα πόλεων στα οποία συμμετέχει ή θα συμμετέχει.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	4
Περίληψη.....	5
Κεφάλαιο 1 : Εισαγωγή στις πόλεις	9
1.1. Ιστορικό των πόλεων	9
1.2. Αστική διακυβέρνηση	10
1.3. Η Ευρωπαϊκή πόλη	11
1.4. Οι πόλεις ως χώροι άσκησης της Δημοκρατίας	13
1.5. Οι πόλεις δικτυώνονται και συνεργάζονται	14
1.6 Συμπεράσματα	16
Κεφάλαιο 2 : Ευρωπαϊκές πολιτικές δράσης	17
2.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η τακτική προς τις πόλεις.....	17
2.2. Η αστικοποίηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση	18
2.3 Ευρωπαϊκές πολιτικές για τις πόλεις.....	21
2.4 Πρωτοβουλίες και δράσεις της Ε.Ε. για τις πόλεις.....	24
2.5 Συμπεράσματα	30
Κεφάλαιο 3: Δίκτυα Πόλεων	31
3.1. Ανάγκη δημιουργίας των δικτύων πόλεων	31
3.2. Ιστορική αναδρομή.....	32
3.3 Ορισμός-Γενικά χαρακτηριστικά.....	35
3.4. Δραστηριότητα δικτύων πόλεων	36
3.5 Δομή δικτύων πόλεων	38
3.6 Δικτύωση Ελληνικών πόλεων	40
3.7 Συμπεράσματα	41
Κεφάλαιο 4: Το Παράδειγμα του Δήμου Θεσσαλονίκης	42
4.1 Μια πόλη σε μετάβαση	42
4.2 Αναπτυξιακή στρατηγική στοχευμένη στην εξωστρέφεια	46
4.3 Η συμμετοχή του Δήμου Θεσσαλονίκης στα ευρωπαϊκά Δίκτυα Πόλεων.....	49
4.4 Ενισχύοντας την αστική ανθεκτικότητα της πόλης: Δράσεις δικτύωσης και συνεργασίας από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα «100 Resilient Cities (100RC)»	54
4.5 Ο Δήμος Θεσσαλονίκης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	56
4.6 Αναπτυξιακά Προγράμματα	57
4.7 Συμπεράσματα	61

Κεφάλαιο 5: Επίλογος- Συμπεράσματα	63
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α'	66
Βιβλιογραφία.....	74

Κεφάλαιο 1 : Εισαγωγή στις πόλεις

Στην φάση των πιο επικινδύνων προκλήσεων της εποχής μας-κλιματική αλλαγή, τρομοκρατία, φτώχεια, προσφυγικές ροές, οικονομική κρίση- τα κράτη νιώθουν πελαγωμένα και ανίκανα να ανταποκριθούν άμεσα. Τα προβλήματα είναι τόσο μεγάλα, τόσο αλληλοεξαρτώμενα και διχαστικά για τα ίδια τα κράτη διεθνώς. Μήπως το κράτος, που θεωρείται ο βωμός της δημοκρατίας, πλέον είναι δημοκρατικά ανεπαρκές; Ο Benjamin Barber στο βιβλίο του, «If Mayors ruled the world», βάζει ένα μεγάλο Ναι στο παραπάνω ερώτημα, και υποστηρίζει ότι οι Πόλεις και οι Δήμαρχοι τους μπορούν και κάνουν πολύ καλύτερη δουλειά. Το βιβλίο αυτό στάθηκε και αφορμή γι'αυτή την εργασία, θέλοντας να δώσει έμφαση σε ένα νέο πολιτικό φαινόμενο που παρουσιάζεται, και είναι η μεταστροφή του πολιτικού ενδιαφέροντος σε επίπεδο πόλεων και όχι κρατών, τόσο στην Ε.Ε. όσο και διεθνώς. Δυστυχώς, ο Benjamin Barber έφυγε από τη ζωή μόλις πρόσφατα, αφήνοντας στη μέση μια ιδέα και μια νέα πνοή στο πολιτικό παιχνίδι. Ελπίζοντας ότι με το συγγραφικό του έργο και γενικότερα την παρακαταθήκη που άφησε, να μην πάψει και αυτή η ιδέα. Αυτή η εργασία, ωστόσο, πραγματεύεται τις πόλεις σαν πολιτική οντότητα και πιο συγκεκριμένα τις ευρωπαϊκές πολιτικές δράσεις, δηλαδή το φαινόμενο και την πολιτική τάση της ευρωπαϊκής διακυβέρνησης, η οποία μετά την κρίση της δεκαετίας του 1970 και τις διευρύνσεις των κρατών-μελών κατά τις δεκαετίες 1980-1990, αντιλήφθηκε το κενό της δημοκρατίας, σε επίπεδο εφαρμογής πολιτικών εντός πόλεων-κρατών. Γι' αυτό διαφαίνεται μια τάση εντός της Ε.Ε. προς ένα επίπεδο κατώτερης πολιτικής βαθμίδας, στην τοπική αυτοδιοίκηση, στις πόλεις, όπου η δημοκρατία μπορεί να είναι πιο άμεση και τα βασικά προβλήματα μπορούν να βρίσκουν λύσεις σε μικρότερη κλίμακα, για αρχή.

1.1.Ιστορικό των πόλεων

Για να θεωρήσουμε τις πόλεις ως τις θεμέλιους λίθους της μελλοντικής δημοκρατικής διεθνούς διακυβέρνησης, πρέπει να δούμε την απαρχή της πόλης ως έννοια και της δημοκρατικής υπόστασης. Όταν οι άνθρωποι άρχισαν να δημιουργούν τη γλώσσα, τον πολιτισμό και τις πρώτες μορφές οικονομίας, συγκεντρώνονταν σε κοινωνίες. Όπως χαρακτηριστικά έχει προσδιορίσει ο Αριστοτέλης, ο άνθρωπος είναι ζώο πολιτικό, και άρα μπορεί να δοθεί και η ανάλογη ερμηνεία ότι οι πόλεις δεν είναι φτιαγμένες από τσιμέντο αλλά από τους ίδιους τους ανθρώπους, τους πολίτες της. Οι Αρχαίοι Έλληνες έδωσαν την ονομασία «πόλις» στις πρώτες τους κοινότητες, όπου στην περίπτωση της Αθήνας, πρόκειται για μια συγκέντρωση φυλών. Όπως στις περισσότερες αρχαίες πόλεις, έτσι και η Αθήνα ήταν μια πόλη ανδρών. Οι πολίτες ήταν ντόπιοι άνδρες μόνο, ενώ οι γυναίκες, οι δούλοι και οι αλλοδαποί είχαν κατώτερο ρόλο. Αλλά παρόλη την μικρή της έκταση και ποσοστό σε πληθυσμό, η «πόλις» είχε μια ισχυρή κοινωνική συμμετοχή και θεωρείται ως το εκκολαπτήριο της Δημοκρατίας ως πολίτευμα, καθώς για πρώτη φορά φυλές ανδρών απελευθέρωσαν τον εαυτό τους από μοναρχίες, δυνάστες και λοιπά πολιτεύματα για να διαφυλάξουν μια υποτυπώδη μορφή αυτοδιοίκησης. Αν και αυτές οι κοινότητες των 20.000

κατοίκων, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν πόλεις με τη βιβλιογραφική έννοια του όρου, ωστόσο ο φυλετισμός και οι ισχυροί πολιτευόμενοι άνδρες ως μορφή διακυβέρνησης, δημιούργησαν έναν κανόνα για άλλες κοινότητες ή περιοχές τα αρχαία χρόνια¹.

Η πόλη επομένως προϋπήρχε της εκβιομηχάνισης, ως αστική οντότητα. Υπήρχε η πόλη της Ανατολής(δεμένη με τον ασιατικό τρόπο παραγωγής), η αρχαία πόλη(ελληνική και ρωμαϊκή, δεμένη με την δουλοκτησία) και έπειτα η μεσαιωνική πόλη (η πόλη που περιγράφει ο Max Weber). Οι δύο πρώτες είχαν κυρίως πολιτικό χαρακτήρα, ενώ η μεσαιωνική πόλη χωρίς να χάνει τον πολιτικό της ρόλο, υπήρξε και βιομηχανική, εμπορική, τραπεζική κλπ.²

Στην αρχή της νέας χιλιετίας, οι πόλεις εμφανίζονται στο προσκήνιο δυναμικά. Ποτέ άλλοτε δεν ζούσαν σε αυτές τόσο άνθρωποι και η αστικοποίηση δεν είχε επηρεάσει τόσο αποφασιστικά τη ζωή του πλανήτη όσο στις μέρες μας. Η ανάδειξη της πόλης σε μήτρα και ταυτόχρονα σύμβολο του σύγχρονου κόσμου συνδέεται άρρηκτα με την εποχή της νεωτερικότητας και του βιομηχανικού καπιταλισμού τον 19^ο αι. Σήμερα, στην εποχή της ύστερης νεωτερικότητας και της παγκοσμιοποίησης, οι πόλεις έχουν μεταβληθεί σε τόπους πολύπλοκων παγκόσμιων και τοπικών δικτυώσεων που παράγουν μια ποικιλομορφία κοινωνικών, πολιτισμικών, πολιτικών και οικονομικών χωρικών μορφών. Οι πόλεις γίνονται πεδία στρατηγικών εξουσίας.³

1.2. Αστική διακυβέρνηση

Μέσα από την αποκέντρωση της δεκαετίας του 1970, οι πόλεις διεκδίκησαν την αυτονομία τους και έγιναν πιο ενεργές στη διαμόρφωση των πολιτικών δράσεων. Το σκεπτικό γύρω από αυτή την γενικευμένη τάση, είναι ότι οι τοπικές πολιτικές μπορούν να παρέχουν πιο στοχευμένες και ευέλικτες λύσεις, οι οποίες μπορούν να προσαρμοστούν στις αυξανόμενες πολύπλευρες κοινωνικές ανάγκες σε διαφορετικές αστικές συνθήκες. Ο βαθμός της ελευθερίας που συναντάται σε τοπικό επίπεδο, διαφέρει ανάμεσα στις χώρες ακόμα και στις περιφέρειες και εξαρτάται κυρίως από το θεσμικό πλαίσιο αναφοράς, το οποίο μάλιστα άλλοτε περιορίζει και άλλοτε ενισχύει συγκεκριμένες επιλογές σε διαφορετικά τοπικά επίπεδα. Η σχέση αυτών των πολιτικών με το γενικότερο εθνικό κανονιστικό πλαίσιο, καθορίζει και τις επιπτώσεις της αποκέντρωσης στον διαμερισμό και την διαφοροποίηση στην πρόσβαση σε πόρους, όπως και στην κατοχύρωση και θεσμοθέτηση νέων τοπικών ανισοτήτων.

¹ If Mayors Ruled the world, Dysfunctional Nations, Rising Cities, Benjamin Barber, Yale University Press, UK 2013, σελ.14

² «Δικαίωμα στην Πόλη», Χώρος και πολιτική, Henry Letebure, Εκδόσεις Κουκίδα, Αθήνα 2007, σελ.21

³ Πόλεις και αστικοί πολιτισμοί, Deborah Stevenson, Πρόλογος και επιστημονική επιμέλεια Γιάννης Γιαννισώτης, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2007, σελ. 11

Αυτό σημαίνει, ότι όμοιες πολιτικές σε διάφορες θεσμικές συνθήκες, μπορούν να δημιουργήσουν διαφορετικές επιπτώσεις.⁴

Ωστόσο, στα επόμενα χρόνια, μια από τις βασικές επιπτώσεις ήταν η δημιουργία νέων τύπων διακυβέρνησης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η αστική διακυβέρνηση όχι μόνο δεν εξαφανίστηκε, αλλά αντιθέτως, οι πόλεις έγιναν προνομιούχοι χώροι συγκέντρωσης και εκπροσώπησης των συμφερόντων. Δηλαδή, οι πόλεις βοηθούν στην δημιουργία αναπτυσσόμενων μεθόδων διακυβέρνησης, συνεργασίας και κανονισμών λειτουργίας, χωρίς όμως να είναι αυτές που τις καθορίζουν. Έτσι οι πόλεις αρχίζουν να ισχυροποιούνται, να έχουν σημαίνοντα λόγο και παρουσία, οντότητα πολιτική, καθώς η αποκέντρωση και οι ενεργές κοινωνικές πολιτικές τις έφεραν μπροστά στην ανάγκη για ad hoc λύσεις συγκυριακών και διαφοροποιημένων προβλημάτων. Πολιτικές χρόνιων παθήσεων όπως η ανεργία και τα κοινωνικά επιδόματα, αποτελούν κυρίως πολιτικές σε εθνικό επίπεδο, ενώ οι πολιτικές δράσεις χαρακτηρίζουν το τοπικό πολιτικό επίπεδο.

Ο Max Weber ισχυρίζεται ότι οι πόλεις μπορούν να θεωρηθούν εργαστήρια όπου διαμορφώνεται η ιδιότητα του πολίτη, ως μέλος μιας κοινότητας, κοινωνικής ένταξης και συμμετοχικότητας, ως Ευρωπαϊκή ειδικότητα.⁵ Οι νέες πόλεις έχουν να αντιμετωπίσουν την πολυπλοκότητα-νέους πληθυσμούς, προσφυγικές ροές, αστάθεια στην αγορά, ατομικευμένες ανάγκες- στον αγώνα της πολιτικοποίησης των κατοίκων, στην διαμόρφωση πολιτικής ταυτότητας ως μέλος της κοινωνίας των πολιτών. Οι Ευρωπαϊκές πόλεις αναλαμβάνοντας αυτές τις προκλήσεις, μελετούν τρόπους διαφοροποιημένων ικανοτήτων απορρόφησής τους.⁶

1.3. Η Ευρωπαϊκή πόλη

Η εξεύρεση μιας βιβλιογραφικής θεωρίας σχετικά με τις πόλεις, είναι αρκετά δύσκολο, καθώς οι πόλεις δεν χρίζουν θεωρητικής θεματικής, ενώ μπορεί εύκολα κάποιος να πέσει σε γενικεύσεις. Ακόμα, τα πιο αφηρημένα αστικά μοντέλα, αδυνατούν να περιγράψουν την πλούσια πραγματικότητα των πόλεων. Ενώ η κανονικότητα και οι εμπειρικές εφαρμογές δεν μπορούν να αποτελέσουν μοντέλα συγκριτικής ανάλυσης μεταξύ των πόλεων. Μια πρώιμη προσπάθεια γενίκευσης και θεωρητικής προσέγγισης της πόλης ήταν του Max Weber στην ιδέα του για την «Δυτική πόλη» ("Occidental city"). Σύμφωνα με τον Weber, η Δυτική Ευρωπαϊκή πόλη συγκέντρωνε μαζικά χαρακτηριστικά πολιτικής αυτονομίας, πολιτιστικής ταυτότητας, αστικής οικονομίας και διαφοροποιημένη κοινωνική δομή. Αυτή η αστικοποίηση της Ευρώπης έφτασε στο υψηλό της σημείο περί τα τέλη του Μεσαίωνα όταν οι φεουδαρχικές αρχές άρχισαν να φθίνουν και πριν τα κράτη καθιερώσουν την κυριαρχία τους. Η δυτικού τύπου Ευρωπαϊκή πόλη, χαρακτηρίζεται

⁴ CITIES OF EUROPE, CHANGING CONTEXTS, LOCAL ARRANGEMENTS, AND THE CHALLENGE TO URBAN COHESION, Edited by Yuri Kazepov, Blackwell Publishing, UK 2005, σελ. 26

⁵ Ο.π. σελ.33

⁶ CITIES OF EUROPE, CHANGING CONTEXTS, LOCAL ARRANGEMENTS, AND THE CHALLENGE TO URBAN COHESION, Edited by Yuri Kazepov, Blackwell Publishing, UK 2005, σελ. 26

από τον Weber ως ιδανικού τύπου συγκριτικά με την ανατολικού τύπου πόλη. Δεν υπάρχει μια γενική θεώρηση της αστικοποίησης και κάποιας σύγκλισης των πόλεων μεταξύ τους, αλλά γίνεται μια προσέγγιση των διαφοροποιήσεων και πολύπλοκων μηχανισμών μεταξύ των πόλεων παγκοσμίως, πάνω σε μια κοινωνική δομή και την εξέλιξή της σε κάθε εποχή. Η Ευρωπαϊκή πόλη χαρακτηρίζεται από τον Weber ως πολιτικός παράγοντας, αφού αναλύει τους μηχανισμούς που ενσωματώνουν τα συμφέροντα και τις πολιτιστικές πτυχές φέρνοντας σε μια συλλογικότητα τοπικές κοινωνικές ομάδες, φορείς, ιδιωτικά συμφέροντα και κεφάλαια και τοπικές κυβερνήσεις. Η μεσαιωνική ευρωπαϊκή πόλη ήταν το χωνευτήριο των ευρωπαϊκών κοινωνιών όπου αναπτύχθηκαν νέα πολιτιστικά και πολιτικά μοντέλα που ερχόντουσαν σε αντίθεση με τις φεουδαρχικές κοινωνίες. Οι συνθήκες στην πόλη ευνόησαν την εκμάθηση ενός πιο συλλογικού τρόπου ζωής, αλλαγή της συμπεριφοράς των πολιτών και της κοινωνίας, με καινοτόμες κατευθύνσεις, εγρήγορηση, με πνεύμα συνεργασίας αλλά και συναγωνισμού και ταυτόχρονα διαδικασίες της κοινωνικής διαφοροποίησης. Ωστόσο, οι πατέρες της κοινωνιολογίας, θεώρησαν ότι η μεσαιωνική πόλη απορροφήθηκε από την Βιομηχανική Επανάσταση και έγινε μέρος του έθνους γενικότερα και τους κράτους. Ο Shimmel, όπως και κοινωνιολόγοι από το Πανεπιστήμιο του Chicago και Μαρξιστές δεν ακολούθησαν τη θεωρία του Weber, ενώ θεώρησαν ότι η δυτικού τύπου πόλη του Weber δεν είναι ιδανική, ειδικά μετά την άνοδο των Βιομηχανοποιημένων πόλεων και μοντέρνων μητροπόλεων.⁷ Στα πιο πρόσφατα χρόνια όμως, δύο Ευρωπαίοι μελετητές, ο Arnaldo Bagnasco και ο Patrick le Gales, εισήγαγαν την αντίληψη για την Ευρωπαϊκή πόλη, η οποία έρχεται να αναβιώσει την πρωταρχική ιδέα του Weber. Σύμφωνα με τους μελετητές, η Ευρώπη δεν υπάρχει χωρίς τις πόλεις της και προώθησαν μια σειρά από μελέτες, όπου οι ευρωπαϊκές πόλεις αναλύονται διπλά, τόσο ως πολιτικοί και κοινωνικοί παίχτες αλλά και ως κοινωνίες των πολιτών. Όχι σαν μητροπόλεις, αλλά σαν πόλεις. Το βασικό τους επιχείρημα είναι ότι η φθίνουσα σημασία των κρατών-μελών -λόγω της παγκοσμιοποίησης- από την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση, δημιούργησε ένα κενό εξουσίας, το οποίο δημιούργησε τις προϋποθέσεις για νέες ευκαιρίες σε τοπικές και περιφερειακές δράσεις. Οι πόλεις, αντιλήφθηκαν πολύ γρήγορα αυτό το κενό εξουσίας και έδρασαν σχετικά άμεσα αναλαμβάνοντας ρόλους πολιτικοοικονομικούς και δημιουργώντας ισχυρές ταυτότητες από μόνες τους. Ουσιαστικά η συνεισφορά του νέο-Βεμπεριανού αυτού πλαισίου είναι να αποκαλύψει τα καλά στοιχεία των ευρωπαϊκών πόλεων και να δώσει έμφαση στον πολιτικό ρόλο των πόλεων γενικότερα, ταυτόχρονα με τις υποχρεώσεις των πολιτών. Με άλλα λόγια πρόκειται τόσο για μια θεωρητική προσέγγιση όσο και ένα κανονιστικό πλαίσιο.⁸

Εν απουσία μιας ολοκληρωμένης θεωρίας που ισχύει για διαφορετικές συνθήκες, οι παραπάνω αναλυτές έχουν καταφέρει να αποτυπώσουν μέσα από case studies πόλεων ή από έρευνες γενικής τάσης, τον τρόπο ανταπόκρισης των πόλεων στην αποκέντρωση και την παγκοσμιοποίηση και τις πολιτικές αστικές ανάπτυξης. Υπάρχουν δύο λογικές, η οικονομική λογική σύμφωνα με την οποία οι πόλεις

⁷ <http://sociology.iresearchnet.com/urban-sociology/cities-in-europe/> (τελευταία ενημέρωση 24/4/2018)

⁸ CITIES OF EUROPE, CHANGING CONTEXTS, LOCAL ARRANGEMENTS, AND THE CHALLENGE TO URBAN COHESION, Edited by Yuri Kazepov, Blackwell Publishing, UK 2005, σελ.43

λειτουργούν ως «εμπορικές επιχειρήσεις», με σκοπό την ενίσχυση της οικονομικής παραγωγικότητας. Και η πολιτική λογική, σύμφωνα με την οποία οι πόλεις δεν μπορούν να θεωρηθούν ως «εμπορικές επιχειρήσεις», αλλά πολιτικοί φορείς όπου πρέπει να δημιουργήσουν συνασπισμούς και να κερδίσουν πολιτική στήριξη⁹. Απόλυτες και οι δυο θεωρήσεις, δίνουν μονοδιάστατη ύπαρξη στις πόλεις, ενώ παραφράζουν την έννοια της συμμετοχικότητας της κοινωνίας των πολιτών και της γενικότερης κοινωνικοοικονομικής και δημιουργικής κουλτούρας των κατοίκων και εντέλει της ίδιας της δημοκρατίας ως πολιτική φιλοσοφία. Στο βιβλίο *Cities in the International Marketplace*, οι Savitch και Kontor, μιλούν για ένα μοντέλο αστικής ανάπτυξης όπου οι τοπικές κυβερνήσεις συναγωνίζονται στις διεθνείς αγορές για ιδιωτικά κεφάλαια και υιοθετούν στρατηγικές πολιτικές, για να επηρεάσουν το ποσοστό συμμετοχής τους. Πρόκειται για ένα παιχνίδι διαπραγματεύσεων και πλεονεκτημάτων βάσει στρατηγικών πρωτοβουλιών σε επίπεδο πόλεων. Όσο πιο διαπραγματευτικό πλεονέκτημα έχει μια πόλη, τόσο περισσότερο μπορεί να συμβάλλει και να διαμορφώσει τα μοντέλα αστικής ανάπτυξης.¹⁰ Η παραπάνω θεώρηση, είναι περισσότερο στα πλαίσια της αγοράς, όπου οι πόλεις έχουν ρόλο ανταγωνιστικό, πράγμα που δεν συνάδει με την Ευρωπαϊκή ιδέα απέναντι στην ενίσχυση του πολιτικού ρόλου των πόλεων, αλλά ούτε και της παγκόσμιας φιλοσοφίας των πρακτικών των δικτύων των πόλεων, με σκοπό την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και συνεργασίας.

1.4. Οι πόλεις ως χώροι άσκησης της Δημοκρατίας

Οι πόλεις μοιράζονται μια σειρά από ποιοτικά χαρακτηριστικά: ρεαλισμό, εμπιστοσύνη των πολιτών, συνέργειες και συνεργασία, κοινωνική πολιτική και τάση για δικτύωση. Ο Barber τονίζει με πολύ ενδιαφέρον πως οι ίδιοι οι Δήμαρχοι, είτε ατομικά είτε μέσω δικτύων και συλλογικοτήτων, απαντούν στις διεθνείς προκλήσεις και προβλήματα πιο αποτελεσματικά χωρίς ιδεολογικές προκαταλήψεις και στερεότυπα κομματικών αποκλεισμών. Αποτέλεσμα της πολυετής έρευνάς του και η βασική ιδεολογία του ήταν η οικοδόμηση ενός νέου μοντέλου αλληλεξάρτησης και παγκόσμιας δημοκρατικής διακυβέρνησης, όπου οι πόλεις θα έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο.¹¹

Σε ένα κόσμο όπου είναι συγκεντρωμένη τόση διαφορετικότητα με τόση λίγη αλληλεγγύη, η δημοκρατία έχει μπει σε κρίση. Ο Barber πιστεύει και προσπαθεί να αποδείξει ότι οι πόλεις είναι το αντίδοτο σε αυτή την κρίση. Η ανθρωπότητα ξεκίνησε την πολιτική της αυθυπαρξία και τον πολιτισμό της εντός πόλεων και τοπικοτήτων.

⁹ *Cities in the International Marketplace*, H.V. Savitch & Paul Kontor, Princeton University Press, 2002,σελ. 29

¹⁰ *Cities in the International Marketplace*, H.V. Savitch & Paul Kontor, Princeton University Press, 2002, σελ.46

¹¹ *If Mayors Ruled the world, Dysfunctional Nations, Rising Cities*, Benjamin Barber, Yale University Press, UK 2013

Ήταν τα εκκολαπτήρια της Δημοκρατίας.¹² Σήμερα μετά από μια μακρά ιστορία, τα κράτη απογοητεύουν τους πολίτες σε παγκόσμια κλίμακα. Κάποτε ήταν η καλύτερη πολιτική συνταγή για την ελευθερία και την ανεξαρτησία των αυτόνομων ανθρώπων και των εθνών. Αλλά δεν είναι κατάλληλα για την αλληλεγγύη. Η πόλη από την άλλη, ήταν η πρώτη κατοικία του ανθρώπου, και σήμερα, στην ροή της παγκοσμιοποίησης, είναι και η επόμενη ελπίδα ύπαρξης της δημοκρατίας. Η αστικοποίηση είτε ήταν στη φύση του ανθρώπου, είτε όχι, είναι σίγουρα μέρος της ιστορίας του και καλώς ή κακώς, είτε κατά λόγω συνθηκών, είτε με απόλυτη σκοπιμότητα, προσδιορίζει και τον τρόπο που ζει ο άνθρωπος, τον τρόπο που εργάζεται και συναναστρέφεται. Ανεξαρτήτως της πολιτικής επικαιρότητας, μεγάλης ή μικρής κλίμακας, η πραγματική πολιτική ξεκινάει από τις γειτονίες και τις τοπικές κοινωνίες, από την κοινότητα. Έτσι, όπως ξεκίνησε η πόλη σαν η ρίζα της ανθρωπότητας, η πόλη σήμερα μπορεί να θεωρηθεί ως πεπρωμένο, ως μια Ιθάκη. Καθώς στις πόλεις ξεδιπλώνεται η δημιουργικότητα, η κοινωνία εδραιώνεται και η πολιτική πραγματώνεται σε μαθήματα πολιτικής συνείδησης. Ο Barber πολύ χαρακτηριστικά λέει πώς αν πρέπει να σωθεί η ανθρωπότητα, η πόλη και όχι το κράτος, είναι ο βασικός παράγοντας της αλλαγής!¹³

Οι πόλεις ήδη αναλαμβάνουν δράση σε κάποια από τα μεγαλύτερα προβλήματα της εποχής. Δεν χρειάζεται να έχουν την έγκριση των κρατών για να το κάνουν. Καθώς δεν υπάρχουν απλές λύσεις σε όλες τις χρόνιες διεθνείς πιέσεις και προβλήματα, ο αγώνας για καθαρή ενέργεια, ισότητα, ασφάλεια και βιώσιμη αστική ανάπτυξη και ανθεκτικότητα θα λάβει χώρα στις πόλεις και μάλιστα βάζοντας συμμετόχους και τους πολίτες τους. Έτσι κι αλλιώς, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το μέλλον το ίδιο πραγματώνεται πρώτα στις πόλεις. Ή αλλιώς οι πόλεις και τα αστικά κέντρα είναι το μέλλον. Οι τοπικοί άρχοντες μάλιστα έχουν αντιληφθεί το πολιτικό παίγνιο, συνάπτοντας διεθνείς συμμαχίες και προτείνοντας καλές πρακτικές, εκεί όπου τα κράτη συνομιλούν σε θεωρητικό διπλωματικό επίπεδο και αυτό από μόνο του αποτελεί μια αχτίδα ελπίδας για την ίδια τη δημοκρατία και την πολιτική αξίωση.¹⁴

1.5. Οι πόλεις δικτυώνονται και συνεργάζονται

Μια παγκόσμια συγκέντρωση πόλεων δεν μπορεί να είναι το ίδιο με μια παγκόσμια συγκέντρωση κεντρικών κυβερνήσεων. Αλλά αυτό μπορεί να θεωρηθεί και ως αρετή, καθώς μια παγκοσμίου επιπέδου συγκέντρωση πόλεων θα μπορεί να δρα σε διεθνές αστικό περιβάλλον και επίπεδο μέσα από την πειθώ και παραδείγματα και να επιτρέπει στους πολίτες να συμμετέχουν μέσα από ομάδες αλλά και τις γειτονίες. Επίσης, πόλεις που βρίσκονται ή συνάπτουν δίκτυα, δημιουργούν δικτυώσεις επιρροής και διάδρασης, οι οποίες οδηγούν σε νέα μοντέλα κοινωνικής αστικής συνοχής και διακυβέρνησης με στόχο την αλληλεγγύη, την

¹² If Mayors Ruled the world, Dysfunctional Nations, Rising Cities, Benjamin Barber, Yale University Press, UK 2013, σελ.3

¹³ ο.π. σελ.4

¹⁴ https://www.weforum.org/agenda/2017/10/why-its-time-for-cities-to-take-the-lead/?utm_content=bufferb7553&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer (τελευταία ενημέρωση 25/4/2018)

συνεργασία και συμμετοχικότητα αλλά και την δημοκρατία. Τα δίκτυα μάλιστα, ενισχύουν και την ουσία των πόλεων αυτών καθαυτών και εκμεταλλεύονται την πολιτική τους οντότητα.¹⁵

Οι πόλεις έχουν πολύ λίγες επιλογές. Για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν πρέπει να είναι ανθεκτικές στην πραγματικότητα και να επιλύουν τα προβλήματα ή τις χρόνιες πιέσεις, να συνεργάζονται μέσω δικτύων και να ενισχύουν τη δημιουργικότητα και την καινοτομία. Ανεξαρτήτως του διεθνούς παιγνίου(διπλωματικά επεισόδια, πόλεμοι, οικονομική κρίση), οι πόλεις πρέπει να ανησυχούν για το καθάρισμα των δρόμων, τη δημιουργία θέσεων παρκινγκ και τη διαχείριση των σκουπιδιών. Αυτή είναι η γενική λειτουργική ατζέντα των πόλεων παγκοσμίως. Αλλά ακόμα και η αποκομιδή των σκουπιδιών είναι το κλειδί για την οικονομία και την καταπολέμηση της ανεργίας. Η οργάνωση των πόλεων από τα σκουπίδια, αλλά και η εμπορικότητα, η τουριστική εξωστρέφεια, η επικοινωνιακή πολιτική, η δημιουργικότητα και η ηλεκτρονική διακυβέρνηση όπως και η μείωση της γραφειοκρατίας και η εξομάλυνση των διοικητικών διαδικασιών, είναι φυσικά χαρακτηριστικά της ανθρώπινης εγγύτητας και της πυκνότητας του πληθυσμού. Καθώς οι πόλεις είναι μια από τις μεγάλες εφευρέσεις της ανθρωπότητας, η δημιουργικότητα και η φαντασία οδηγούν στην καινοτομία, την οικονομία και στον πολιτισμό, αλλά αποτελούν και κινητήριες δυνάμεις της ίδιας της δημοκρατίας.¹⁶

Σήμερα η πόλη αναδεικνύεται ως στρατηγικός φάρος της δημιουργίας κριτικής γνώσης και αναλυτικών εργαλείων, όχι μόνο για τις συνθήκες αστικής διαβίωσης, αλλά και για τα μεγάλα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά δεδομένα της κοινωνίας. Μεγάλες, μεσαίες ή μικρές πόλεις έχουν γίνει στρατηγικά σημεία για ένα εύρος λειτουργιών-οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών, πολιτιστικών- τόσο αστικών όσο και μη αστικών. Έτσι η πόλη, μπορεί να θεωρηθεί όχι ως μια οριοθετημένη μονάδα, αλλά ως ένα σύμπλεγμα δομών που μπορεί να προσδιορίσει μακροχρόνιες κοινωνικοοικονομικές διαδικασίες και να τις θεσμοθετήσει ως μια αστική πραγματική συνθήκη.¹⁷

Από πολιτικής πλευράς, η άνοδος των υπερεθνικών Θεσμών και των πολιτικών δομών (π.χ. Ε.Ε., ΔΝΤ, Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου) κερδίζοντας στρατηγική καθοδήγηση για την προώθηση της ελεύθερης κίνησης του κεφαλαίου, της εργασίας, αγαθών και υπηρεσιών, έχει παραλληλιστεί με την μεταφορά ρυθμιστικής διοίκησης και ισχύς προς τα κάτω, δηλαδή στις περιφέρειες και στις πόλεις.¹⁸

¹⁵ If Mayors Ruled the world, Dysfunctional Nations, Rising Cities, Benjamin Barber, Yale University Press, UK 2013, σελ.22

¹⁶ Ο.π., σελ.13

¹⁷ CITIES OF EUROPE, CHANGING CONTEXTS, LOCAL ARRANGEMENTS, AND THE CHALLENGE TO URBAN COHESION, Edited by Yuri Kazepov, Blackwell Publishing, UK 2005, Εισαγωγή. Σελ. xv

¹⁸ CITIES OF EUROPE, CHANGING CONTEXTS, LOCAL ARRANGEMENTS, AND THE CHALLENGE TO URBAN COHESION, Edited by Yuri Kazepov, Blackwell Publishing, UK 2005, σελ.3

1.6 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι πόλεις αντιμετωπίζουν σήμερα μια σειρά από νέες προκλήσεις, αλλά και νέες ευκαιρίες, οι οποίες προέρχονται από ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, το οποίο χρειάζεται να κατανοήσουν για να τις αντιμετωπίσουν ή να τις εκμεταλλευτούν με όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικό τρόπο.¹⁹ Η ανάγκη διαμόρφωσης σύνθετων πολιτικών για τις πόλεις ενισχύεται από δύο παράγοντες: πρώτον από την υιοθέτηση της Ε.Ε. μιας αστικής πολιτικής ατζέντας και πρακτικής μέσω των πρόσφατων αλλά και των σχεδιαζόμενων νέων πολιτικών για τις πόλεις και δεύτερον, από το γεγονός ότι σε διεθνές επίπεδο οι αναπτυξιακές πολιτικές τείνουν σε πιο αστική προσέγγιση.²⁰ Στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο θα καταγραφεί η τάση αυτή της Ε.Ε. προς τις πόλεις και οι πολιτικές δράσεις της για την ενίσχυση του ρόλου των ευρωπαϊκών πόλεων, όπως επίσης και καλές πρακτικές και παραδείγματα αυτών των πολιτικών σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις, ενώ θα γίνει ειδική αναφορά στην Ευρωπαϊκή Αστική Ατζέντα (European Urban Agenda), που αποτελεί και το επίσημο νομοθέτημα της Ε.Ε. υπέρ των πόλεων.

¹⁹ Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων, Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, σελ.9-10

²⁰ Ο.π. σελ.10

Κεφάλαιο 2 : Ευρωπαϊκές πολιτικές δράσης

2.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η τακτική προς τις πόλεις

Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης είναι μια συνεχής διαδικασία δράσης και υλοποίησης «κοινών πολιτικών». Με τον όρο 'κοινή πολιτική' νοείται ένα σύνολο αποφάσεων, κανόνων, ενεργειών που προτείνονται ή θεσπίζονται από τα κοινά θεσμικά όργανα της Ε.Ε., που έχουν ιδρυθεί και συνομολογηθεί από τις Συνθήκες της Ε.Ε., με σκοπό την καθολική εφαρμογή τους από τα 28 κράτη-μέλη.²¹

Η αρχή της επικουρικότητας και η αρχή της αναλογικότητας αποτελούν τις βασικές αρχές που διέπει το Ευρωπαϊκό Δίκαιο ως τρόπος άσκησης των πολιτικών της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. είναι μια ένωση κυρίως οικονομική αλλά και πολιτική με δυνατότητες και τάσεις εξέλιξης, αλλά και πολλά προβλήματα να αντιμετωπίσει λόγω της ετερότητας που διέπει την διαδικασία ολοκλήρωσης.²²

Ερχόμενοι στο σήμερα, η Ε.Ε, στα 60 της χρόνια, αντιμετωπίζει πρωτόγνωρες προκλήσεις που κυμαίνονται από την υψηλή ανεργία, τη βραδεία οικονομική ανάπτυξη, την οικονομική αβεβαιότητα(μια μακρά οικονομική κρίση) και ένα τεράστιο χάσμα επενδύσεων, μαζί με τις μεταναστευτικές πιέσεις (προσφυγική κρίση) και τις προκλήσεις στον τομέα του περιβάλλοντος(κλιματική αλλαγή) και της ασφάλειας(τρομοκρατία-αστάθεια στις γειτονικές χώρες). Πολλοί πολίτες έχουν χάσει την εμπιστοσύνη τους στην ικανότητα των θεσμών της Ε.Ε. να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις αυτές. Ορισμένα από τα μέχρι τώρα επιτεύγματα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης όπως η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, αγαθών και υπηρεσιών και τα ανοικτά εσωτερικά σύνορα, τίθενται υπό αμφισβήτηση. Ενώ ο λαϊκισμός και ο εθνικισμός σημειώνουν άνοδο.

Οι πόλεις θεωρούνται τόσο πηγή όσο και λύση των σημερινών οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών προκλήσεων. Στις αστικές περιοχές της Ευρώπης κατοικούν πάνω από τα δύο τρίτα του πληθυσμού της ΕΕ τα οποία αντιπροσωπεύουν περίπου το 80 % της κατανάλωσης ενέργειας και παράγουν έως και το 85 % του ΑΕΠ της Ευρώπης. Αυτές οι αστικές περιοχές είναι οι κινητήριες δυνάμεις της ευρωπαϊκής οικονομίας και δρουν ως καταλύτες δημιουργικότητας και καινοτομίας παντού στην Ένωση. Αλλά υπάρχουν επίσης περιοχές όπου επίμονα προβλήματα, όπως η ανεργία, η απομόνωση και η φτώχεια είναι εξαιρετικά σοβαρά. Ως εκ τούτου, οι αστικές πολιτικές έχουν ευρύτερη διασυνοριακή σημασία, και για

²¹ Εν αναμονή αν θα πραγματοποιηθεί το Brexit

²² Ελένη Παπαγαρουφάλη, Ήπια διπλωματία-Διεθνικές αδελφοποιήσεις & ειρηνιστικές πρακτικές στη σύγχρονη Ελλάδα, (Αθήνα, εκδόσεις Αλεξάνδρεια 2013), σελ. 34

αυτόν τον λόγο η αστική ανάπτυξη είναι καθοριστική για την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ.²³

Στόχος είναι να εμπλακούν τα κράτη-μέλη, μέσω των πόλεων και των περιφερειών, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών, σε μια εθελούσια ανταλλαγή εμπειριών, τεχνογνωσίας, καλών πρακτικών και τεχνικής βοήθεια, έτσι ώστε οι πολίτες να κατανοήσουν και να συνδέσουν τις εθνικές τους πολιτικές με τις κατευθυντήριες γραμμές της Ε.Ε., καθώς έτσι θα ενισχυθεί η διαφάνεια και η συμμετοχικότητα.²⁴

Σκοπός της περιφερειακής πολιτικής της ΕΕ είναι η μείωση των σημαντικών οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών ανισοτήτων που εξακολουθούν να υπάρχουν μεταξύ των περιφερειών της Ευρώπης. Η διατήρηση των ανισοτήτων αυτών θα έθετε σε κίνδυνο μερικούς από τους ακρογωνιαίους λίθους της Ε.Ε., όπως η μεγάλη ενιαία αγορά της αλλά και το νόμισμά της, το Ευρώ.²⁵

Ιστορικά, μνεία στην ανάγκη περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. γίνεται από τη συνθήκη της Ρώμης το 1957, ενώ το 1993 στη Συνθήκη του Μάαστριχτ εισάγονται τρεις καινοτομίες: το Ταμείο Συνοχής, η Επιτροπή Περιφερειών και η αρχή της επικουρικότητας. Πιο γενικά, η διάθεση της Ε.Ε. για τις πόλεις και την αποκεντρωμένη διοίκηση, άρχισε από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, με την αύξηση της αστικοποίησης, των μαζικών προβλημάτων στις αστικές περιοχές και την ανάγκη άμεσης επίλυσής τους.

2.2. Η αστικοποίηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Αν κοιτάξει κανείς μια φωτογραφία της Ευρώπης από δορυφόρο την νύχτα, θα διαπιστώσει εκτός από τα πολλά φώτα, σαν μικρά φωτεινά σήματα, την ύπαρξη πολλών ανθρώπων σε πόλεις. Επίσης, αυτό που είναι πιο σημαντικό είναι, ότι δεν διαφαίνεται η ύπαρξη οποιοδήποτε συνόρων, ή έστω κάποιου είδους διαχωρισμός, δίνοντας έτσι την απόλυτη εντύπωση ότι η Ευρώπη δεν είναι τίποτα άλλο από ένα «δίκτυο πόλεων». Η δεκαετία του 1990 μπορεί να θεωρηθεί κομβική καθώς το περιβάλλον των ευρωπαϊκών πόλεων άλλαξε ριζικά. Δύο Δανοί ερευνητές χαρακτηριστικά επεσήμαναν: « Η παγκοσμιοποίηση μεταβάλλεται σε μια κοινωνία όπου η πληροφορία και η δημιουργικότητα έχουν σημασία, και αυξάνεται το βάρος της θέσης του δικτύου αλλάζοντας το μοτίβο του κινδύνου και έτσι δημιουργούνται νέες ανάγκες για ενεργές αστικές πολιτικές μάρκετινγκ και στρατηγικού σχεδιασμού. Μόνο οι αστικές κοινωνίες που αγωνίζονται ενεργά για το μέλλον τους, θα μπορούν να έχουν ένα». Στα τέλη του 1980, ειδικοί πάνω στην οικονομική γεωγραφία, σε συνεργασία με στελέχη τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα, έθεσαν την ιδέα ότι η Ευρώπη πρέπει να θεωρηθεί ως ένα δίκτυο περιφερειών ή ένα δίκτυο

²³ http://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/themes/urban-development/ (τελευταία πρόσβαση 8/5/2017).

²⁴ Ελένη Παπαγαρουφάλη, ο.π. σελ. 26.

²⁵ http://ec.europa.eu/regional_policy/el/ (τελευταία πρόσβαση 8/5/2017)

πόλεων.²⁶ Μπορεί τότε αυτό να φάνταζε σαν υπερβολή, αλλά ενείχε τη δυναμική της πραγματικότητας. Το γεγονός είναι ότι μια ισχυρή ευρωπαϊκή οικονομία ή ισχυρές οικονομίες των κρατών-μελών πρέπει να στηριχτούν πάνω σε μια δομημένη αστική οικονομία που είναι ανταγωνιστική, δυναμική, προσανατολισμένη στο μέλλον, πρωτότυπη, καινοτόμα και δημιουργική και να έχει σχεδιαστεί με ένα αποτελεσματικό στρατηγικό τρόπο.

Καθώς στις πόλεις βρίσκεται το 70% περίπου του παγκόσμιου πληθυσμού, η δημιουργία ιδανικών συνθηκών διαβίωσης για τους πολίτες, είναι στους βασικούς στόχους των τοπικών αρχόντων και ηγετών. Μάλιστα, κάποιες ευρωπαϊκές πόλεις όπως η Κοπεγχάγη, το Άμστερνταμ και η Βαρκελώνη, στα χρόνια της αναπτυξιακής τους πολιτικής, έχουν κάνει σαφές στις εθνικές κυβερνήσεις τους ότι χωρίς βασικές ισχυρές πόλεις, η οικονομία της χώρας θα είναι αδύναμη και περιθωριοποιημένη. Η εκχώρηση, εν ολίγοις, από το κράτος στην πόλη μιας αξιόλογης ισχύος και ευθύνης πάνω στα οικονομικά θέματα, τις δημογραφικές αλλαγές αλλά και οι εξελίξεις στην τεχνολογία της παραγωγής, τις μεταφορές και την επικοινωνία, έκαναν σαφές, ότι οι τοπικοί ηγέτες θα έπρεπε να ανταποκριθούν δημιουργικά και άμεσα, ειδάλλως να κρατήσουν μια παθητική στάση²⁷. Μια τέτοια τοποθέτηση ισχύει και στην Ε.Ε. σαν σύνολο. Τα κράτη είναι χωρισμένα σε πόλεις και περιφέρειες και αποτελούν το σύνολο μιας οντότητας που μπορεί να είναι ισχυρή στο σύνολο αν και εφόσον και τα μέρη της μπορούν να λειτουργούν με πολιτικές αναπτυξιακές και ισχυροποίησης, σε μια μορφή κάθετης θεώρησης.²⁸

Οι πόλεις θεωρούνται και πηγή αλλά και λύση των σημερινών προκλήσεων (οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών) και η Ευρώπη θεωρείται από τις πιο αστικοποιημένες ηπείρους.²⁹

Επομένως, οι πόλεις μέσα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον αναζητούν νέες ευκαιρίες. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον πρέπει να λειτουργήσουν κατανοώντας τις συνθήκες που έχουν να αντιμετωπίσουν ή να τις εκμεταλλευτούν με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο.³⁰ Κάποιες από τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ευρωπαϊκές πόλεις είναι:

- Αστική Φτώχεια
- Ανεργία

²⁶ Planning Cities for the Future, The Successes and Failures of Urban Economic Strategies in Europe. Peter Karl Kresl, Edward Elgar Publishing, Bucknell university, USA, 2007, σελ.2-5

²⁷ Planning Cities for the Future, The Successes and Failures of Urban Economic Strategies in Europe. Peter Karl Kresl, Edward Elgar Publishing, Bucknell university, USA, 2007,σελ.35

²⁸ Planning Cities for the Future ο.π.

²⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/themes/urban-development/ (τελευταία ενημέρωση 30/4/2018)

³⁰ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, σελ. 9-10

- Κερδοσκοπικές Πιέσεις
- Ενσωμάτωση Μεταναστών/Προσφύγων
- Κλιματική Αλλαγή
- Κυκλική Οικονομία/ Διαχείριση απορριμμάτων
- Αστική Κινητικότητα
- Άδεια κτήρια/καταστήματα
- Έλλειψη Χρηματοδότησης / Ανταγωνιστικά Προγράμματα

Τον Οκτώβριο του 2011, η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από την Επιτροπή σε θέματα περιφερειακής πολιτικής προχώρησε στην έκδοση μια έκθεσης, η οποία ήταν αποτέλεσμα συνεργασιών πολλών φορέων, πραγματογνωμόνων και αντιπροσώπων πόλεων της Ε.Ε. και συμμετοχικών εργαστηρίων, με τίτλο «Cities of tomorrow. Challenges, visions, ways forward». Η έκθεση είχε σκοπό να ευαισθητοποιήσει για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν και θα αντιμετωπίσουν οι ευρωπαϊκές πόλεις, και να προβληματίσει ως και να δώσει έμπνευση και κίνητρα για πολιτικές εφαρμογές, δράσεις και πρακτικές για την αστική ανάπτυξη, τόσο σε τοπικό-αστικό επίπεδο, όσο και σε περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό.³¹

Η έκθεση καταλήγει σε ένα αισιόδοξο ερώτημα: Μπορεί να προσδιοριστεί ένα κοινό ευρωπαϊκό όραμα για τις πόλεις;

Η απάντηση είναι μάλλον πιο αόριστη, δηλαδή, το όραμα μπορεί να προσδιοριστεί ως μια σειρά από εικόνες του μελλοντικού επιθυμητού στόχου σε πιο ακριβείς προσδιοριζόμενους όρους. Δεν υπάρχει ένα όραμα για μια ευρωπαϊκή πόλη «μοντέλο». Τουναντίον μάλιστα, πολλές πόλεις, μέσα από συμμετοχικές διαβουλεύσεις, δημιούργησαν η κάθε μια το δικό της όραμα για το πώς θέλουν να είναι μελλοντικά. Αυτά τα οράματα είναι ποικιλόμορφα, καθώς βασίζονται πάνω σε διαφορετικές κανονικότητες, αδυναμίες και προτερήματα, σε απειλές και ευκαιρίες αλλά και σε διαφορετικές αξίες και ιδανικά.

Θα ήταν επομένως μάταιο να προσπαθήσει κανείς να ορίσει ένα κοινό όραμα για την Ευρωπαϊκή πόλη του μέλλοντος φορμαλιστικά. Οι πόλεις πρέπει να δρουν αυτοβούλως, να σχηματίσουν το δικό τους όραμα, συνενώνοντας την κοινότητα, οργανισμούς και φορείς τοπικούς. Αλλά ο ρόλος της Ε.Ε. είναι να ορίσει ένα κανονιστικό πλαίσιο, μια μεθοδολογία, με την οποία θα προσφέρει καθοδηγητικές αρχές και ενισχύοντας τις πόλεις να διαμορφώσουν το αστικό τους μέλλον.

³¹http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_final.pdf (τελευταία ενημέρωση 1/5/2018)

Για την εφαρμογή αστικών πολιτικών λοιπόν, η Ε.Ε. έχει σημαίνοντα ρόλο αφού μέσα από συμφωνίες μπορεί να διασφαλίσει και να ενισχύσει τους στόχους, τα ιδανικά και τις αξίες που είναι απαραίτητες για να μπουν οι βάσεις για την μελλοντική ιδεατή Ευρωπαϊκή πόλη.

Πολύ περισσότερο επειδή οι ευρωπαϊκές πόλεις του αύριο είναι πλατφόρμες για την δημοκρατία, τον πολιτισμό και την ποικιλομορφία. Με πλούσιο πολυπολιτισμικό διάλογο, δημοκρατικές αξίες και ελευθερίες. Εκεί που η ορθή διακυβέρνηση βασίζεται στον ανοικτό διάλογο, την ευθύνη και την συμμετοχικότητα, την συνοχή και την επικουρικότητα. Εκεί που οι πολίτες έχουν λόγο και ευκαιρίες για κοινωνική και πολιτική συμμετοχή μέσα από δημοκρατικούς θεσμούς και μπορούν να διαμορφώνουν από κοινού με άλλους φορείς την αστική ανάπτυξη. Οι Ευρωπαϊκές πόλεις του αύριο είναι χώροι συγκέντρωσης και ενίσχυσης της καινοτομίας, της δημιουργικότητας και της γενικότερης οικονομικής ανάπτυξης. Και τέλος εκεί που η πολιτισμική κληρονομιά, τα ιστορικά κτίρια, η αρχιτεκτονική και ο δημόσιος χώρος, μπορούν να αξιοποιηθούν ταυτόχρονα με την βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού σκηνικού, ενώ πολίτες και τοπικοί παράγοντες προσδιορίζουν την ίδια την ταυτότητά τους μέσα από το αστικό περιβάλλον.³²

2.3 Ευρωπαϊκές πολιτικές για τις πόλεις

Παρόλη την παραπάνω θεωρητική προσέγγιση για την τάση της Ε.Ε. προς τις πόλεις της ως πηγές δημιουργίας και πραγμάτωσης της δημοκρατίας και την ανάγκη μεταβολής της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης σε όρους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», είναι ανάγκη να γίνει εκτενής αναφορά και στις πολιτικές που υιοθέτησε η ίδια η Ε.Ε., μέσω θεσμοθέτησης οργάνων και εργαλείων. Μάλιστα, η τάση για διαμόρφωση σύνθετων πολιτικών για τις πόλεις ενισχύεται από δύο παράγοντες, αφενός από τον έμπρακτο ενστερνισμό πολιτικών από την Ε.Ε. και αφετέρου από την στροφή σε αναπτυξιακές πολιτικές αστικού περιεχομένου σε διεθνές επίπεδο.³³

Στα χρόνια της Ε.Ε., οι Γενικές Διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενίοτε είχαν αναπτύξει κάποιες πρωτοβουλίες για την υιοθέτηση αστικής ατζέντας, στο χαρτοφυλάκιο τους. Και είναι σαφές, ότι η Ε.Ε. προσπαθούσε και προσπαθεί να επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στα προβλήματα των ευρωπαϊκών πόλεων, χωρίς να παραγνωρίζεται η θεμελιώδης αρχή της επικουρικότητας.³⁴

Πιο συγκεκριμένα, η Συνθήκη για την Ε.Ε. (Συνθήκη Μάαστριχτ 1992), δεσμεύεται στο Άρθρο 103^A να προάγει την αρμονική ανάπτυξη του συνόλου της και

³² http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_final.pdf (τελευταία ενημέρωση 29/4/2018)

³³ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, σελ. 9-10

³⁴ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999- Κεφ.22: Η πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον αστικό χώρο, Άγγελος Κότιος, σελ. 554, 557

να συμβάλει στη «μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών». Το παραπάνω άρθρο, αποτελεί και την νομική θεμελίωση της Ε.Ε. για πρωτοβουλίες και πολιτικές πρακτικές και προγράμματα για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των πόλεων.³⁵ Όλοι οι πυλώνες δράσεις της Ε.Ε. (π.χ. οικονομικό, κοινωνικό, υποδομών, ενέργεια, περιβαλλοντικό, τεχνολογικό) αλληλεξαρτώνται και αλληλεπιδρούν και ενέχουν μια πολιτική σκοπιμότητα από το χαμηλότερο στο υψηλότερο επίπεδο διακυβέρνησης.

Ο Άγγελος Κότιος (1999) αναφέρει ότι χρονικά, η πρώτη προσέγγιση της Ε.Ε. σε επίπεδο αστικής πολιτικής, καταγράφηκε στο πλαίσιο της κοινής περιβαλλοντικής πολιτικής, στο «Πρόγραμμα Δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στον Τομέα του Περιβάλλοντος 1973-1976» και στα επόμενα ανάλογα προγράμματα. Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 ξεκινούν περαιτέρω προσπάθειες για μια πιο σφαιρική ευρωπαϊκή αστική προσέγγιση. Τέτοιες προσπάθειες ήταν η Πράσινη Βίβλος για το Αστικό Περιβάλλον (Ευρ. Επιτροπή 1990), με στόχο την βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των πόλεων. Η «Ευρώπη 2000» (Ευρ. Επιτρ. 1990) και «Ευρώπη 2000+» (Ευρ. Επιτρ. 1995), με στόχο την χωροταξική Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ακόμα, με το Άρθρο 2 της Συνθήκης του Μάαστριχτ, η Κοινότητα συμπεριέλαβε στις Χρηματοδοτήσεις 3 Διαρθρωτικών Ταμείων, πολλά προγράμματα αστικής πολιτικής και καινοτόμες πιλοτικές δράσεις (1993-1999). Επιπλέον, μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων χρηματοδοτούνται προγράμματα αστικών πολιτικών και παρεμβάσεων σε πολλές θεματικές (υποδομές, περιβάλλον, ενέργεια, αναπλάσεων, απασχόλησης, κοινωνικά). Πιο συγκεκριμένα, ιδιαίτερης σημασίας αποτελούν οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες των προγραμμάτων που εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα:

URBAN (1994) με χρηματοδότηση 600 εκατ. ECU για την επίτευξη οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων των αστικών περιοχών.

Αστικά Πιλοτικά προγράμματα στο πλαίσιο του Άρθρου 10 του ΕΤΠΑ για την πρακτική εφαρμογή καινοτόμων δράσεων σε αστικό περιβάλλον.

Τα προγράμματα για την δικτύωση και συνεργασία των πόλεων (π.χ. PACTE, RECITE , Ecos/Overture, Eurocities, Energy Cities, POLIS).

Προγράμματα για την αειφόρο ανάπτυξη (LIFE), αστικής ενέργειας και αποδοτικότητας των μεταφορών (π.χ. Thermie, SAVE, Altener), οικονομικής και κοινωνικής συνοχής (π.χ. HORIZON, POVERTY III), κ.α.

³⁵ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999- Κεφ.22: Η πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον αστικό χώρο, Άγγελος Κότιος, σελ. 555

Τέλος, στη Λευκή Βίβλος με τίτλο: «*Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα, Απασχόληση-Οι προκλήσεις και η Αντιμετώπισή τους για την μετάβαση στον 21^ο αι.*» (Ευρ.Επιτροπή 1993, σς.163),προσδιορίζεται ότι για την βελτίωση της ποιότητας της ζωής απαιτούνται πρωτοβουλίες τοπικής απασχόλησης, καλύτερη ένταξη των κτιρίων και υποδομών μεταφορών στα αστικά κέντρα καθώς και αύξηση της διαθεσιμότητας των πάρκων και χώρων πρασίνου στις αστικές περιοχές.³⁶

Ωστόσο, όλες οι προαναφερθείσες πολιτικές προσπάθειες της Κοινότητας τότε, ήταν περισσότερο ad hoc και άνευ ουσιαστικού κοινού ευρωπαϊκού οράματος ή στόχου. Με σκοπό τον προσδιορισμό των επιδιωκόμενων στόχων της Ε.Ε. για τον συντονισμό των επιμέρους πολιτικών σε αστικό επίπεδο, εξέδωσε το 1997 την ανακοίνωση «Προς ένα πρόγραμμα για το αστικό περιβάλλον στην Ε.Ε.(Ευρωπ.Επιτροπή 1997β). Στην ανακοίνωση αυτή γίνεται μια πρώτη αποτύπωση της Ευρωπαϊκής προοπτικής υπέρ των πόλεων καθώς και οι μελλοντικές κατευθυντήριες βάσεις³⁷. Παρόλο που ο τίτλος ήταν αρκετά εξειδικευμένος, η ανακοίνωση περιλάμβανε πολλές θεματικές παρέμβασης τόσο σε οικονομικό και κοινωνικό, όσο και σε πολιτισμικό και θεσμικό επίπεδο.

Ερχόμενοι, στο σήμερα, στις απαρχές του 21^{ου} αιώνα, στην σύγχρονη «Ιστορία» της Ε.Ε, με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας το 2007, η εδαφική συνοχή γίνεται στόχος πλέον της Ε.Ε. και αυτό οφείλεται στις πολιτικές προτάσεις για μια ευρωπαϊκή αστική ατζέντα κατά την περίοδο μετά το 2013 και την λήξη της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), άρρηκτη συνυφασμένη με τους στόχους της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», για την έξυπνη, ισόνομη και βιώσιμη ανάπτυξη. Οι πόλεις μπορούν να αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη εφαρμογής της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ως κέντρα επιχειρηματικότητας, καινοτομίας και δημιουργικότητας αλλά και κοινωνικής ένταξης, οικονομικής αναζωογόνησης και πολιτιστικών ανταλλαγών .³⁸

Με γνώμονα την «Στρατηγική 2020», η Επιτροπή θέλει να υιοθετήσει νέες πολιτικές αστικής προέκτασης, με σκοπό οι πόλεις να αναλάβουν πιο ολιστικές πολιτικές δράσεις για την βιώσιμη αστική ανάπτυξη μέσω της ανάπτυξης ολοκληρωμένων στρατηγικών και επιχειρησιακών προγραμμάτων.³⁹

Η Επιτροπή εργάζεται μαζί με τις πόλεις προκειμένου να επιτύχει ένα καλό επίπεδο διαβίωσης.⁴⁰

³⁶ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999- Κεφ.22: Η πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον αστικό χώρο, Άγγελος Κότιος, σελ. 555

³⁷ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999- Κεφ.22: Η πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον αστικό χώρο, Άγγελος Κότιος, σελ. 557

³⁸ <https://www.citybranding.gr/2012/03/2014-2020.html#more> (τελευταία ενημέρωση 30/4/2018)

³⁹ <https://www.citybranding.gr/2012/03/2014-2020.html#more> (τελευταία ενημέρωση 30/4/2018)

⁴⁰ Κάποια από αυτά είναι

2.4 Πρωτοβουλίες και δράσεις της Ε.Ε. για τις πόλεις

Ι) ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΚΟΠΕΓΧΑΓΗΣ

Τον Μάρτιο του 2012 πραγματοποιήθηκε η 5^η Διάσκεψη Κορυφής στην Κοπεγχάγη, όπου συμμετείχαν πάνω από 300 Δήμαρχοι και Περιφερειάρχες μέλη της **Επιτροπής των Περιφερειών (Committee of the Region)** όλων των κρατών-μελών μαζί με την ηγεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πραγματογνώμονες και ερευνητές της αστικής ανάπτυξης. Στη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης, οι Δήμαρχοι ζήτησαν λόγο και βασικό ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών της Ε.Ε. υπό το πρίσμα και τους στόχους της «Ευρώπης 2020», που αφορούν τους πολίτες και την εδαφική συνοχή, όπως και πόρους και περισσότερες πηγές χρηματοδότησης από τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό, απευθείας προς τις πόλεις και τις περιφέρειες.⁴¹

Η Mercedes Bresso, Πρόεδρος της Επιτροπής των Περιφερειών τόνισε ότι οι ευρωπαϊκές πόλεις δεν πρέπει είναι υποδοχείς πολιτικών, αλλά πρωταγωνιστές στη δημιουργία του νέου: «Στην εποχή της οικονομικής κρίσης, σε έναν κόσμο που έχει κορεστεί από ένα μη βιώσιμο μοντέλο ανάπτυξης οι πόλεις δε μπορεί και δε πρέπει να εκλαμβάνονται ως τα «τα δοχεία» που υποδέχονται τις πολιτικές της ΕΕ, αλλά ως «εργοστάσια δημιουργίας», ως πρωταγωνιστές σε θέματα που αφορούν στην αλλαγή του τρόπου ζωής, στην ενθάρρυνση της δημιουργικότητας, στην προσφορά βοήθειας στους άνεργους και στην οικοδόμηση συνεργασίας με τις επιχειρήσεις»... «Οι πόλεις είναι σε συνεχή μετασχηματισμό και στις σημερινές συνθήκες κρίσης, θα πρέπει να περάσουμε από την συζήτηση των προκλήσεων σε πρακτικές λύσεις, τις οποίες οι τοπικές και περιφερειακές αρχές θα μπορούν να εφαρμόσουν στις περιοχές τους...» είπε μεταξύ άλλων η κ. Bresso στην ομιλία της ενώ ολοκληρώνοντας είπε ότι: «Η μετάβαση στην ανάπτυξη της Ευρώπης του μέλλοντος, μπορεί να επιτευχθεί μόνο όταν αναγνωριστεί πλήρως, ο ρόλος των πόλεων ως εταίρων στις αναπτυξιακές στρατηγικές, η εμπλοκή τους στις τομεακές πολιτικές, η ενθάρρυνση των συνεργασιών, και η αρμονική τους σύμπλευση με τα άλλα επίπεδα διακυβέρνησης.»⁴²

Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής **José Manuel Barroso** ανέφερε ότι πολλές ευρωπαϊκές πόλεις έχουν πληγεί από την κρίση και ειδικότερα όσον αφορά στην

-
- [European Fund for Strategic Investments](#)
 - [European Structural and Investment Funds](#)
 - [Horizon 2020](#)
 - [LIFE](#)
 - [Urban Innovative Actions](#)
 - [European Investment Project Portal](#)
 - [European Investment Advisory Hub](#)

<https://www.citybranding.gr/2012/03/2014-2020.html#more> (τελευταία ενημέρωση 30/4/2018)

⁴¹ https://www.citybranding.gr/2012/03/blog-post_26.html (τελευταία ενημέρωση 4/5/2018)

⁴² Ο.π.

ανεργία και κυρίως στην ανεργία των νέων. Η ΕΕ, είπε ο κ. Barroso επεξεργάζεται λύσεις σε συνεργασία με τις εθνικές κυβερνήσεις. Ο ίδιος, τόνισε τον πρωταγωνιστικό ρόλο των πόλεων στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» , σχετικά με τις θέσεις εργασίας τις επενδύσεις, την έρευνα, τη μόρφωση και τον κοινωνικό αποκλεισμό και κάλεσε τους ηγέτες των τοπικών αρχών της Ε.Ε να αναλάβουν ισχυρό ρόλο στην ενεργή υποστήριξη του ευρωπαϊκού προγράμματος.

Με την ολοκλήρωση της Διάσκεψης της Κοπεγχάγης, υπογράφηκε η Διακήρυξη της Κοπεγχάγης όπου ζητούνται από την Ε.Ε.:

«- Να φανεί αντάξια των προσδοκιών χρηματοδοτώντας την οριζόντια αστική πολιτική για την Ευρώπη του αύριο

- Να αποκτήσει η «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 2020» τοπικό χαρακτήρα για να απελευθερωθεί η ανερχόμενη και ρηξικέλευθη δυναμική των πόλεων και των περιφερειών.

- Να ενισχυθεί ο ρόλος των δήμων και των περιφερειών στη χάραξη και την καθοδήγηση των ευρωπαϊκών πολιτικών και δη των ολοκληρωμένων στρατηγικών αειφόρου τοπικής ανάπτυξης και προς μια οικονομία με μηδενικές εκπομπές άνθρακα.

- Να καταστεί υποχρεωτική η συμμετοχή των δήμων και των περιφερειών στη συγκεκριμένη αυτόματη υλοποίηση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης...».⁴³

II) ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΠΟΛΕΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Μια ακόμα πρωτοβουλία ξεκίνησε από την Επιτροπή των Περιφερειών, η οποία προσκάλεσε τοπικές και περιφερειακές αντιπροσωπείες στην Ευρωπαϊκή Ένωση με έδρα τις Βρυξέλλες να ανοίξουν ταυτόχρονα τις πόρτες τους στους επισκέπτες, στο πλαίσιο κοινών «Ημερών ελεύθερης προσέλευσης του κοινού». Με την πάροδο των ετών, η πρωτοβουλία μετατράπηκε σε σημαντική ετήσια εκδήλωση με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων φορέων.⁴⁴ Το 2016, εγκαταλείπεται η ονομασία «OPEN DAYS» και η εκδήλωση αποκαλείται πλέον «Ευρωπαϊκή Εβδομάδα των Περιφερειών και των Πόλεων». Διοργανώνεται από κοινού από την Επιτροπή των Περιφερειών (CoR) και από την Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής και Πολεοδομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG REGIO).

Corina Crețu: Επίτροπος Περιφερειακής Πολιτικής

«Η Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Πόλεων και Περιφερειών είναι μια ευκαιρία για τις πόλεις και τις περιφέρειες να έρθουν σε επαφή και να μοιραστούν καλές πρακτικές , όπως και να σχεδιάσουν συνέργειες για μελλοντικά έργα .» (...) « Στον απόηχο της Ευρωπαϊκής Αστικής Ατζέντας, οι πόλεις μπορούν να έχουν λόγο στην χάραξη των πολιτικών της Ε.Ε.» Σύμφωνα με την ίδια: « η σημασία αυτής της ετήσιας συνάντησης είναι στην ενίσχυση των πόλεων και των περιφερειών και στην παρακίνησή τους να ανταλλάξουν, να μάθουν και να δημιουργήσουν τις δικές τους πολιτικές πρακτικές για την ανάπτυξη, την καινοτομία, την οικονομική αναζωογόνηση,

⁴³ Ο.π.

⁴⁴ <http://cor.europa.eu/el/events/opendays/Pages/open-days.aspx>

την εργασία και την ποιότητα ζωής. Και φυσικά να επανέρχονται κάθε χρόνο προκειμένου να παρουσιάζουν αυτήν την ενισχυμένη εμπειρία ως καλή πρακτική.»⁴⁵

Oldrich Vlasak: Εισηγητής της Επιτροπής Περιφερειών του “Territorial vision 2050: what future?”

Στην εισήγησή του τονίζει την ανάγκη ενός νέου εδαφικού οράματος, το οποίο θα επιτρέψει και θα δώσει κίνητρο σε τοπικές κυβερνήσεις να αναπτύξουν την συμμετοχικότητα και την εμπλοκή των πολιτών, σε μια εποχή που η εμπλοκή αυτή τείνει φθίνουσα λόγω των πολιτικών εξελίξεων εντός Ε.Ε. : «Το μοντέλο που προσπαθεί η ίδια η Επιτροπή να προωθήσει, είναι ένα σύστημα ανοικτής διακυβέρνησης με το οποίο θα επιτευχθεί καλύτερη δημοκρατία και διαφάνεια. Εν μέσω της διαδικασίας για το μέλλον της Ε.Ε. πρέπει να επιδείξουν θάρρος και να επιτρέψουν στις πόλεις και στις περιφέρειες να ηγηθούν ένα επιτυχημένο και χωρίς αποκλεισμούς μέλλον. Πρέπει να σχεδιαστούν πολιτικές με βάση τα τοπικά δεδομένα από τοπικούς φορείς και οι διάφορες μορφές διακυβέρνησης πρέπει να δημιουργήσουν συνεργασίες για να διαμορφώσουν όσο το δυνατόν καλύτερες λύσεις που είναι πιο κοντά στους πολίτες. Ο λόγος που οι στόχοι της «Στρατηγικής 2020», της Ε.Ε. δεν επιτυγχάνονται, είναι λόγω της έλλειψης μιας προσέγγισης bottom-up. Ενώ μέσω ενός νέου εδαφικού οράματος, θα διασφαλιστεί ότι οι μελλοντικές στρατηγικές ανάπτυξης επιφέρουν καλύτερα αποτελέσματα για όλους.»⁴⁶

III) ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΣΤΙΚΗ ΑΤΖΕΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ

Η Αστική Ατζέντα της ΕΕ (EU Urban Agenda) αποτελεί την ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αστικού χαρακτήρα της ΕΕ, των εθνικών πολιτικών και της νομοθεσίας. Εστιάζοντας σε συγκεκριμένα θέματα προτεραιότητας μέσα από τη διαμόρφωση και λειτουργία εταιρικών σχέσεων - όπου συμμετέχουν πόλεις, κράτη-μέλη, εκπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλοι οργανισμοί . Η Αστική Ατζέντα αποσκοπεί στη **βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αστικές περιοχές και αποτελεί το βασικό θεσμικό αποτέλεσμα της Ε.Ε. για τις πόλεις.**⁴⁷

Κατοχυρώθηκε με το Σύμφωνο του Άμστερνταμ τον Μάιο του 2016, στην συνάντηση των Υπουργών για θέματα αστικής πολιτικής, μαζί με την ηγεσία της Ε.Ε. όλων των κρατών-μελών.

Η Αστική Ατζέντα, είναι μία νέα μεθοδολογία εργασίας που εφαρμόζεται για να διασφαλίσει τη μέγιστη χρήση των δυνατοτήτων των πόλεων, ώστε να αντιμετωπιστούν με επιτυχία οι κοινωνικές προκλήσεις. Στοχεύει στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ Κρατών Μελών, Πόλεων, της Επιτροπής αλλά και άλλων οργανισμών/φορέων προκειμένου να τονώσει την ανάπτυξη, τη βιωσιμότητα και την καινοτομία στις πόλεις της Ευρώπης.

⁴⁵ The Parliament’s Magazine, REGIONAL, Βρυξέλλες, Οκτώβριος 2016, σελ. 7-8

⁴⁶ Ο.π. , σελ. 30-31

⁴⁷ <http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5>

Επιδιώκει τη μέγιστη συνεισφορά των αστικών περιοχών στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ σε αρμονία με τους αντίστοιχους/σχετικούς εθνικούς στόχους των κρατών-μελών, υποστηρίζει μια αποτελεσματικότερη, ολοκληρωμένη και συντονισμένη προσέγγιση στις πολιτικές και τη νομοθεσία της ΕΕ για τις αστικές περιοχές, και αναζητεί τρόπους για τη μεγαλύτερη εμπλοκή/συμμετοχή των αστικών αρχών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών, αλλά και την ενδυνάμωση της «αστικής διάστασης» των πολιτικών αυτών.⁴⁸

Με βάση τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, η Αστική Ατζέντα επικεντρώνεται σε τρεις πυλώνες χάραξης και εφαρμογής πολιτικής της ΕΕ.

A. Βελτίωση του θεσμικού πλαισίου (*Better regulation*)

B. Καλύτερους όρους χρηματοδότησης (*Better funding*)

Γ. Πληρέστερη γνώση των αστικών πολιτικών (*Better knowledge*)

Στο επίκεντρο της Α.Α. για την ΕΕ, θα βρίσκεται η ανάπτυξη 12 εταιρικών σχέσεων οι οποίες αφορούν 12 θέματα που έχουν προσδιοριστεί ως αστικές προκλήσεις. Οι εταιρικές αυτές σχέσεις θα επιτρέψουν στις πόλεις, στα κράτη μέλη, στα θεσμικά όργανα της ΕΕ και στους ενδιαφερόμενους φορείς (π.χ. ΜΚΟ και επιχειρηματικούς εταίρους) και οργανισμοί «ομπρέλα» (EUROCITIES, Council of European Municipalities and Regions, τα προγράμματα URBACT και ESPON), να συνεργάζονται σε ισότιμη βάση με στόχο την εξεύρεση κοινών τρόπων για τη βελτίωση των αστικών περιοχών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.⁴⁹

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>, (τελευταία ενημέρωση 4/5/2018)

⁴⁹ Οι 12 εταιρικές σχέσεις που αντιστοιχούν σε 12 θεματικές για την αστική ανάπτυξη είναι:

- 1) Ένταξη των μεταναστών και των προσφύγων·
- 2) Ποιότητα του αέρα
- 3) Αστική φτώχεια
- 4) Στέγαση
- 5) Κυκλική οικονομία
- 6) Απασχόληση και δεξιότητες στην τοπική οικονομία
- 7) Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- 8) Ενεργειακή μετάβαση
- 9) Βιώσιμη χρήση της γης και λύσεις βασισμένες στη φύση
- 10) Αστική κινητικότητα·
- 11) Ψηφιακή μετάβαση

Οι τέσσερις (4) από αυτές λειτουργούν από το 2016 και αφορούν την Ένταξη των Μεταναστών την Ποιότητα του αέρα, τη Στέγαση και την Αστική φτώχεια. Ακόμη τέσσερις (4) Εταιρικές Σχέσεις άρχισαν τις εργασίες τους το Φεβρουάριο του 2017, και αφορούν την Κυκλική Οικονομία, την Ψηφιακή σύγκληση, την Αστική κινητικότητα και την Απασχόληση και τις Δεξιότητες. Τέλος, τέσσερις (4) επιπλέον Εταιρικές Σχέσεις αναμένεται να ξεκινήσουν πριν από το καλοκαίρι του 2017 στις θεματικές της Ενεργειακής Μετάβασης, της Κλιματικής Προσαρμογής, των Καινοτόμων και Υπεύθυνων Δημοσίων Συμβάσεων και της Αειφόρου Χρήσης της Γης και των Φυσικών Λύσεων.⁵⁰

12) Καινοτόμες και υπεύθυνες δημόσιες συμβάσεις.

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1924_el.htm (τελευταία ενημέρωση 4/5/2018)

⁵⁰ <http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5> (τελευταία ενημέρωση 4/5/2018)

12 PRIORITY THEMES

PARTNERSHIPS WHICH ALREADY STARTED

PARTNERSHIPS

“ THE COMMISSION WILL PLAY AN ACTIVE ROLE AND CONTINUE FACILITATING THE IMPLEMENTATION OF THE URBAN AGENDA ”

SOME OF THE EU FUNDS AVAILABLE (2014-2020)

Η Ευρωπαϊκή Αστική Ατζέντα αποτελεί και το επικυρωμένο νομοθετικό επιστέγασμα του πολιτικού λόγου των πόλεων εντός της Ε.Ε. και από την άλλη πλευρά την υλοποίηση της χρόνιας βούλησης της Ε.Ε. να ενισχύσει το ρόλο των πόλεων, με σκοπό την ευρωπαϊκή αστική ανάπτυξη, την δημοκρατία και την πρωτοβουλία των πολιτών στη διαμόρφωση πολιτικών και δράσεων. Ελπίζοντας ότι το κανονιστικό πλαίσιο και οι δώδεκα (12) εταιρικές σχέσεις θα αποτελούν μέρος των στρατηγικών πολιτικών των πόλεων από εδώ και στο εξής, ενώ θα πρέπει να εξελίσσεται, να αναπροσαρμόζεται και να ενισχύεται αναλόγως. Σε κάθε περίπτωση, αποτελεί εφιαλτήριο για την αντιμετώπιση προβλημάτων και την διαμόρφωση πολιτικών μέσα στην Ε.Ε. με σκοπό την βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών και για μια βιώσιμη αστική ανάπτυξη των πόλεων.

2.5 Συμπεράσματα

Η δημογραφική αλλαγή, η αποσταθεροποίηση της οικονομίας, η εξασθένηση της σχέσης της οικονομίας, της κοινωνικής προόδου και της απασχόλησης με την ανάπτυξη, οι ανισότητες των εισοδημάτων και η έλλειψη υποδομών κοινωνικής κατοικίας, μέσα από φαινόμενα όπως η Airbnb, η προσφυγική κρίση του 2015 και οι διεθνείς τεταμένες καταστάσεις (τρομοκρατία, εμφύλιος Συρία, Τουρκία), η άναρχη εξάπλωση των πόλεων και οι κίνδυνοι από την κλιματική αλλαγή, είναι περισσότερο από τα προβλήματα που ταλανίζουν το οικοδόμημα της Ε.Ε. και απειλούν το ευρωπαϊκό μοντέλο βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.⁵¹ Από την άλλη, η πορεία προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση βρίσκεται μπροστά σε πολιτικά φαινόμενα εθνικισμού και λαϊκισμού, που απειλούν με καταστάσεις ακραίες και μας γυρνάνε πίσω στην Ιστορία. Η δημοκρατία βρίσκεται υπό αίρεση και οι πολίτες χάνουν την όποια εμπιστοσύνη στους θεσμούς και στην ευρωπαϊκή ιδεολογία, ενώ παρατηρείται πολιτική πόλωση και ύφεση. Χρειάζονται λοιπόν, στρατηγικές λύσεις και προτάσεις νέων μεθόδων διακυβέρνησης, με μια περισσότερο «bottom-up» προσέγγιση. Οι ευρωπαϊκές πόλεις ακολουθούν διαφορετική πορεία ανάπτυξης και η ποικιλομορφία τους πρέπει να αξιοποιηθεί, υιοθετώντας ένα ολιστικό βιώσιμο μοντέλο αστικής ανάπτυξης, με προσαρμογή των συστημάτων διακυβέρνησης στις συνεχώς μεταβαλλόμενες καταστάσεις και εξέλιξης τους, λαμβάνοντας υπόψη τους τοπικές και χρονικές κλίμακες⁵². Στο επόμενο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά των δικτύων πόλεων, στην ανάγκη σύστασης και μετάβασης σε αυτό το μοντέλο συνεργασίας, όπως και στα χαρακτηριστικά και στη δομή τους.

⁵¹ <http://urbact.eu/%CE%B7-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CF%84%CE%B6%CE%AD%CE%BD%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B5%CE%B5> (τελευταία ενημέρωση 1/5/2018)

⁵² http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_final.pdf (τελευταία ενημέρωση 1/5/2018)

Κεφάλαιο 3: Δίκτυα Πόλεων

3.1. Ανάγκη δημιουργίας των δικτύων πόλεων

Ο πρώην Δήμαρχος της Ν.Υ., Bloomberg, ήταν από τους πρώτους Δημάρχους που μαζί με τον Barber ξεκίνησαν να δίνουν πνοή σε αυτό που βιβλιογραφικά έχει διατυπωθεί ως «Διπλωματία των Πόλεων» ή «Διπλωματία των Δημάρχων». Επειδή όμως η εξωτερική πολιτική είναι αρμοδιότητα αμιγώς κρατική, ουδέποτε θα μπορούσε κάποιος Δήμαρχος να την ασκήσει ή να μπει στο διπλωματικό παίγνιο μεταξύ κρατών για θέματα ζωτικής σημασίας. Μάλιστα, για να θεωρηθούν οι πόλεις, ως οικοδομήματα άσκησης διακυβέρνησης, χρειάζεται να υπολογιστεί ότι είναι αυτές που υποκαθιστούν τις αδυναμίες και τις ελλείψεις των κρατών στην επίλυση βασικών προβλημάτων και στην διαδικασία πολιτικής δράσης και αντίδρασης.⁵³

Ο Bloomberg είχε απήχηση μεγάλη λέγοντας ότι: *«η διαφορά μεταξύ του δικού μου επιπέδου διακυβέρνησης με τα υπόλοιπα επίπεδα, είναι ότι οι δράσεις γίνονται σε επίπεδο πόλης, (...) όσο η Αμερικάνικη κυβέρνηση δεν είναι ικανή να κάνει κάτι (...) οι Δήμαρχοι αυτής της χώρας πρέπει να αντιμετωπίζουν τον πραγματικό κόσμο»*. Δηλαδή, οι αρχηγοί κρατών μιλούν με δόγματα και αρχές και οι Δήμαρχοι μαζεύουν τα σκουπίδια.. Το φαινόμενο της δημιουργίας δικτύων μεταξύ των πόλεων τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε διεθνές, αφορά στο ότι οι πόλεις, προσπαθούν να δείξουν ότι μπορούν να κάνουν πράγματα μαζί, εκεί που τα κράτη κρατούν διπλωματικά πρωτόκολλα. Καθώς οι πόλεις ανά τον κόσμο είναι ποικιλόμορφες, ωστόσο, παρουσιάζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά τόσο διοικητικά-λειτουργικά, όσο και σε σημεία υποδομών. Επομένως, τα δίκτυα δημιούργησαν ένα είδους πολιτικού πρωτοκόλλου καλών πρακτικών εκμεταλλευόμενα τα κοινά χαρακτηριστικά και τις κοινές ανάγκες και προκλήσεις των πόλεων. Η προσφορά και ο σκοπός των δικτύων έχει ένα προοδευτικό κανονιστικό πλαίσιο δράσης των πόλεων παγκοσμίως για βελτίωση και αξιολόγηση των επιδόσεών τους πάνω στην περιβαντολογική βιωσιμότητα, τον οικονομικό ανταγωνισμό, την αστική ανθεκτικότητα, την ποιότητα ζωής, την καινοτομία και τεχνολογία, τα νέα μοντέλα διακυβέρνησης και αναδιοργάνωσης της διοικητικής λειτουργίας, και τις νέες μεθόδους ενίσχυσης της κοινωνίας των πολιτών και του συμμετοχικού σχεδιασμού.⁵⁴

⁵³ If Mayors Ruled the world, Dysfunctional Nations, Rising Cities, Benjamin Barber, Yale University Press, UK 2013, σελ.6

⁵⁴ If Mayors Ruled the world, Dysfunctional Nations, Rising Cities, Benjamin Barber, Yale University Press, UK 2013, σελ.6

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο πρώην Δήμαρχος της Στουτγκάρδης, Schuster- με έντονη πολιτική δράση εντός Ε.Ε. και στην κοινότητα- υπερασπιστής της ιδεολογίας ότι η δημοκρατία ενισχύεται μέσα από συνεργασίες πόλεων, τόνισε: «Δεν είμαστε ένα νησί, χρειαζόμαστε ένα ισχυρό μοχλό πίεσης για να έχουμε ισχυρά τοπικά αυτοδιοικητικά συστήματα. Αλλά οι πόλεις δεν είναι συμπλέγματα, γι'αυτό πρέπει να δουλεύουμε σε δίκτυα προκειμένου να καταλαβαίνουμε και να ορίζουμε τις ανάγκες μας και τις απαιτήσεις μας, μαθαίνοντας ο ένας από τον άλλον». Ο Schuster το 2010 διετέλεσε Πρόεδρος του Council of European Municipalities and Regions, ενός από τους μεγαλύτερους οργανισμούς εντός Ε.Ε. των πόλεων και περιφερειών.⁵⁵

Με αφορμή όλα τα παραπάνω, καθώς και η ενίσχυση του ρόλου των πόλεων ως πολιτικοί δρώντες στο διεθνές παίγνιο, παρακάτω θα γίνει μια εκτενής περιγραφή των διεθνών δικτύων πόλεων, ιστορικά, ποιος ο ρόλος και ο σκοπός τους και ποιες οι ωφέλειες που αποκομίζουν οι πόλεις, όπως και γενική περιγραφή κάποιων λειτουργικών χαρακτηριστικών τους. Ενώ στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α' γίνεται ενδεικτική αναφορά σε κάποια δίκτυα, καθώς η λίστα είναι υπεράριθμη, ενώ είναι προτιμότερο να τονισθούν κάποια δίκτυα που έχουν σαφώς ενεργό ρόλο τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο και λειτουργούν και ως φορείς πίεσης για τη διαμόρφωση πολιτικών.

3.2. Ιστορική αναδρομή

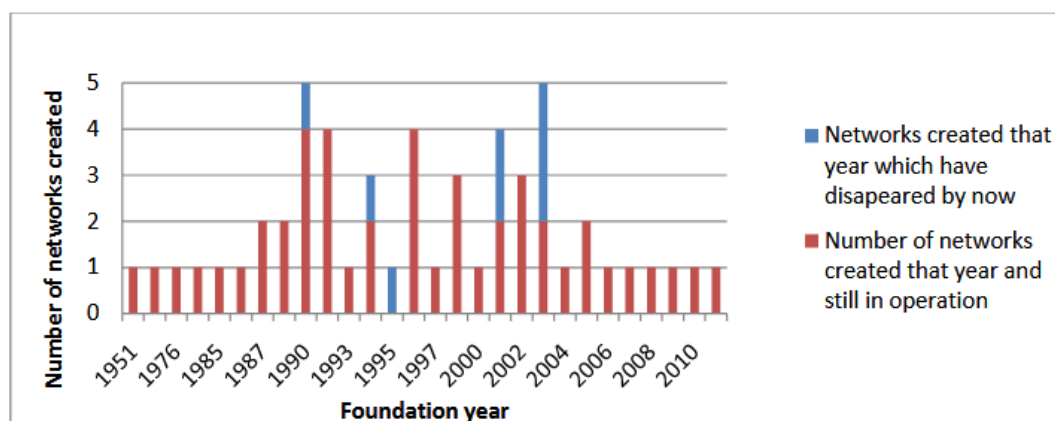
Ιστορικά, ανατρέχουμε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, με τη σύσταση το 1913 της Διεθνούς Ένωσης Τοπικών Αρχών (IULA), ως πρόγονος της σημερινής διεθνούς συνεργασίας μεταξύ τοπικών αυτοδιοικήσεων, που αφορούσε την ανταλλαγή τεχνογνωσίας με ένα πιο ιδεολογικό αποτύπωμα.⁵⁶ Με τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, εντατικοποιήθηκε η ανάγκη διεθνούς συνεργασίας και η σύσφιξη των διεθνών σχέσεων των πόλεων μέσω των αδελφοποιήσεων, που μπορούν να χαρακτηριστούν επίσης προαγωγός των σημερινών δικτύων. Περισσότερο, θα λέγαμε ότι τα δίκτυα πόλεων είναι η μετεξέλιξη των αδελφοποιήσεων αφού αποτελούνται από περισσότερους φορείς και έχουν ίσως πιο τεχνοκρατικό ρόλο, ενώ οι αδελφοποιήσεις ξεκίνησαν ως μια ειρηνιστική πολιτική, προκειμένου να ενώσει τους ανθρώπους και να θέσει τις βάσεις για αξίες όπως η φιλία, η συνεργασία και η ευαισθητοποίηση των λαών της Ευρώπης και γινόταν μεταξύ δύο Δήμων ή κοινοτήτων με κοινά πολιτιστικά στοιχεία⁵⁷. Με αφορμή όμως τις αδελφοποιήσεις, τον Ιανουάριο του 1951, πενήντα

⁵⁵ If Mayors Ruled the world, Dysfunctional Nations, Rising Cities, Benjamin Barber, Yale University Press, UK 2013, σελ.6

⁵⁶ Διπλωματία πόλεων II, Τα Διεθνή Δίκτυα πόλεων των Ελληνικών πόλεων 2006-2016, Αντώνης Καρβούνης, Υπ.Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, σελ. 5, <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomatia-Poleon2.pdf>

⁵⁷ <http://www.elliniki-gnomi.eu/%CE%BF-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%86%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CF%89%CE%BD/> (τελευταία ενημέρωση 6/5/2018)

(50) Δήμαρχοι δημιούργησαν μια εθελοντική οργάνωση, το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δήμων και Περιφερειών (CEMR), αποτυπώνοντας έτσι και την τοπική διάσταση στα πλαίσια του εγχειρήματος της Ευρώπης. Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 1950 υπήρχαν επτά (7) διεθνή ή διευρωπαϊκά δίκτυα πόλεων, ενώ μέχρι το 1982 δημιουργήθηκε μόλις ένα (1) ακόμη, το Διεθνές δίκτυο για την Αστική Ανάπτυξη (INTA, 1974). Ωστόσο από την δεκαετία του 1980 παρατηρείται μια δημιουργική έξαρση για δικτύωση και μέχρι το 2004, τα οκτώ (8) αυξήθηκαν σε σαράντα εννιά (49) (το 18% αυτών βέβαια έπαψε να υφίσταται μέχρι το 2013-Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1. Αριθμός δικτύων που δημιουργήθηκαν⁵⁸

Παραδείγματα πρώτων δικτύων πόλεων είναι οι Ενεργειακές Πόλεις (1990), η Συμμαχία των Πόλεων για την Κλιματική Αλλαγή (1990), τα Eurocities(1986), το Eurotowns(1991) και το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για την Αστική Ασφάλεια (1987)⁵⁹. Ωστόσο, μένοντας στο Διάγραμμα 1, η απογραφή που έγινε, σύμφωνα με την έκθεση της WWWforEurope τον Ιούλιο του 2013, μετά την έντονη έξαρση στη δημιουργία δικτύων από τη δεκαετία του 1990 μέχρι και το 2003, έχουμε πλέον μπει σε μια πιο «ήσυχη» περίοδο. Σύμφωνα με την έκθεση, προσδιορίζονται δύο λόγοι-γιατί από το 1990-2003 δημιουργήθηκαν τριάντα πέντε (35) δίκτυα- πρώτον φαίνεται ότι τα περισσότερα κορυφώθηκαν γύρω από διοργανώσεις των Ηνωμένων Εθνών (UN), όπου οι πόλεις απέκτησαν ενδιαφέρον πολιτικό. π.χ. τα δύο Συνέδρια της Γης στο Ρίο το 1992 και στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, όπως και το συνέδριο HABITAT II το 1996, τα οποία οδήγησαν τις τοπικές κυβερνήσεις να συσπειρωθούν και να συνάξουν «συμμαχίες», προκειμένου να μπορέσουν να ασκήσουν επιρροή στα παραπάνω συνέδρια. Ενώ, ο δεύτερος λόγος που αφορά πιο διαρθρωτική επεξήγηση, είναι η εξέλιξη της τεχνολογίας της επικοινωνίας (π.χ. ιντερνέτ), όπου διευκόλυνε τις διακρατικές δραστηριότητες δικτύωσης.⁶⁰

⁵⁸ http://www.foreurope.eu/fileadmin/documents/pdf/Workingpapers/WWWforEurope_WPS_no027_MS89.pdf (τελευταία ενημέρωση 6/11/2018)

⁵⁹ Διπλωματία πόλεων II, Τα Διεθνή Δίκτυα πόλεων των Ελληνικών πόλεων 2006-2016, Αντώνης Καρβούνης, Υπ.Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, σελ. 5, <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomatia-Poleon2.pdf>

⁶⁰ http://www.foreurope.eu/fileadmin/documents/pdf/Workingpapers/WWWforEurope_WPS_no027_MS89.pdf (τελευταία ενημέρωση 6/11/2018), σελ.14

Στα πλαίσια της Ε.Ε. τα δίκτυα συνεργασίας μπόρεσαν να αναπτυχθούν χάρη στη χρηματοδοτική στήριξη, κυρίως στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών του άρθρου 10 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ-Κανονισμός Νο 2081/93 και κανονισμός Νο 2083/93) και μέσω κονδυλίων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁶¹.

Ουσιαστικά λοιπόν, η Ε.Ε. μέσω χρηματοδότησης κάποιων προγραμμάτων, έδωσε τα κίνητρα στις πόλεις για να δημιουργήσουν δίκτυα για την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ τοπικών και περιφερειακών φορέων τόσο εντός Ε.Ε. (μεταξύ κρατών-μελών), όσο και με τρίτες χώρες πάνω σε τομείς όπως η δημόσια διοίκηση, οι μεταφορές, η τεχνολογία και έρευνα, το περιβάλλον, η τουριστική ανάπτυξη κ.α. Αυτά τα χρηματοδοτούμενα προγράμματα ήταν το PACTE, το RECITE (I & II), και το ECOS-OUVERTURE. Μετά από αυτές τις πιλοτικές δράσεις, η Ε.Ε. δημιούργησε το INTERREG, πρόγραμμα για την προώθηση της διαστικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας ως εργαλείο για την ανταλλαγή γνώσεων και πρακτικών μεταξύ των συμμετεχόντων εταίρων. Αργότερα, θα προσθέσει η Ε.Ε. το πρόγραμμα εδαφικής συνεργασίας URBACT και το ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα Europe for Citizens, με σκοπό την αλληλοπροώθηση καινοτόμων δράσεων.

Επιγραμματικά οι παράγοντες που οδήγησαν στην άνοδο και ενίσχυση των δικτύων είναι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η ανάγκη αναπτυξιακής πολιτικής και τρόπων συνεργασίας, ειδικά λόγω άνθησης του εξαγωγικού εμπορίου και άρα της επαφής με διεθνείς αγορές και νέα πρότυπα ή μοντέλα. Έπειτα, η ανάπτυξη των μεταφορών και των νέων μεθόδων τεχνολογίας και επικοινωνίας, έκανε πιο ευέλικτες τις μετακινήσεις και την επικοινωνία από όλο τον κόσμο. Από την άλλη, τα μεγάλα διεθνή γεγονότα όπως η δημοκρατικοποίηση των χωρών του ανατολικού συνασπισμού(μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης), η κατάλυση πολλών δικτατορικών καθεστώτων και το άνοιγμα κλειστών καθεστώτων όπως της Κίνας, έφερε στο προσκήνιο νέες πολιτικές οντότητες σε διάφορα επίπεδα. Τέλος, η διαδικασία της αποκέντρωσης σε πολλές χώρες του κόσμου ανεπτυγμένες ή λιγότερο ανεπτυγμένες και η ανάγκη των τοπικών αυτοδιοικήσεων και αρχών για εξεύρεση πόρων, νέων αρμοδιοτήτων και πρακτικών.⁶²

Βέβαια, η άμεση επαφή μεταξύ πόλεων και πληθυσμών σε διεθνές επίπεδο, δεν προκαλεί τριβές ή αντιφάσεις με την εξωτερική πολιτική των ίδιων των κρατών, αλλά αντίθετα συμπληρώνει ή και ενισχύει την κυβερνητική πολιτική δράση. Η αποκεντρωμένη συνεργασία «αποδεικνύεται πιο αποτελεσματική από την κρατική δράση γιατί είναι λιγότερο φορμαλιστική σε θεσμικό επίπεδο, λιγότερο γραφειοκρατική στη διαχείρισή της, λιγότερο δαπανηρή και άρα περισσότερο ευέλικτη και προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις της αναπτυξιακής διαδικασίας».⁶³

⁶¹ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, Α.Κότιος, «Η πολιτική της Ε.Ε. για τον αστικό χώρο», σελ. 575

⁶² «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, Μπεριάτος Η. «Η σημασία των δικτύων στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων», σελ. 532

⁶³ Ο.π. Μπεριάτος Η. σελ. 531

3.3 Ορισμός-Γενικά χαρακτηριστικά

Ένας γενικός ορισμός των δικτύων προσδιορίζει τα δίκτυα ως ενδιάμεσες και θεσμοθετημένες μορφές κοινωνικής οργάνωσης που δεν είναι ούτε αγορές, ούτε οργανωτικές ιεραρχίες, αλλά συνεργατικές και εν δυνάμει αμοιβαία επωφελείς.⁶⁴

Ενώ, ένας ορισμός προσδιοριζόμενος στα δίκτυα πόλεων είναι, ότι ένα δίκτυο πόλεων, είναι μια ομάδα πόλεων που συμμερίζονται κοινά προβλήματα κυρίως πάνω σε συγκεκριμένη θεματολογία, με σκοπό την ανταλλαγή εμπειριών, τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών, ώστε να δημιουργηθούν «εργαλεία», στρατηγικές αστικής ανάπτυξης, υλοποίηση επιχειρησιακών προγραμμάτων και τομείς συνεργασίας που μπορούν να ενσωματωθούν σε πολυεπίπεδες πολιτικές δράσεις. Παρά την ποικιλομορφία τους, τα περισσότερα δίκτυα πόλεων εστιάζουν πάνω σε τρεις προσδοκίες, την ανταλλαγή γνώσεων, εμπειριών και καλών πρακτικών, την ενίσχυση των δυνατοτήτων των πόλεων και να αποτελέσουν τη φωνή των πόλεων στη διεθνή арένα.

Πιο συγκεκριμένα και σε όρους δράσης των δικτύων πόλεων, πολλά από αυτά έχουν πάει ένα βήμα παραπέρα από την απλή ανταλλαγή πληροφοριών και γνώσεων και παίζουν βασικό ρόλο στην ενίσχυση των πόλεων-μελών τους μέσα από την δημιουργία, ανάπτυξη και συνεργασία σε συγκεκριμένα έργα (project), στην εξεύρεση ή προσέλκυση πηγών χρηματοδότησης-κυρίως από Ε.Ε.- και ενθαρρύνοντας τη συνεργασία πόλεων που συμμετέχουν σε κοινά έργα (project). Τα δίκτυα, επίσης διοργανώνουν διάφορες εκδηλώσεις, από Ημερίδες μέχρι συνέδρια, όπου αστικοί τοπικοί φορείς συναντώνται σε τακτική βάση με σκοπό να μοιραστούν τα αποτελέσματα τους και να βρουν καινούριες ιδέες. Το πιο διακεκριμένο στο χώρο της Ευρώπης είναι του ICLEI που πρωτοξεκίνησε το 1994 και διεξάγεται κάθε δύο χρόνια, στα πλαίσια της Βιώσιμης Πόλης⁶⁵. Σε αυτές τις εκδηλώσεις εκτός του πρόδηλου προνομίου να διαμοιραστούν οι πόλεις γνώσεις, είναι και μια ευκαιρία για να βραβευτούν οι πόλεις, καθώς έτσι προσελκύουν και τον Τύπο αλλά και την τοπική κυβέρνηση. Μάλιστα, έχει αποδειχτεί ότι οι βεβαιώσεις και τα βραβεία δίνουν κίνητρα να ενεργοποιούνται ακόμα και οι πόλεις που δεν είναι ιδιαίτερος ενεργοί δρώντες. Τέλος, σε κάποιες περιπτώσεις, τα δίκτυα αυτά έπαιξαν ρόλο στην ανάπτυξη νέων προτύπων και πρωτοπόρων μεθοδολογιών, όπως πάλι του ICLEI για την καμπάνια των πόλεων για την κλιματική αλλαγή.⁶⁶

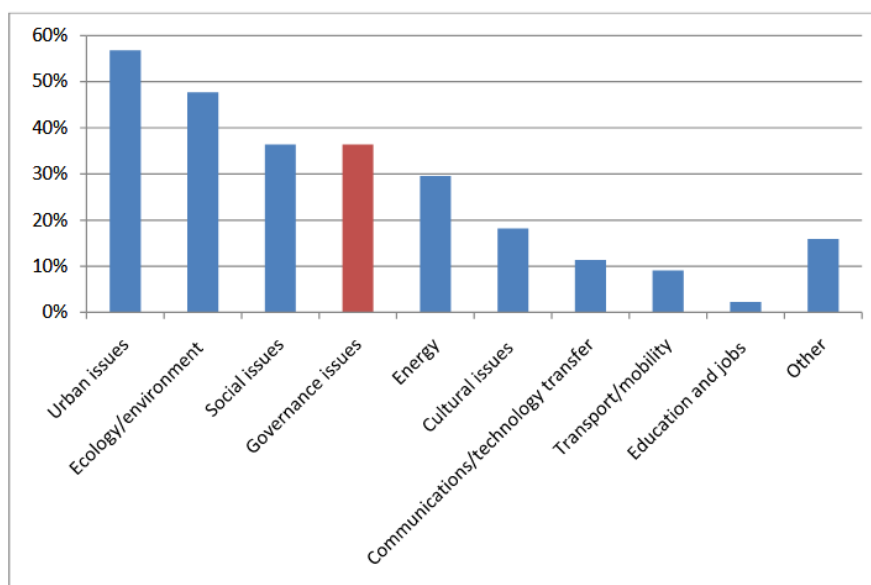
⁶⁴ Σημειώσεις μαθήματος «Περιφερειακή & αστική ανάπτυξη & οικονομική ανθεκτικότητα», Α.Καλογερέσης, ΠΜΣ «Χωρικός Σχεδιασμός για βιώσιμη & ανθεκτική ανάπτυξη», ΑΠΘ, 2018

⁶⁵ http://www.foreurope.eu/fileadmin/documents/pdf/Workingpapers/WWWforEurope_WPS_no027_MS89.pdf (τελευταία ενημέρωση 6/11/2018), σελ.3

⁶⁶ Τα χαρακτηριστικά των Διεθνών Δικτύων πόλεων όπως έχουν προσδιοριστεί από την εμπειρική πρακτική διεθνώς είναι τα εξής:

α. Εθελοντικός χαρακτήρας και αυτονομία των μελών του δικτύου.

3.4. Δραστηριότητα δικτύων πόλεων

Διάγραμμα 2: Δραστηριότητες Δικτύων⁶⁷

Όπως περιγράφεται και στο παραπάνω Διάγραμμα (2) αλλά και στην μελέτη του WWWforEurope, οι θεματικές με τις οποίες ασχολούνται κυρίως τα δίκτυα πόλεων,

β. Συμμετοχή εταίρων (Ο.Τ.Α., Μ.Κ.Ο., ενώσεις Ο.Τ.Α., πανεπιστήμια, ερευνητικά ινστιτούτα κ.α.) από διαφορετικά κράτη με διακριτό νομικό καθεστώς (δημόσιο, ιδιωτικό, ενώσεις).

γ. Κοινός ή κοινοί στόχοι (μονοθεματικό ή πολυθεματικό δίκτυο) και προετοιμασία μιας ή περισσότερων πρωτοβουλιών. Τα δίκτυα πόλεων δεν οργανώνονται πλέον μόνο με οικονομικούς όρους, αλλά διαδραματίζουν εξέχοντα ρόλο σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό, τουριστικό ακόμα και εκπαιδευτικού επιπέδου και ανταλλαγής γνώσεων.

δ. Προαιρετική νομική κατοχύρωση. Στην περίπτωση που δεν είναι νομικά κατοχυρωμένο, το δίκτυο οφείλει να συσταθεί σύμφωνα με έναν Καταστατικό Χάρτη δεσμεύσεων, υπογεγραμμένο από κάθε εταίρο.

ε. Τήρηση ενός συνόλου κανόνων οικονομικής διαχείρισης και διαφάνειας.

στ. Σεβασμός των αρχών της αμοιβαίας κατανόησης και ανοχής μεταξύ των εταίρων και της συλλογικής ευθύνης κατά την υλοποίηση μιας πρωτοβουλίας.

Πληροφορίες: Διπλωματία πόλεων II, Τα Διεθνή Δίκτυα πόλεων των Ελληνικών πόλεων 2006-2016, Αντώνης Καρβούνης, Υπ.Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, σελ. 21, <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomatia-Poleon2.pdf>

⁶⁷ http://www.foreurope.eu/fileadmin/documents/pdf/Workingpapers/WWWforEurope_WPS_no027_MS89.pdf (τελευταία ενημέρωση 6/11/2018), σελ.17

όπως και το σύνολο των δραστηριοτήτων τους με σκοπό ακόμα και την χάραξη ή διαμόρφωση των πολιτικών, είναι κυρίως πάνω στο περιβάλλον(48%) και τα αστικά ζητήματα (55%), ενώ ένα ποσοστό ύψους 36%, ασχολείται με κοινωνικά ζητήματα. Έτσι διαμορφώνεται η ιδέα, ότι τα δίκτυα αποσκοπούν και στοχεύουν στρατηγικά στην γεφύρωση των περιβαλλοντικών θεμάτων με την κοινωνική διάσταση για την αιεφόρο ανάπτυξη. Αλλά ταυτόχρονα στο διάγραμμα φαίνεται ότι σε ποσοστό επίσης 36%, απασχολούν τα δίκτυα θέματα διακυβέρνησης ως προς την αποκέντρωση ή την επικουρική λειτουργία. Σε μικρότερο όμως ποσοστό κινείται η επικοινωνία ως θεματική για τα δίκτυα, περίπου 11%. Κάτι που δεν προκαλεί εντύπωση από πλευράς έρευνας. Αν και η ανταλλαγή πληροφοριών είναι ένα βασικό εργαλείο των δικτύων, σπάνια αναπτύσσουν στοχευμένη δραστηριότητα πάνω στις προκλήσεις της επικοινωνίας που αποτελούν και τον αυτοσκοπό των ίδιων των δικτύων⁶⁸.

Σε γενικές γραμμές αυτό που τονίζεται παραπάνω και ποσοτικά είναι ότι τα περισσότερα δίκτυα δεν περιορίζουν την δραστηριότητά τους πάνω σε μια θεματική αλλά έχουν την τάση να διαφοροποιούν την βασική εστίαση τους. Καθιστώντας έτσι και την έννοια των δικτύων ευρεία, πολυεπίπεδη και με την τάση για πιο ολιστική προσέγγιση σε ένα φάσμα θεματικών που έχουν ευρέως κατηγοριοποιηθεί ως βασικά προβλήματα ή προκλήσεις της αστικής μεταβολής και ανάπτυξης. Είναι τέλος, μια ένδειξη ότι τα δίκτυα, δηλαδή οι ενώσεις πόλεων διαφορετικών κατηγοριών, έχουν εντοπίσει την ανάγκη για πιο συστηματική δράση με κοινούς προβληματισμούς ή και προτάσεις/λύσεις στην χάραξη το πολιτικού πλαισίου για την αστική βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα.⁶⁹

Τα οφέλη από την συμμετοχή μιας πόλης σε διεθνή δίκτυα είναι σαφώς πολλαπλά όπως συνάδει και από τα παραπάνω, αλλά κυρίως η συμβολή των δικτύων είναι στην ανταλλαγή εμπειριών και τεχνογνωσίας, δημιουργώντας τα κατάλληλα εργαλεία για την βιώσιμη αστική ανάπτυξη, αφού μπορούν να βοηθήσουν στην μεταφορά γνώσεων από ανεπτυγμένες σε λιγότερο ανεπτυγμένες πόλεις και να μειωθούν με αυτό τον τρόπο οι ανταγωνιστικότητες (π.χ. μεταξύ Βορρά και Νότου). Είναι σαφές ότι κάθε πόλη ανεξαρτήτως μεγέθους μπορεί να συμμετέχει στα διεθνή δίκτυα καθώς η ύπαρξη κοινών προβληματισμών, έχει δημιουργήσει την ανάγκη διεθνοποίησης των μικρών, μεσαίων και μεγάλων πόλεων.⁷⁰ Χρειάζεται όμως, η έμπειρη καταγραφή και μια στρατηγική για την ακριβή γνώση των υπαρχόντων δικτύων, των δράσεων και ωφελειών τους, προκειμένου να μπορέσει μια πόλη να μπει εντός του διεθνούς παιχνιδιού και να επιλέξει τα κατάλληλα δίκτυα, που θα διευκολύνουν να δοθούν λύσεις πάνω στις δικές της παθογόνες ζώνες.

⁶⁸ http://www.foreurope.eu/fileadmin/documents/pdf/Workingpapers/WWWforEurope_WPS_no027_MS89.pdf (τελευταία ενημέρωση 6/11/2018), σελ.17

⁶⁹ Ο.π. link, σελ. 17

⁷⁰ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, Μπεριάτος Η. «Η σημασία των δικτύων στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων», σελ. 529-551

Ακόμα, τα οφέλη από τις διεθνείς αυτές συνεργασίες μπορούν να μετακυλήσουν σε εθνικό ή και ευρωπαϊκό επίπεδο, και να επωφεληθούν από τις οικονομίες κλίμακας που δημιουργούνται από τα διάφορα μεγέθη των πόλεων⁷¹. Αλλά περισσότερο σημαντικό είναι η δημιουργία μιας τράπεζας ιδεών ή μιας ατζέντας επενδυτικής, που θα ενισχύσει νέες καινοτομίες. Ο Μπεριάτος στη διεπιστημονική προσέγγισή του σχετικά με τη σημασία των δικτύων συνεργασίας στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων, κάνει αναφορά στην τοποθέτηση του P.Soldatou (1999) «Μέσα σε ένα κόσμο που η εθνική κοινωνία παύει προοδευτικά να προστατεύεται από σύνορα, κυρίως σε κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο, οι τοπικές και οι περιφερειακές αυτοδιοικήσεις αναγκάζονται να κινηθούν και να δράσουν σ'ένα πλαίσιο αλληλεξάρτησης. Οι πόλεις μας αναζητούν συνεργασίες πέρα από τα εθνικά σύνορα. Οι δήμαρχοι μετασχηματίζονται σε περιφερόμενους πρεσβευτές της οικονομικής προώθησης. Οι εθνικές κυβερνήσεις αρχίζουν να δέχονται την αρχή της «παραδιπλωματίας» των πόλεων. Άλλοι λόγοι, κυρίως εσωτερικοί, παρακινούν τις σύγχρονες πόλεις να διεθνοποιούνται όλο και περισσότερο».

3.5 Δομή δικτύων πόλεων

Για την δημιουργία ενός δικτύου πόλεων χρειάζεται η υλοποίηση συγκεκριμένων φάσεων, όπως έχουν καταγραφεί εμπειρικά έως σήμερα. Αυτές, επιγραμματικά είναι οι εξής:

- I. Προσδιορισμός του επιδιωκόμενου στόχου (rationale)
- II. Εξασφάλιση υποστήριξης (support)
- III. Ανεύρεση εταίρων(partners)
- IV. Επισημοποίηση της σχέσης (convention)
- V. Κατανομή αρμοδιοτήτων και οργανωτική δομή(responsibilities-structure)
- VI. Δημοσιοποίηση της συνεργασίας (communication)
- VII. Παρακολούθηση-Αξιολόγηση δράσεων (monitor-review)⁷²

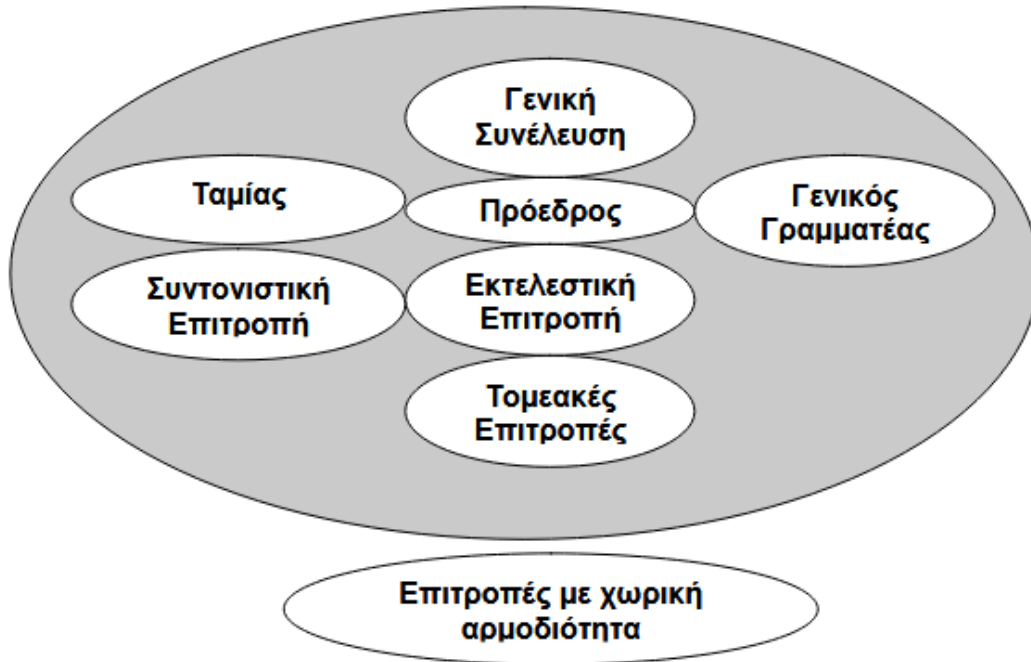
Η διαδικασία της σύστασης και η οργάνωση της λειτουργίας των δικτύων πόλεων προϋποθέτουν μια σειρά από στοιχεία όπως το όραμα (vision), η υποστήριξη (support) και η συνεργασία (partnership), ενώ χρειάζεται ένα σχέδιο δράσης (action plan) και να προσδιοριστεί η δομή (structure). Επιπρόσθετα και πολύ σημαντικό, ειδικά στην εποχή που ζούμε, είναι η επικοινωνία (communication) και η συνεχής επαφή με τις τοπικές κοινωνίες (contact), με όλα τα μέσα επικοινωνίας και προβολής (π.χ. μέσα κοινωνικής δικτύωσης). Τέλος, φυσικά και η ορθή παρακολούθηση (monitor)⁷³

⁷¹ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, Μπεριάτος Η. «Η σημασία των δικτύων στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων», σελ. 533

⁷² <http://web3.eetaa.gr/eu/diktva/diktva.pdf> (τελευταία ενημέρωση 5/5/2018)

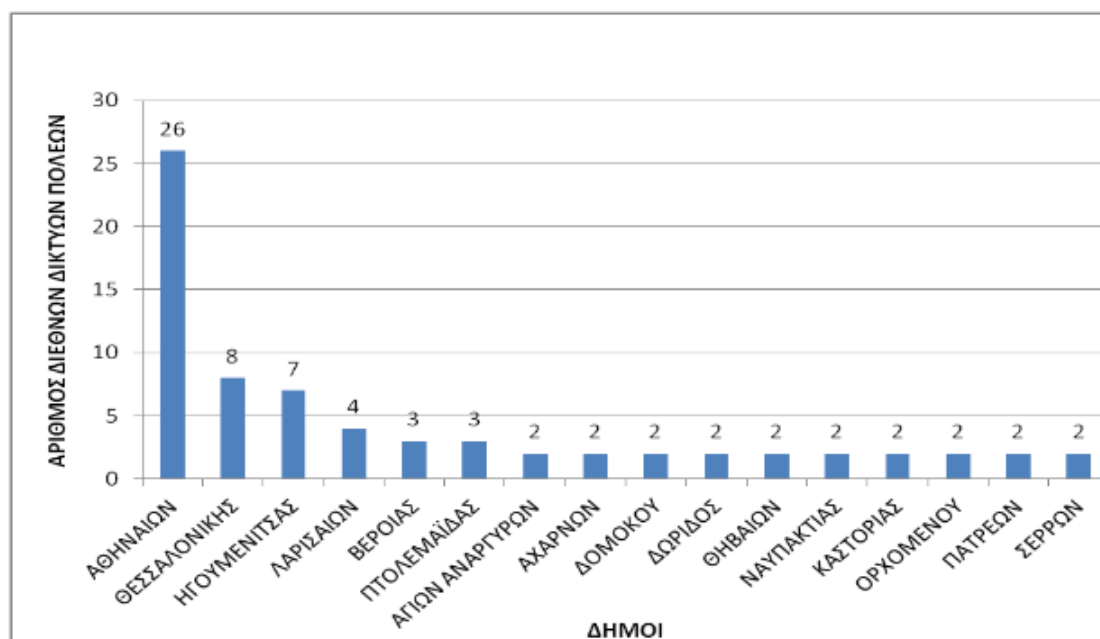
⁷³ Διπλωματία πόλεων II, Τα Διεθνή Δίκτυα πόλεων των Ελληνικών πόλεων 2006-2016, Αντώνης Καρβούνης, Υπ.Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, σελ. 30, <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomatia-Poleon2.pdf>

ΔΟΜΗ ΕΝΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΟΛΕΩΝ⁷⁴

⁷⁴ Διπλωματία πόλεων II, Τα Διεθνή Δίκτυα πόλεων των Ελληνικών πόλεων 2006-2016, Αντώνης Καρβούνης, Υπ.Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, σελ. 30, διαθέσιμο: <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomatia-Poleon2.pdf>

3.6 Δικτύωση Ελληνικών πόλεων

Διάγραμμα 3. Οι Διεθνώς Δικτυωμένοι Δήμοι της Ελλάδας 2006-2016⁷⁵

Σύμφωνα με το παραπάνω Διάγραμμα, μπορεί να αναφερθεί πιο γενικά ότι οι ελληνικές πόλεις, από πολύ νωρίς έκαναν προσπάθειες δικτύωσης, καθώς έχουν εντυπωσιακά ποσοστά συμμετοχής σε δίκτυα, όπως αυτό μελετάται κυρίως από το Υπουργείο Εσωτερικών, αφού το τελευταίο αποτελεί και κινητήρια δύναμη για την πολιτική εξωστρέφεια των πόλεων, μέσα από τη συνεχή παρουσίαση χρηματοδοτικών εργαλείων και αναπτυξιακών πολιτικών. Βεβαία, ίσως αυτό προέκυψε και από την πίεση των ίδιων των πόλεων, της ανάγκης τους για εξωστρέφεια και ανάπτυξη συνεργασιών αλλά και στα πλαίσια της περιφερειακής και αστικής ανταγωνιστικότητας. Οι ελληνικές πόλεις χρησιμοποίησαν την τακτική των δικτύων για να ενισχυθούν σε τεχνογνωσία, σε εμπειρίες και να συναλλάσσονται ισάξια με πόλεις του εξωτερικού και κυρίως της Ε.Ε., διεκδικώντας γνωστικούς ορίζοντες. Κατάφεραν εν πολλοίς την αλλαγή της 'κουλτούρας' τους σε επίπεδο δράσης και αντίδρασης απέναντι στην κοινότητα, τους πολίτες αλλά και στην ίδια τη διοικητική διαδικασία. Ωστόσο, πολλά πρέπει να γίνουν ακόμα και κυρίως να προσδιοριστεί η ίδια η αντίληψη της εξωστρεφούς πολιτικής των πόλεων και η αποκέντρωση, με στόχο την ισόνομη συμμετοχή κυρίως εντός Ε.Ε. αλλά και στο διεθνές γίγνεσθαι, έτσι ώστε να αρχίσουν να φαίνονται και απτά αποτελέσματα.⁷⁶

⁷⁵ Διπλωματία πόλεων II, Τα Διεθνή Δίκτυα πόλεων των Ελληνικών πόλεων 2006-2016, Αντώνης Καρβούνης, Υπ.Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, σελ. 79, <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomatia-Poleon2.pdf>

⁷⁶ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, Μπεριάτος Η. «Η σημασία των δικτύων στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων», σελ. 529-551

3.7 Συμπεράσματα

Η ανταλλαγή πληροφοριών είναι η βασική λειτουργία των δικτύων, αλλά σημαντικός αριθμός τους έχει αναπτύξει συγκεκριμένες δραστηριότητες, με σκοπό τη διαμόρφωση αστικών βιώσιμων πρακτικών και πολιτικών πίεσης στους Ευρωπαϊκούς θεσμούς. Ενώ κατοχυρώνουν και το σύστημα της βράβευσης ως εργαλεία δράσης. Με αυτή την έννοια, λοιπόν, τα δίκτυα πόλεων μπορούν να θεωρηθούν ως τυπικοί φορείς/δρώντες της Ευρωπαϊκής πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.⁷⁷

Σαφώς και υπάρχουν προβλήματα ή μειονεκτήματα των δικτύων πόλεων, όπως είναι οι επικαλύψεις μεταξύ δικτύων ή οι νομοθετικές αγκυλώσεις που δυσχεραίνουν την υλοποίηση δράσεων μεταξύ πόλεων διαφορετικών κρατών, αφού δεν έχει προσδιοριστεί ένα θεσμικό πλαίσιο. Ενώ η ποικιλομορφία των πόλεων αποτελεί έναν σκόπελο ακόμα. Στα παραπάνω πρέπει να προστεθεί και το γεγονός, ότι δεν είναι ακριβώς μετρήσιμος ο αντίκτυπος των στρατηγικών των δικτύων σε τοπικό επίπεδο, πέρα των πιλοτικών πρωτοβουλιών.⁷⁸

Εντούτοις, στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της ταχύτητας μετάδοσης της επικοινωνίας, οι σύγχρονες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης στηρίζονται κυρίως στα δίκτυα συνεργασίας, τόσο σε διεθνές, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτές οι συνεργασίες επιτρέπουν τη δημιουργία νέων μορφωμάτων κοινωνικής συνέργειας, μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, για την αντιμετώπιση των κοινωνικοοικονομικών, περιβαλλοντικών, πολιτιστικών αλλά και θεσμικών προκλήσεων.⁷⁹

⁷⁷ http://www.foreurope.eu/fileadmin/documents/pdf/Workingpapers/WWWforEurope_WPS_no027_MS89.pdf (τελευταία ενημέρωση 19/11/2018), σελ.22

⁷⁸ http://www.foreurope.eu/fileadmin/documents/pdf/Workingpapers/WWWforEurope_WPS_no027_MS89.pdf (τελευταία ενημέρωση 19/11/2018), σελ.22

⁷⁹ «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής, Επιμέλεια: Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999, Μπεριάτος Η. «Η σημασία των δικτύων στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων», σελ. 529-551

Κεφάλαιο 4: Το Παράδειγμα του Δήμου Θεσσαλονίκης

4.1 Μια πόλη σε μετάβαση

Όπως επισημαίνει ο Λόης Λαμπριανίδης (2008) « Η Θεσσαλονίκη είναι τόπος παραγωγής, κατοικίας και κατανάλωσης, τόπος ιστορίας, κοινωνικών συγκρούσεων και αντιθέσεων, τόπος με ιδιαίτερα οικολογικά και φυσικά χαρακτηριστικά. Η Θεσσαλονίκη είναι πόλη δυναμική, με σπουδαίο ιστορικό παρελθόν, αξιόλογο παρόν και ιδιαίτερες δυνατότητες».

Η έμπνευση για το εν λόγω κεφάλαιο είναι η επαγγελματική μου ενασχόληση στο Δήμο Θεσσαλονίκης, όπου η καθημερινή μου συμμετοχή και εργασία, μου επιτρέπουν να καταγράψω, να ενημερώνομαι και να μελετώ ενδελεχώς τη φυσιογνωμία ενός Δήμου αλλά και τις πολιτικές και τον αντίκτυπο αυτών στην αντιμετώπιση και υλοποίηση αστικών δράσεων με στόχο την ανάδειξη της ίδιας της ταυτότητας της πόλης και της ανάπτυξης της ως μια ευρωπαϊκή πόλη μεσαίου μεγέθους.

1) ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ-ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Η Θεσσαλονίκη είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας, η οποία όμως μπορεί να διαδραματίσει ένα εξίσου σημαντικό ρόλο σε εθνικό επίπεδο με την Αθήνα. Ο πληθυσμός του Δήμου Θεσσαλονίκης είναι 324.766 (απογραφή 2011), ενώ ο πληθυσμός της μητροπολιτικής περιοχής είναι 1,2 εκ. Η Θεσσαλονίκη θεωρείται ότι επηρεάζει άμεσα την ευρύτερη περιοχή της Κεντρική Μακεδονίας, συνολικού πληθυσμού 1,9 εκ. κατοίκων (απογραφή 2011).⁸⁰

Η πόλη έχει 2300 χρόνια ιστορίας και κατοικείται από το 315 π.χ., ενώ αποτέλεσε μέρος της Ελληνιστικής, Ρωμαϊκής, Βυζαντινής και Οθωμανικής ιστορίας και σε συνδυασμό με μια ακμάζουσα Εβραϊκή κοινότητα, διαμορφώθηκε ο πολυπολιτισμικός της χαρακτήρας.⁸¹

Η Θεσσαλονίκη έχει τη μεγαλύτερη πανεπιστημιακή κοινότητα της Ελλάδας, αφού φιλοξενεί περίπου 150.000 φοιτητές τον χρόνο, στα τέσσερα ακαδημαϊκά ιδρύματα, τις ιδιωτικές σχολές και τις επαγγελματικές σχολές. Παρά όμως την παρουσία και την ενεργό δράση της νεολαίας, η μεγαλύτερη δημογραφική πρόκληση είναι η γήρανση του πληθυσμού (από το 2005-2014, η ηλικιακή ομάδα «άνω των 65» αυξήθηκε από 15,2% σε 18,4%).⁸²

⁸⁰ Στρατηγική αστικής ανθεκτικότητας Δ.Θεσσαλονίκης, «Θεσσαλονίκη 2030», σελ. 17. Διαθέσιμη: <https://drive.google.com/file/d/0B1EGaz8zlp3dV1lIV3hhWDNIQXc/view>

⁸¹ Έκθεση Αξιολόγησης Αστικής Ανθεκτικότητας, Δ.Θ., σελ. 13, διαθέσιμη: https://drive.google.com/file/d/0B_zbMuz0nwfxUzZTLTdUNTJZM2s/view

⁸² Ο.π. Στρατηγική Αστικής Ανθεκτικότητας «Θεσσαλονίκη 2030», σελ.18

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης είναι α' βαθμού Τοπική Αυτοδιοίκηση και μαζί με τους λοιπούς μητροπολιτικούς Δήμους ανήκει στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.⁸³

Επίσης, ο Δήμος Θεσσαλονίκης διαχειρίζεται ένα προϋπολογισμό περίπου 380 εκ. με βασικά έσοδα κατά 50% από τους Κρατικούς Αυτοτελείς Πόρους και το υπόλοιπο 50% από δημοτικά τέλη και μικρές τοπικές πηγές. Η δυνατότητα του Δήμου να διαχειρίζεται και να προσελκύει ιδιωτικά επενδυτικά κεφάλαια είναι περιορισμένη, ενώ εξαρτάται από ευρωπαϊκά κονδύλια για αστικά έργα υποδομών.

II) ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΑΝΑΠΤΥΞΗ (Δεκαετίες '80, '90 μέχρι 2010)

Σύμφωνα με τον Λόη Λαμπριανίδη (2008), ο ανταγωνισμός μεταξύ πόλεων για την κατοχύρωση και τη βελτίωση της θέσης τους στο παγκόσμιο αστικό δίκτυο είναι ιδιαίτερα οξύς. Συνεπώς η αναβάθμιση του ρόλου μιας πόλης δεν είναι εύκολη υπόθεση, και προϋποθέτει ενέργειες που θα έχουν χρονική διάρκεια. Η δυναμική της Θεσσαλονίκης, και κάθε πόλης, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη δυναμική άλλων πόλεων που βρίσκονται στον (εθνικό και ευρύτερο) περίγυρό της και λειτουργούν-κατά κάποιο τρόπο- ανταγωνιστικά. Τα παραπάνω τοποθετούνται σε μια ανάλυση της αναπτυξιακής δυναμικής της Θεσσαλονίκης μέχρι το 2008 περίπου. Το 2010 είναι ημερομηνία ορόσημο και σκοπός αυτής της διπλωματικής είναι να χωρίσει αυτές τις περιόδους, με σκοπό να παρουσιαστεί μια αναπτυξιακή στροφή από το 2010 και έπειτα με πολιτικές νέες που απαντούν σε μεγάλο βαθμό στις ευρωπαϊκές και διεθνείς αστικές προκλήσεις σε όρους βιώσιμης και ανθεκτικής ανάπτυξης.

Στην ανάλυση του Λόη Λαμπριανίδη (2008), σκιαγραφείται η Θεσσαλονίκη με βασικό συντελεστή τον κεντρικό Δήμο της πόλης, σε όρους οικονομίας και ανάπτυξης μέσα από την προσέλκυση κατάλληλων επενδύσεων, ανθρώπινου δυναμικού και πολιτικής ταυτότητας και δράσεων. Σύμφωνα με τα ιστορικά οικονομικά δεδομένα, η Θεσσαλονίκη τη δεκαετία του '80 ήταν σε σαφή τροχιά ανάπτυξης ως μια πιο ανοιχτή και κοσμοπολίτικη πόλη, με επιχειρηματική και βιοτεχνική, βιομηχανική δραστηριότητα και πολιτιστική ανάταση. Όμως, λόγω των συντηρητικών δράσεων που επικρατούσαν από τη δεκαετία το '90, φαίνεται ότι η Θεσσαλονίκη είχε φθίνοντες ρυθμούς ανάπτυξης. Λέγοντας συντηρητικές τάσεις, πρέπει να αναφερθούμε, στις κοινωνικοπολιτικές «ιδιορρυθμίες», τάσεις προς εθνικισμό, συντηρητισμό και ρατσισμό, που έκλειναν την πόλη περισσότερο και ενίσχυαν μια μόνιμη ανταγωνιστική διάθεση προς την Αθήνα μέσω συγκριτικής αλαζονείας. Όπως γράφει ο Γιάννης Μπουτάρης το 2004: *« Η πόλη έχει γίνει ένα φυτώριο ενός ιδιότυπου ελληνορθόδοξου φονταμενταλισμού. Η πόλη ψηφίζει συντηρητικά, αποτελεί θερμοκήπιο κάθε λογής λαϊκιστών και πολιτικάντηδων, ενώ εκκλησιαστικές και παραεκκλησιαστικές οργανώσεις φαίνεται ότι έχουν αξιόλογη επιρροή»*.

Σε πραγματικούς όρους ανάπτυξης αυτό σημαίνει την αύξηση της ανεργίας, έλλειψης εξωστρέφειας, σαφούς οράματος και οικονομικής προοπτικής όπως και βασικών πολιτικών. Η Θεσσαλονίκη τη δεκαετία του '90 και έπειτα υπολείπεται σε παραγόμενο ΑΕΠ, κατά κεφαλήν ΑΕΠ, έχει υψηλή ανεργία, επιχειρηματική δραστηριότητα πάνω στην μεταποίηση με στρατηγική φτηνού κόστους εργασίας, μειωμένη τουριστική δύναμη, λιμάνι με περιορισμένη δραστηριότητα και αεροδρόμιο

⁸³ Στρατηγική Αστικής Ανθεκτικότητας «Θεσσαλονίκη 2030», σελ. 21

με μετρημένες πτήσεις κυρίως εσωτερικού. Όλα τα παραπάνω καταγεγραμμένα αποτελέσματα μελετών των ακαδημαϊκών της πόλης, μπορούν να έχουν βάση στο γεγονός ότι η πόλη δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν τη δεκαετία του '90 με τις αλλαγές στη γύρω περιοχή των Βαλκανίων και να μπορέσει να εκμεταλλευτεί το συγκριτικό της πλεονέκτημα. Εν αντιθέσει, ξεκίνησε ένας ατέρμονος «συναγωνισμός» με την πρωτεύουσα Αθήνα, ενισχύοντας το μόνιμο κόμπλεξ της δεύτερης μεγαλύτερης πόλης και αρνούμενη να ενισχύσει τη δική της ταυτότητα σε όρους οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτιστικούς και χωρικούς, όπως τα παραδείγματα ανάλογων πόλεων στην Ευρώπη το ίδιο διάστημα, π.χ. η Βαρκελώνη, το Μόναχο ή η Λυών.⁸⁴

III) ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ- ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

Όλες οι πόλεις έχουν ιστορικές φάσεις ύφεσης και περιόδους καμπής επηρεαζόμενες από τα γειτονικά ή διεθνή δρώμενα και τις επιπτώσεις ή επιρροές σημαντικών γεγονότων, όπως και από δικά τους σοκ και πιέσεις, από σειρά χρόνιων προκλήσεων και παθογενειών. Ωστόσο, χρειάζεται η ύπαρξη σαφών δομών αντίδρασης και στρατηγικών προοπτικών διεξόδου προκειμένου μια πόλη να μπαίνει σε τροχιά ανάπτυξης. Ο βασικός ρόλος είναι των πολιτικών αρχόντων της πόλης, όπως και των φορέων και ακόμα και των ίδιων των πολιτών, επιχειρηματιών και ομάδων της πόλης. Σε αυτό το παιχνίδι, η πόλη της Θεσσαλονίκης και ο Δήμος, ως κεντρικός Δήμος της μητροπολιτικής περιοχής, έμεινε σε πραγματικά μεγέθη, πολλά χρόνια σε στασιμότητα ή σε φθίνουσα πορεία ανάπτυξης. Ήταν μάλιστα λογικό, η κρίση του 2008 και έπειτα, και η είσοδος της σκληρής οικονομικής πολιτικής του κράτους, να δημιουργήσει ακόμα μεγαλύτερα προβλήματα αφού η πόλη δεν είχε τους μηχανισμούς ή τα πολιτικά εργαλεία να απορροφήσει μεγαλύτερα σοκ, με όρους βιωσιμότητας και ανθεκτικότητας, δηλαδή τη συνέχιση της λειτουργίας της με νέους ρυθμούς.

Για να εισέλθει η πόλη σε τροχιά ανάπτυξης, δεν χρειάζονται απαραίτητως τα μυθοποιημένα «μεγάλα έργα». Προέχει η αξιοποίηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και δυνατοτήτων της πόλης, με σκοπό τη διεύρυνση του ρόλου της στο εθνικό και διεθνές αστικό σύστημα (Λ.Λαμπριανίδης, 2008). Βασικά στοιχεία της αναπτυξιακής πολιτικής μιας πόλης είναι η προσέλκυση επενδύσεων (Ξένων Άμεσων Επενδύσεων) και το ανθρώπινο δυναμικό της. Συστατικά στοιχεία μιας αστικής οικονομική ατζέντας, αν θέλει η πόλη να ενταχθεί στο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον. Μια ευρωπαϊκή πόλη με καλές πρακτικές και πολιτικές που συνάδουν με τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ, την Ευρωπαϊκή αστική ατζέντα 2030 ή ακόμα και για προσέλκυση χρηματοδοτήσεων από ευρωπαϊκούς ή διεθνείς οργανισμούς με επενδυτική προοπτική και αστική αναζωογόνηση.

Η Θεσσαλονίκη, από τη δεκαετία του '90 και έπειτα, μέχρι την έναρξη της κρίσης, δεν συνομιλούσε με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, δεν προσέβλεπε στην ευρωπαϊκή της ταυτότητα, ούτε στη δυναμική που της έδινε η γεωπολιτική της θέση στα Βαλκάνια, αλλά ανταγωνιζόταν την ανοδική πορεία της Αθήνας. Δεν κατάφερε να

⁸⁴ Γ.Καυκαλάς, Ν. Παπαμίχος, Λ.Λαμπριανίδης(επιμέλεια), «Η Θεσσαλονίκη στο Μεταίχμιο. Η πόλη ως διαδικασία αλλαγών», (Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2008) Λόης Λαμπριανίδης κφ 8: « Η πορεία ανάπτυξης της πόλης από τη δεκαετία του '80: Γιατί δεν αξιοποιήθηκαν αποτελεσματικά οι ευκαιρίες» σελ. 348-349

αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματά της και να βελτιώσει την διεθνή της εικόνα, προκειμένου να προσελκύσει τους δημιουργικούς ανθρώπους- δεδομένου ότι η Θεσσαλονίκη έχει σημαντικούς εκπαιδευτικούς και ερευνητικούς φορείς και ένα μεγάλο πλήθος φοιτητών που αποτελούν μέρος της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας της. Επιπρόσθετα, η Θεσσαλονίκη δεν κατάφερε να εκμεταλλευτεί και να επενδύσει στο χωροταξικό της απόθεμα, προκειμένου να δημιουργήσει μια πιο ελκυστική εικόνα και να προσελκύσει ανθρώπους υψηλού επιπέδου, γνώσεων και επιχειρήσεις τεχνολογίας και καινοτομίας. Η Θεσσαλονίκη, κατάφερε να πάρει τον τίτλο «η πόλη του καφέ», αφού αυτή αποτελούσε την ταυτότητα και επιχειρηματική της φυσιογνωμία. Ακόμα ένας παράγοντας βέβαια σε όλα τα παραπάνω, αποτελούσε και η έλλειψη κοινής μητροπολιτικής διακυβέρνησης της πόλης με πολλές διαφορετικές παρεμβάσεις, θεσμικές και μη, που δεν προσέδιδαν ένα κοινό όραμα στρατηγικής αντιμετώπισης βασικών προβλημάτων ή και προκλήσεων της πόλης, προκειμένου να μπει σε νέα τροχιά ανάπτυξης. Και επομένως η οικονομική κρίση, μετά το 2008, κατάφερε περισσότερο να γίνει και κρίση κοινωνική, ηθική και διοικητική.⁸⁵

Η Θεσσαλονίκη και κυρίως ο κεντρικός της Δήμος, για πολλά χρόνια, είχε στερηθεί την κατάλληλη οικονομική-κοινωνική-πολιτική ελίτ που θα μπορούσε να χαράξει πολιτικές και να αξιοποιήσει τις δομές, ταυτότητα και δυναμική της πόλης, για μια στρατηγική πορεία ανάπτυξης και ενίσχυσης του ρόλου της ως μια «ευρωπαϊκή πόλη» και όχι απλώς ως «συμπρωτεύουσα».⁸⁶

Στα παραπάνω, πρέπει να προστεθεί ο συλλογισμός του David Harvey για τους «εφικτούς αστικούς κόσμους», στον 21^ο αιώνα, όπου «οι πόλεις που δεν μπορούν να φιλοξενήσουν τη διαφορετικότητα, τις μεταναστευτικές κινήσεις, τους νέους τρόπους ζωής και τη νέα οικονομική, πολιτική και θρησκευτική ετερογένεια αξιών, θα σβήσουν είτε από απολιθωμένες και στάσιμες, είτε επειδή θα διαλυθούν από βίαιες συγκρούσεις. Το να καθορίσει κανείς μια πολιτική που να μπορεί να γεφυρώσει τις πολλαπλές ετερογένειες χωρίς να καταπιέζει τη διαφορετικότητα, είναι μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις της αστικοποίησης τους 21^{ου} αιώνα»(Harvey, 1996).

Ανάλογα, ο Erik Swyngedouw(2008), ορίζει την Θεσσαλονίκη όντως μια πόλη στο μεταίχμιο, με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους που «περιέχονται στο γενναιόδωρο χάος της, την πολιτική της αταραξία, της γεωγραφικής της απροσδιοριστία, την εκρηκτική της ποικιλομορφία, την ανθούσα κοσμοπολίτικη ζωή». Αλλά παραμένει αμέτοχα περιορισμένη από τους εθνικούς και ευρωπαϊκούς της δεσμούς, με έντονες προκλήσεις αλλά με ελάχιστα δημιουργική και προοδευτική πολιτική σκηνή. Ο ίδιος, τονίζει μάλιστα, ότι η πόλη αυτή, η οποία υπήρξε ένα ζωντανό κοσμοπολίτικο πολιτικό, κοινωνικό, πνευματικό και οικονομικό κέντρο κατά τη διάρκεια της οθωμανικής αυτοκρατορίας και που λειτουργούσε ως στρατηγικός κόμβος μεταξύ Ανατολής και Δύσης, δεύτερη μόνο μετά τη Κωνσταντινούπολη, αντιμετώπισε ένα σύντομο 20^ο αιώνα εθνικιστικής ομογενοποίησης στο πλαίσιο της

⁸⁵ Γ.Καυκαλάς, Ν. Παπαμίχος,Λ.Λαμπριανίδης(επιμέλεια), «Η Θεσσαλονίκη στο Μεταίχμιο. Η πόλη ως διαδικασία αλλαγών»,(Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2008) Α.Κουρτέση, κφ 7 « Δημιουργικές πόλεις και Θεσσαλονίκη: Μια αρχική Θεώρηση»,

⁸⁶ ο.π. Λόης Λαμπριανίδης κφ 8: « Η πορεία ανάπτυξης της πόλης από τη δεκαετία του '80: Γιατί δεν αξιοποιήθηκαν αποτελεσματικά οι ευκαιρίες», σελ. 351-352

ελληνικής οικονομίας και κουλτούρας, παίζοντας δευτερεύοντα ρόλο σε σχέση με την Αθήνα .

Τα παραπάνω, αποτυπώνουν την εκτεταμένη ακαδημαϊκή και ερευνητική εμπειρία και προσέγγιση στην πρότερη κατάσταση της πόλης της Θεσσαλονίκης. Σαφώς, βασικό ρόλο έπαιξε και παίζει ο Δήμος Θεσσαλονίκης, και η πολιτική ηγεσία ως κεντρικοί δρώντες, στην ενίσχυση μιας συντηρητικής οπτικής και «εγκλεισμού» της πόλης και επίσης, στην έλλειψη αναπτυξιακών πολιτικών. Γι'αυτό ερχόμενοι στο σήμερα η Θεσσαλονίκη μπορεί να χαρακτηριστεί μια πόλη σε μετάβαση, καθώς οι αυτοδιοικητικές εκλογές του 2010, ανέδειξαν μια διαφορετική διοίκηση για το Δήμο, που έπρεπε να μπει σε διαδικασία να μετουσιώσει την αρνητική ενέργεια και τον συντηρητισμό και να ανακαλύψει νέες πολιτικές ανάδειξης της πόλης, ξεκινώντας από τα βασικά και τον προσδιορισμό ενός στρατηγικού οράματος ανάπτυξης. Όπως αναφέρθηκε και στο 2^ο κεφάλαιο, ένας Δήμαρχος και η ομάδα του, δεν ασχολούνται μόνο με την καθημερινότητα των πολιτών. Είναι πιο κερδισμένος ο Δήμαρχος που θα αντιληφθεί την αμεσότητα που του παρέχει το σύστημα διακυβέρνησης των πόλεων, την επαφή με τους πολίτες. Αλλά μαζί με την καθημερινότητα που απαιτεί λύσεις και άμεσες ενέργειες, χρειάζονται και πιο ολιστικές προσεγγίσεις, που δεν φαίνονται σαν τα «μεγάλα έργα», αλλά χαρακτηρίζονται περισσότερο ως επενδύσεις «πολυτελείας» αφού αποσκοπούν στην αύξηση της ποιότητας και ευημερίας των πολιτών. Η ποιοτική και ποσοτική τους μέτρηση, είναι αυτή που προσδιορίζει και την θέση μια πόλης στην περιφερειακή ανταγωνιστικότητα, και στην οικονομική, κοινωνική και πολιτική βιωσιμότητα και ανάπτυξη.

Παρακάτω θα γίνει αναφορά στη Διοίκηση του Δημάρχου Γιάννη Μπουτάρη, με σκοπό όχι να επαινεθεί η δράση του ή τα πολλά «έργα» -άλλωστε είναι μετρήσιμα από τους ίδιους τους Θεσσαλονικείς τα υπέρ και τα κατά- αλλά περισσότερο γιατί ο Γιάννης Μπουτάρης και η ομάδα του, κατάφεραν σε σύντομο διάστημα και εν μέσω σημαντικών εθνικών προβλημάτων (οικονομική κρίση) να αλλάξουν την μεταίχμια υπόσταση της πόλης της Θεσσαλονίκης και να επαναφέρουν τον εξωστρεφή της χαρακτήρα, αλλά με νέους όρους και υπό νέες προοπτικές και συνθήκες. Ενίσχυση των δικτύων στα οποία συμμετέχει η πόλη και προφανής μετάβαση από το θεσμό των «αδελφοποιήσεων» σε πιο πρωτοπόρες πρακτικές όπως η «Διπλωματία Πόλεων», και τη συμμετοχή σε δίκτυα που εξασφαλίζουν ανταλλαγή τεχνογνωσίας, καλές πρακτικές, εμπειρία και φυσικά τοποθέτηση ως ισότιμους συνομιλητές με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις ίδιου, μικρότερου αλλά και μεγαλύτερου μεγέθους, κύρους και βαθμού μεγέθυνσης και ανάπτυξης.

4.2 Αναπτυξιακή στρατηγική στοχευμένη στην εξωστρέφεια

Ο δρόμος προς την ανάπτυξη περνάει μέσα από την αλλαγή της κουλτούρας και της νοοτροπίας της ίδιας της πόλης και των πολιτών. Η πόλη με μια μεγάλη ιστορία και ένα πολυπολιτισμικό παρελθόν χρειάζεται να βρει το συγκριτικό της πλεονέκτημα, την ταυτότητά της προκειμένου να μπορεί να συνομιλεί σε ανταγωνιστικούς όρους σε ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο.

Ι) Διπλωματία πόλεων-Τουρισμός

Με κύριο και πρωτεύον μέλημα τον προσδιορισμό του οράματος της πόλης, την εξωστρέφεια και το άνοιγμα της πόλης στη διεθνή αγορά και την ανάδειξη της πλούσιας πολιτιστικής της κληρονομιάς και τη δημιουργία ενός τουριστικού προϊόντος, το 2013 ξεκίνησε δειλά μια πρωτοβουλία για την τουριστική ανάδειξη της Θεσσαλονίκης με τίτλο «Διπλωματία πόλεων». Η πρωτοβουλία αυτή θα αποτελέσει ένα εργαλείο για μια συνεχή και διαρκή πολιτική εξωστρέφειας μέσα από την επίσκεψη ετησίως 6-7 πόλεων του εξωτερικού με μια ομάδα επιχειρηματιών αλλά και φορέων της πόλης προκειμένου να παρουσιαστεί η πόλη της Θεσσαλονίκης στο εξωτερικό ως τουριστικός προορισμός διαφόρων θεματικών (εκπαιδευτικός, αθλητικός, συνεδριακός, θρησκευτικός αλλά και ιατρικός τουρισμός), ενώ μεταφέρθηκε η τεχνογνωσία και σε άλλες ελληνικές πόλεις όπως τα Ιωάννινα, η Καλαμάτα, η Γουμένισσα και η Καστοριά. Η συγκεκριμένη δράση μάλιστα, βραβεύτηκε τον Απρίλιο του 2016 με τα Greek Hospitality Awards 2016, ενώ πολλαπλασιάστηκε ο αριθμός επιχειρηματιών που επιθυμούν να συμμετέχουν στις αποστολές προκειμένου να παρουσιάζεται η πόλη της Θεσσαλονίκης. Το αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας αυτής είχε θετικό πρόσημο με καταγραφή επισκεπτών από πολλές χώρες και πόλεις που επισκέφτηκε η «Διπλωματία Πόλεων». Ενδεικτικά στον πίνακα παρακάτω εμφανίζονται οι προορισμοί που επισκέφτηκε η «Διπλωματία Πόλεων».

2014	2015	2016	2017	2018
Τιεντσίν (Κίνα)	Κωνσταντινούπολη	Παρίσι	Τελ Αβίβ	Ντόχα
Μελβούρνη	Βουκουρέστι	Λευκωσία	Βαρσοβία	Στοκχόλμη
	Σόφια	Λεμεσό	Άμστερνταμ	Βυρηττό
	Φιλιππούπολη		Βιέννη	
	Σμύρνη			

Πέρα της παραπάνω πρωτοβουλίας για την ανάδειξη του τουριστικού πλεονεκτήματος της πόλης, έχουν καταγραφεί ωστόσο ότι η αναψυχή, τα συνέδρια, η γαστρονομία και ο πολιτισμός της Θεσσαλονίκης, η εκπαίδευση, το επενδυτικό ενδιαφέρον αλλά και η καινοτομία και το αντίστοιχο οικοσύστημα που δημιουργείται στην πόλη είναι οι βασικοί λόγοι που προσελκύουν επισκέπτες, επενδυτές, σπουδαστές, συνέδρους και τουρίστες.

Πιο συγκεκριμένα, η προσπάθεια ανάδειξης του γαστρονομικού πλούτου της πόλης μέσω διοργάνωσης street food εκδηλώσεων για την ενίσχυση της τοπικής παραγωγής. Το 2013 δημιουργήθηκε ο πρώτος αστικός αμπελώνας σε δημοτική έκταση 2 στρεμμάτων με ποικιλίες ελληνικές. Το κρασί, λευκό και κόκκινο, ονομάστηκε «Γοργόνα», τονίζοντας την ιστορικότητα του ονόματος της Θεσσαλονίκης, ενώ ο αστικός αμπελώνας αποτέλεσε ένα καλό παράδειγμα αστικής πολιτικής σε ευρωπαϊκά και διεθνή φόρα, ενώ έχει ρόλο εκπαιδευτικό αφού χρησιμοποιείται από το Εργαστήριο Αμπελουργίας της Γεωπονικής Σχολής του ΑΠΘ.

Τα αποτελέσματα της τουριστικής ανάπτυξης έχουν προσμετρηθεί τα τελευταία χρόνια με ανοδική πορεία και σημαντική βελτίωση της θέσης της Θεσσαλονίκης τόσο ως τουριστικό προορισμό αλλά και ως εν δυνάμει επενδυτικό προορισμό. Σε όλα τα παραπάνω όμως είναι σημαντική η συνδρομή από σπουδαία επενδυτικά έργα υποδομής όπως είναι το αεροδρόμιο «Μακεδονία» και η πώληση του στην FRAPORT αλλά και η πώληση του Λιμανιού σε ιδιώτες επενδυτές, προκειμένου να ενισχυθεί η προσέλκυση τουριστών αλλά και επιχειρήσεων στην πόλη. Ο Δήμος Θεσσαλονίκης ήταν βασικός συνομιλητής προκειμένου να θέσει τις βάσεις προς όφελος των πολιτών αλλά και των επιχειρηματιών της πόλης. Σε αριθμούς καταγράφονται πλέον ετησίως περίπου 2 εκ. διανυκτερεύσεις από 20 τουλάχιστον διαφορετικές εθνικότητες τουριστών και επισκεπτών.⁸⁷ Ενώ σημαντική άνοδο σημειώνει και ο συνεδριακός τουρισμός με την ίδρυση και λειτουργία Γραφείου προσέλκυσης Συνεδρίων και Επισκεπτών με κυρίαρχη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στη λειτουργία του Γραφείου. (Thessaloniki Convention Bureau)⁸⁸

II) Εβραϊκή Κοινότητα και κληρονομιά

Όταν ανέλαβε Δήμαρχος ο Γιάννης Μπουτάρης, θέλησε να τονίσει την προσωπική του φιλοδοξία για τη Θεσσαλονίκη, λέγοντας ότι μια πόλη δεν μπορεί να προχωρήσει αν δεν γνωρίζει το παρελθόν της και τις πολιτισμικές της συγγένειες. Βέβαια, αυτή η πολιτική δεν έχει σκοπό να αντικαταστήσει την επίσημη «διπλωματία» αλλά αναπτύσσει το διάλογο μεταξύ των πόλεων.

Στο παραπάνω πλαίσιο, ξεκίνησαν οι πρώτες συνεργασίες με την Ισραηλίτικη Κοινότητα της πόλης. Ιστορικά πρέπει να επισημανθεί ότι η Θεσσαλονίκη είχε προπολεμικά από τις πιο ακμαίες εβραϊκές κοινότητες. Κατά τη διάρκεια του Παγκοσμίου Πολέμου, μεταφέρθηκαν περίπου 54.000 Εβραίοι από τη Θεσσαλονίκη, στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Και από αυτούς μόλις 1950 επέστρεψαν σε άθλια κατάσταση. Ενώ καταστράφηκε και το εβραϊκό νεκροταφείο, εκεί όπου αργότερα κτίστηκε το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στη μνήμη αυτού του πληθυσμού, ο Δήμος Θεσσαλονίκης έχει καθιερώσει τα τελευταία χρόνια (από το 2013), την πορεία μνήμης από την Πλατεία Ελευθερίας μέχρι τον παλιό σταθμό των τρένων, όπου μεταφέρθηκαν κατά το Β'ΠΠ οι Εβραίοι της πόλης. Στην πλ.Ελευθερίας έχει αναδειχθεί το μνημείο Ολοκαυτώματος, ενώ η ανάπλαση της πλατείας από χώρος παρκινγκ σε χώρο πρασίνου και μνήμης, έχει σκοπό να τιμήσει όχι μόνο την εβραϊκή κοινότητα αλλά όλους τους προσφυγικούς πληθυσμούς που έχει δεχτεί η πόλη στα ιστορικά χρόνια της Ελληνικής επικράτειας. (π.χ. Πόντιους , πληθυσμός μικρασιατικής καταστροφής).⁸⁹ Ενώ μετά από προτροπή της διοίκησης του Δήμου και κυρίως τον ζήλο του Δημάρχου Γιάννη Μπουτάρη, θα κατασκευαστεί το πρώτο Μουσείο Ολοκαυτώματος και Εκπαιδευτικό Κέντρο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στην περιοχή του παλαιού σταθμού των τρένων, με χρηματοδότηση

⁸⁷ <https://parallaximag.gr/thessaloniki/tourismos-sti-thessaloniki-oi-top-20-ethnikotites-pou-dialeksan-thermaiko-to-2018>

⁸⁸ Περισσότερες πληροφορίες: <https://thessaloniki.travel/el/epiloges-stin-poli/synedria-ektheseis/synedria-kai-ektheseis/item/608-thessaloniki-convention-bureau-tcb>

⁸⁹ https://el.m.wikipedia.org/wiki/%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%AF%CF%89%CE%BD_%CF%83%CF%84%CE%B7_%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%B7 (τελευταία ενημέρωση 15/2/2019)

από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος αλλά και την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας . Ο θεμέλιος λίθος τοποθετήθηκε στις 30 Ιανουαρίου 2018.⁹⁰

Σχέδιο του Μουσείου Ολοκαυτώματος

4.3 Η συμμετοχή του Δήμου Θεσσαλονίκης στα ευρωπαϊκά Δίκτυα Πόλεων

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης από τα τέλη του '80 ξεκίνησε μια σειρά αδελφοποιήσεων με πόλεις διεθνώς αλλά και σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Η πρωτοβουλία αυτή ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με την εθνική πρακτική και μάλιστα θεσμοθετήθηκε και νομοθετικά. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται όλες οι καταγεγραμμένες αδελφοποιήσεις του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Πλέον όμως ο Δήμος, έχει υιοθετήσει την συμμετοχή σε δίκτυα πόλεων, πιστεύοντας στην πιο ουσιαστική και από κοινού ανταλλαγή γνώσεων πάνω σε τομεακά προβλήματα και προοπτικές με πιο διευρυμένη επιλογή συμμετεχόντων πόλεων. Θέτοντας την πόλη ως ισάξιο συνομιλητή με διάφορες πόλεις του εξωτερικού. Ο Δήμος συμμετέχει σε τουλάχιστον εννέα (9) δίκτυα πόλεων, ενώ είναι πολύ έντονη η επιθυμία για συμμετοχή αλλά και εκούσια δημιουργία νέων πάνω σε θεματικές που αποτελούν βασικές αστικές πολιτικές ανάπτυξης, διοίκησης και λειτουργίας των πόλεων.

⁹⁰ [https://el.m.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF_%CE%9F%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CF%85%CF%84%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82_\(%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%B7\)](https://el.m.wikipedia.org/wiki/%CE%9C%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF_%CE%9F%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CF%85%CF%84%CF%8E%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%BF%CF%82_(%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%B7)) (τελευταία ενημέρωση 15/2/2019)

Στον παρακάτω πίνακα γίνεται αναφορά των δικτύων που συμμετέχει ο Δήμος (τελευταία ενημέρωση 2017)

Δίκτυο	Έτος ίδρυσης ή συμμετοχής του Δ.Θ.	Σκοπός	Μέλη
<u>IBSC</u> <u>(International Black Sea Club)</u>	Δεκέμβριο του 1992 στην Οδησό.	<p>1. Η ανάπτυξη, ο συντονισμός, η οργάνωση και η απόδοση κοινών επενδυτικών σχεδίων στον τομέα της οικονομίας, της οικολογίας, του τουρισμού και του πολιτισμού.</p> <p>2. Η δημιουργία των προϋποθέσεων για την ελεύθερη επιχείρηση, επέκταση του εμπορίου</p> <p>3. Η λύση σε προβλήματα φυσικών πόρων και την προστασία από τη ρύπανση της Μαύρης Θάλασσας και της Αζοφική Θάλασσας.</p> <p>4. Η ενίσχυση των οργανωτικών και οικονομικών, επιστημονικών και τεχνικών, εμπορικών και πολιτιστικών συνδέσεων μεταξύ των πόλεων και της περιοχών της λεκάνης της Μαύρης Θάλασσας. (Black Sea basin)</p>	27 πόλεις που βρέχονται από τη Μαύρη Θάλασσα και γύρω περιοχές
<u>Δίκτυο «Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Μονοπάτι Αγίων Κυρίλλου και Μεθοδίου»</u>	2013 επετειακό έτος Κυρίλλου και Μεθοδίου	Να προάγει και να προβάλλει τη βυζαντινή ιστορία της πόλης και να συμβάλει στην ανάπτυξη και αύξηση του προσκυνηματικού τουρισμού στη Θεσσαλονίκη. Απώτερος στόχος του δικτύου είναι η εγγραφή του στο Μητρώο των Ευρωπαϊκών Δικτύων, γεγονός που θα διευκολύνει τη χρηματοδότηση δράσεων του από την ΕΕ.	12 (Έδρα μόνιμης γραμματείας Ζλιν, Τσεχίας)
<u>Δίκτυο «Ομοσπονδία των πόλεων του Παγκόσμιου Τουρισμού»</u>	2013	Ετήσιες συναντήσεις πάνω σε θέματα Τουρισμού. Συνάντηση το 2013 στο Πεκίνο	51
<u>Δίκτυο Ελληνικών Πράσινων Πόλεων</u>		Στόχος του δικτύου είναι η ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ των πόλεων-μελών και η ανάληψη κοινών δράσεων και καλών πρακτικών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, αξιοποιώντας τη μαζική ευαισθητοποίηση των πολιτών	14

		στα περιβαλλοντικά ζητήματα, ανάλογα με το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον κάθε πόλης-μέλος.	
<u>Δίκτυο European Cities Marketing</u>		Στόχος του δικτύου είναι η προώθηση και η δικτύωση με αντικείμενο τη βελτίωση της τεχνογνωσίας σε θέματα προώθησης των Ευρωπαϊκών πόλεων, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της αποδοτικότητας των μεγαλύτερων πόλεων της Ευρώπης, με την παροχή μιας πλατφόρμας για τους επαγγελματίες που ασχολούνται με τον τουρισμό και το μάρκετινγκ πόλεων με την ανταλλαγή γνώσεων και καλών πρακτικών.	Όλες οι μεγάλες Ευρωπαϊκές πόλεις
<u>Δίκτυο Αστικής Πολιτικής για τα Τρόφιμα Μιλάνο</u>	2015 Υπογραφή Συμφώνου της Αστικής Πολιτικής για τα Τρόφιμα	Στόχοι – άξονες: <ul style="list-style-type: none"> - Η διασφάλιση κατάλληλου περιβάλλοντος για αποτελεσματικές δράσεις - Βιώσιμες διατροφικές συνήθειες - Κοινωνική και οικονομική δικαιοσύνη - Παραγωγή τροφίμων - Προμήθεια και διανομή τροφίμων - Οργανικά απορρίμματα 	46 (έδρα Μιλάνο, Ιταλία)
<u>Δίκτυο University Town Network – Unitown</u>		Στόχος του δικτύου, που αποτελεί έναν μη κερδοσκοπικό οργανισμό και στο οποίο μέλος είναι και το ΑΠΘ, είναι η ενδυνάμωση και βελτίωση των στρατηγικών συνεργασιών των συμμετεχόντων ευρωπαϊκών πόλεων με τα ακαδημαϊκά ιδρύματα που εδρεύουν εντός των γεωγραφικών τους ορίων. Συγκεκριμένα: <ul style="list-style-type: none"> - Στοχεύει στην ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ των πόλεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων - Την στρατηγική συνεργασία μεταξύ πόλεων και πανεπιστημίων σε ποικίλα ζητήματα - Την ανάπτυξη συνεργασίας για ζητήματα υποδοχής, εγκατάστασης και 	περισσότερες από 23 πόλεις και ιδρύματα της Ευρώπης (έδρα Πανεπιστήμιο Φερράρα, Ιταλία)

		ενεργοποίησης των φοιτητών	
<u>Δίκτυο Ανθεκτικών Πόλεων – 100 Resilient Cities υποστηριζόμενο από το Ινστιτούτο Ροκφέλερ</u>	2014	Στόχος του δικτύου είναι να βοηθήσει τις πόλεις ανά τον κόσμο να γίνουν πιο ανθεκτικές σε φυσικές, κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις που αποτελούν σημαντικό μέρος τους τον 21 ^ο αιώνα.	100 πόλεις παγκοσμίως
<u>EUROCITIES</u>	2017 (ξανά μέλη)	Στόχος είναι οι κοινές δράσεις των πόλεων-μέλη για τις ευρωπαϊκές πολιτικές τόσο σε αστικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο	140 μεγάλες Ευρωπαϊκές πόλεις και 45 πόλεις συνεργάτες.

Πίνακας: Αδελφοποιημένες πόλεις και Σύμφωνα Φιλίας-Συνεργασίας

 ΑΔΕΛΦΟΠΟΙΗΣΕΙΣ			
ΚΡΑΤΗ	ΠΟΛΕΙΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ	ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ
Αίγυπτος	Αλεξάνδρεια	12/7/1993	Αδελφοποίηση
Αλβανία	Κορυτσά	14/10/2005	Αδελφοποίηση
	Δυρράχιο	4/4/2012	Αδελφοποίηση
Αυστραλία	Μελβούρνη	19/3/1984	Αδελφοποίηση
Βουλγαρία	Φιλιππούπολη	27/2/1984	Αδελφοποίηση
Γαλλία	Νίκαια	20/3/1992	Αδελφοποίηση
	Μασσαλία	14/2/1991	Αδελφοποίηση
Γερμανία	Κολωνία	13/9/1988	Αδελφοποίηση
	Λειψία	17/10/1984	Αδελφοποίηση
Η.Π.Α.	Σαν Φρανσίσκο	7/8/1990	Αδελφοποίηση
	Χάρτφορντ	5/5/1962	Αδελφοποίηση
Ινδία	Καλκούτα	21/1/2005	Αδελφοποίηση
Ιταλία	Μπολώνια	20/10/1984	Αδελφοποίηση
Ισραήλ	Τελ Αβίβ	24/11/1994	Αδελφοποίηση

Κορέα	Μπουσάν	8/3/2010	Αδελφοποίηση
Κύπρος	Λεμεσός	30/6/1984	Αδελφοποίηση
Κίνα	Τιανταίν	4/3/2002	Αδελφοποίηση
Σλοβακία	Μπρατισλάβα	23/4/1986 10/6/1988	Αδελφοποίηση
Ρουμανία	Κωνστανίνα	5/9/1988	Αδελφοποίηση

Βουλγαρία	Μπάνσκο (Δήμος Τριανδρίας)	—	Αδελφοποίηση
Βέλγιο	Μασσέχελεν (Δήμος Τριανδρίας)	—	Αδελφοποίηση
Κύπρος	Μέσα Γετονία (Δήμος Τριανδρίας)	—	Αδελφοποίηση
Ιταλία	Σαν Τζόρτζιο Ιόνικο (Δήμος Τριανδρίας)	16-11-2002	Αδελφοποίηση

 ΣΥΜΦΩΝΑ ΦΙΛΙΑΣ – ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΡΑΤΗ	ΠΟΛΕΙΣ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕ Σ	ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΑ
Αρμενία	Γκιουμρί	23/11/2000	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας
Η.Π.Α.	Μπρούκλιν	5/7/1993	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας
	Φιλαδέλφεια	6/4/2002	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας
	Βοστώνη	21/5/1996	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας

Ιταλία	Βενετία	17/7/ 2003	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας
Καναδάς	Τορόντο	5/9/1986	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας
Κίνα	Ντουγκουάν	24/10/2008	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας Υπογραφή Β' Μέρους Πλάνο Φιλικής Ανταλλαγής

	Σενιγάκ	22/5/2000 30/7/2005 2/02/2007	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας Υπογραφή Β' Μέρους Πλάνο Φιλικής Ανταλλαγής
Ουγγαρία	Βουδαπέστη	5/4/1993	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας
Ουκρανία	Δνιπροπετρόβσκ	18/4/2003	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας
Ρωσία	Αγία Πετρούπολη	30/10/2002	Σύμφωνο Φιλίας – Συνεργασίας

91

4.4 Ενισχύοντας την αστική ανθεκτικότητα της πόλης: Δράσεις δικτύωσης και συνεργασίας από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα «100 Resilient Cities (100RC)»

Γιάννης Μπουτάρης (2016): «Για τη Θεσσαλονίκη ανθεκτικότητα σημαίνει η δημιουργία μιας πόλης εξωστρεφούς, δημιουργικής και φιλικής που μεριμνά για την ασφάλεια και την ευημερία των πολιτών της, ενδυναμώνει την τοπική οικονομία και προστατεύει τους φυσικούς της πόρους». ⁹²

Η Θεσσαλονίκη κατάφερε μέσω διαγωνιστικής διαδικασίας να γίνει μέλος του δικτύου των «100 Ανθεκτικών Πόλεων»- «100 Resilient Cities». Στο πλαίσιο της συμμετοχής αυτής, ο Δήμος Θεσσαλονίκης αξιοποίησε την ευκαιρία για να διαμορφώσει έναν μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό που να ανταποκρίνεται στις παρούσες αλλά και τις μελλοντικές προκλήσεις μέσω μιας συμμετοχικής προσέγγισης.

Μέσα από τη μεθοδολογία των «100 Ανθεκτικών πόλεων», κατάφερε να δημιουργήσει ένα καινοτόμο μοντέλο διοίκησης, που διαμορφώνει και υλοποιεί μια ολιστική στρατηγική σε συνεργασία με την τοπική ακαδημαϊκή κοινότητα, τις ΜΚΟ, τον ιδιωτικό τομέα και τους ίδιους τους πολίτες, ενώ ταυτόχρονα συνδιαλέγεται και δικτυώνεται με άλλες πόλεις του κόσμου και διεθνείς οργανισμούς.

⁹¹ <https://thessaloniki.gr/%ce%b8%ce%b5%ce%bb%cf%89-%ce%bd%ce%b1-%ce%bc%ce%b1%ce%b8%cf%89-%cf%84%ce%b9-%cf%83%cf%85%ce%bc%ce%b2%ce%b1%ce%b9%ce%bd%ce%b5%ce%b9-%cf%83%cf%84%ce%b7%ce%bd-%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%b7/%ce%b1%ce%b4%ce%b5%ce%bb%cf%86%ce%bf%cf%80%ce%bf%ce%b9%ce%b7%ce%bc%ce%ad%ce%bd%ce%b5%cf%82-%cf%80%cf%8c%ce%bb%ce%b5%ce%b9%cf%82/> (τελευταία ενημέρωση 10 Δεκεμβρίου 2018)

⁹² Έκθεση Αξιολόγησης Αστικής Ανθεκτικότητας, Δ.Θ., διαθέσιμη: https://drive.google.com/file/d/0B_zbMuz0nwfxUzZTLdUNTJZM2s/view

Με την Στρατηγική Αστικής Ανθεκτικότητας που εκπονήθηκε τον Μάρτιο του 2017, ο Δήμος Θεσσαλονίκης αποπειράται να συνδέσει υφιστάμενους στρατηγικούς σχεδιασμούς σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό αλλά και διεθνή επίπεδο, από τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της πόλης, έως την Ευρωπαϊκή Αστική Ατζέντα 2020, με σκοπό να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ της καθημερινής διαχείρισης και των μακροπρόθεσμων διεθνών στόχων αλλά κυρίως των ευρωπαϊκών προοπτικών και πολιτικών για αστική ανάπτυξη, βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα.

Ο όρος ανθεκτικότητα πλέον συναντάται διεθνώς σε διάφορα επιστημονικά πεδία και αφορά τις αστικές πολιτικές του σήμερα αλλά και του μέλλοντος προκειμένου να αποκωδικοποιηθούν οι προκλήσεις αλλά και να σχεδιαστούν οι δράσεις αντίδρασης, προσαρμογής και συνέχισης της λειτουργίας των πόλεων.

“ Αστική Ανθεκτικότητα είναι η ικανότητα κατοίκων, κοινοτήτων, θεσμών, επιχειρήσεων και δομών μιας πόλης να επιβιώνουν, να προσαρμόζονται και να εξελίσσονται ανεξάρτητα από τις χρόνιες πιέσεις και τις καταστάσεις έκτακτης ανάγκης που τυχόν αντιμετωπίζουν ”

Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας, Aup/Rockefeller Foundation, 2014

« Η Θεσσαλονίκη από το 2011 βρίσκεται στην πρωτοπορία της αστικής καινοτομίας διεθνώς μαζί με άλλες πρωτεύουσες και μητροπόλεις του κόσμου. Η συμμετοχής μας στο δίκτυο των «100 Ανθεκτικών Πόλεων» που χρηματοδοτεί το ίδρυμα Rockefeller, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση για τη δημιουργία μιας ολοκληρωμένης μακροπρόθεσμης Στρατηγικής με διεπιστημονική προσέγγιση, η οποία έχει τις ρίζες της στις αξίες και τα δυνατά σημεία της πόλης, ενώ παράλληλα συνομιλεί με εθνικές και διεθνείς πρωτοβουλίες και στόχους», Λίνα Λιάκου (2017), Αντιδήμαρχος Αστικής Ανθεκτικότητας και Αναπτυξιακών Προγραμμάτων.⁹³

3. Ένα όραμα για τη Θεσσαλονίκη

“Θεσσαλονίκη, μια παραθαλάσσια εξωστρεφής πόλη, που εμπνέει τους κατοίκους και επισκέπτες της και επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό της, ενισχύοντας την τοπική της οικονομία και με σεβασμό στους φυσικούς της πόρους”

Η Θεσσαλονίκη θα γίνει ανθεκτική:

- 1 Διαμορφώνοντας μια βιώσιμη πόλη όπου η κινητικότητα και τα αστικά συστήματα υπηρετούν τους κατοίκους της
- 2 Σχεδιάζοντας από κοινού μια ανοιχτή πόλη που επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό της
- 3 Δημιουργώντας μια δυναμική τοπική οικονομία και ένα αποτελεσματικό σύστημα αστικής διακυβέρνησης
- 4 Επαναπροσδιορίζοντας τη σχέση της πόλης με τη θάλασσα μέσω ενός ολοκληρωμένου σχεδίου για τον Θερμαϊκό Κόλπο

⁹³ <https://drive.google.com/file/d/0B1EGaz8zlp3dV1IIV3hhWDNIQXc/view> (τελευταία ενημέρωση 5 Δεκεμβρίου 2018)

4.5 Ο Δήμος Θεσσαλονίκης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Μέσα από τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα Δράσης (1992-2000, 2001-2010), υλοποιήθηκαν χωρικές επεμβάσεις αλλά και επιδράσεις στην ανάπτυξη των πόλεων, όπως παρουσιάστηκαν και στο 2^ο κεφάλαιο.

Στη Θεσσαλονίκη πιο συγκεκριμένα, ακόμα και η ένταξη των χωρών της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας το 2007 αλλά και τα μεγάλα τεχνικά έργα (ΕΓΝΑΤΙΑ ΟΔΟΣ, ΠΑΘΕ), επέδρασαν θετικά στην ωρίμανση της ανάγκης αλλαγής της ταυτότητας της πόλης, ανακαλώντας την παλαιότερη υπερεθνική της ακτινοβολία με έναν πιο διευρυμένο ρόλο στα Βαλκάνια και στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, γεωπολιτικά. Φυσικά σε αυτό συνέβαλαν και οι κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές συνθήκες της πόλης αλλά και οι πιέσεις των ίδιων των φορέων της. Επιπλέον, η συμμετοχή σε ευρωπαϊκούς θεσμούς και η σύνδεσή της χερσαία με τον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο αλλά και οι επαφές μέσω των δικτύων (και όχι μόνο με αδελφοποιημένους Δήμους), αρχίζουν να αλλάζουν τον τρόπο σκέψης και να στοχεύουν σε εναλλακτικούς τρόπους δράσης, ευρωπαϊκής εμβέλειας.

Η συμμετοχή στην Ε.Ε. και τα Ευρωπαϊκά προγράμματα συνεισέφερε στη συνολική αλλαγή της πόλης, στην προσέλκυση διεθνών επιχειρήσεων και οργανισμών, στην καλύτερη χρηματοδοτική εισροή μέσω των διαρθρωτικών ταμείων για την υλοποίηση δράσεων, προγραμμάτων και σχεδίων που αντιμετωπίζουν κρίσιμα προβλήματα της πόλης και αφορούν αστικές παρεμβάσεις με ευρωπαϊκό σχεδιασμό. (Ελένη Ανδρικοπούλου 2008)

Ι) ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (1997)

Αν και τα αποτελέσματα και τα δεδομένα δεν ήταν και πολύ θετικά λόγω κακής διαχείρισης και παλαιακού τρόπου διακυβέρνησης, ωστόσο τονίζεται η δυναμική που έδωσε στην πόλη αρχικά η υποψηφιότητα και η επινίκιος επιλογή της πόλης της Θεσσαλονίκης ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 1997. Πολλά είναι τα έργα υποδομής που θα μελετηθούν και θα κατασκευαστούν αφήνοντας ένα ενδιαφέρον πολιτιστικό απόθεμα στην πόλη (κατασκευάζεται το Μέγαρο Μουσικής, το Βασιλικό Θέατρο κλπ) , το οποίο φιλοξενεί σήμερα τα μεγαλύτερα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης με διεθνές ενδιαφέρον και αντίκτυπο.⁹⁴

⁹⁴ <https://parallaximag.gr/thessaloniki/reportaz/1997-2017-politistiki-protevousa-tis-evropis-20-chronia-meta>

<http://www.kathimerini.gr/754565/opinion/epikairothta/politikh/h-politistikh-toy-97-mas-stoixeiwnei-akomh>

<https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/to-peirama-tis-thessalonikis/>

II) ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΝΕΟΛΑΙΑΣ 2014

Ο Δήμος Θεσσαλονίκης κατάφερε, μέσα από διαγωνιστική διαδικασία να κερδίσει τον τίτλο της Ευρωπαϊκής Πρωτεύουσας Νεολαίας για το 2014. Η πρόταση βασίστηκε σε έντεκα θεματικές προσανατολισμένες στη νεολαία, μέσα από διαδικασία διαβούλευσης. Οι δράσεις που υλοποιήθηκαν, κατά 50% πραγματοποιήθηκαν από τις εθελοντικές οργανώσεις της πόλης και τα σχήματα της κοινωνίας των πολιτών, κατά 20% ήταν μεγάλης κλίμακας και πραγματοποιήθηκαν με την υποστήριξη χορηγών (Ελληνική Προεδρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Πρεσβείες, Προξενία, Ιδρύματα, Διεθνείς Οργανισμοί), ενώ το υπόλοιπο 30% υλοποιήθηκαν από την ίδια την «ΕΠΝ 2014» με τις υποδομές του Δήμου Θεσσαλονίκης.⁹⁵

Τα αποτελέσματα από την Ευρωπαϊκή Πρωτεύουσα Νεολαίας ήταν αρκετά θετικά τόσο από πλευράς διοίκησης και οικονομικής διαχείρισης, αλλά κυρίως γιατί θεωρήθηκε ως μια καλή πρακτική για τη νεολαία στην Ελλάδα. Στην μελέτη που παρουσιάστηκε στο Συμβούλιο της Ευρώπης το Νοέμβριο του 2014, ε τίτλο «Οι πολιτικές νεολαίας στην Ελλάδα», τονίστηκε το εγχείρημα ως: «*Η Θεσσαλονίκη ως Ευρωπαϊκή Πρωτεύουσα Νεολαίας 2014 αποτελεί ένα εντυπωσιακό παράδειγμα καλής πρακτικής στην ανάπτυξη σχέσεων και στην συμμετοχικότητα της νεολαίας στο δημόσιο διάλογο και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε θέματα που την αφορούν στο επίπεδο του Δήμου*».⁹⁶

Για άλλη μια φορά αποδεικνύεται ότι η συλλογική προσπάθεια και οι συνέργειες με όλους τους δρώντες της πόλης, απαλλαγμένη από ατομικά συμφέροντα, μπορεί να αποτελέσει κίνητρο αλλά και οδηγό ενός νέου τρόπου εργασίας, συλλογικού, αλλά και ενός νέου τρόπου διοίκησης.

4.6 Αναπτυξιακά Προγράμματα

Όπως έγινε σχετική ανάλυση στο 2^ο κεφάλαιο, η Ε.Ε. δίνει μεγάλη έμφαση στην περιφερειακή πολιτική και πολιτική συνοχής μέσα από διάφορα προγράμματα που εφαρμόζει. Μάλιστα, έχει συστήσει ξεχωριστή Διεύθυνση που είναι αρμόδια για

⁹⁵ περισσότερες πληροφορίες: <http://www.thessaloniki2014.gr/gr/>

⁹⁶ Απολογισμός Διοίκησης Δήμου Θεσσαλονίκης 2014, διαθέσιμο:

<https://thessaloniki.gr/%ce%b8%ce%ad%ce%bb%cf%89-%ce%b1%cf%80%cf%8c-%cf%84%ce%bf%ce%bd-%ce%b4%ce%ae%ce%bc%ce%bf/%ce%b8%ce%ad%ce%bb%cf%89-%ce%bd%ce%b1-%ce%b5%ce%bd%ce%b7%ce%bc%ce%b5%cf%81%cf%89%ce%b8%cf%8e/%ce%b4%ce%b9%ce%b1%cf%86%ce%ac%ce%bd%ce%b5%ce%b9%ce%b1-%ce%bb%ce%bf%ce%b3%ce%bf%ce%b4%ce%bf%cf%83%ce%af%ce%b1/%ce%b1%cf%80%ce%bf%ce%bb%ce%bf%ce%b3%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82/>

την περιφερειακή πολιτική και τη χρηματοδότηση των πόλεων και των περιφερειών (DG REGIO). Ωστόσο, το σύστημα διαχείρισης των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, τα λεγόμενα ΕΣΠΑ (Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς), είναι περισσότερο κεντροκρατούμενο καθώς την γενική επίβλεψη έχει το Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης βάσει Επιχειρησιακού Προγράμματος που ορίζεται ανά εξαετία και η διάχυση σε κατώτερα επίπεδα διακυβέρνησης γίνεται από τα Επιχειρησιακά Προγράμματα που συντάσσουν οι 13 Περιφέρειες, με συγκεκριμένο προϋπολογισμό.

Επομένως, οι πόλεις και οι Δήμοι ειδικότερα, δεν έχουν απευθείας πρόσβαση στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. παρόλο που μπορούν να απευθύνονται στη DG Regio, είναι τέτοιο το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας, όπου δεσμεύει την δράση των Δήμων. Το πλεονέκτημα στην παραπάνω δέσμευση αλλά και ίσως οι επιταγές της οικονομικής κρίσης, είναι ότι το Ελληνικό κράτος, ουσιαστικά μπαίνει εγγυητής για την αποπληρωμή των εκάστοτε προγραμμάτων ΕΣΠΑ, προκειμένου να διασφαλίσει κακοδιαχείριση, ελλείψεις και δυσπραγίες, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν αρνητικά στον έλεγχο των αρχών της Ε.Ε., με αποτέλεσμα τη μη αποπληρωμή κάποιου έργου. Από την άλλη όμως, γίνεται σαφής, ειδικά τα τελευταία χρόνια, η ανάγκη ευχέρειας των Δήμων να προγραμματίζουν και να αναζητούν άμεσα Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση.

Σε αυτή την περίπτωση, συναντάμε τα αναπτυξιακά προγράμματα όπως το URBACT, HORIZON2020, LIFE, Interreg, στα οποία μπορεί ένας Δήμος να υποβάλει αίτηση σε διάφορες προσκλήσεις πολυθεματικές και τομεακές, ως μέρος μιας ομάδας από άλλους Δήμους, ερευνητικά κέντρα, ακαδημαϊκά ιδρύματα, ή θεσμικούς φορείς άλλων Ευρωπαϊκών κρατών-μελών. Σε αυτή την περίπτωση η συμμετοχή είναι άμεσα με την Ε.Ε. και δεν παρεμβάλλεται κάποιο άλλο επίπεδο διακυβέρνησης της χώρας.

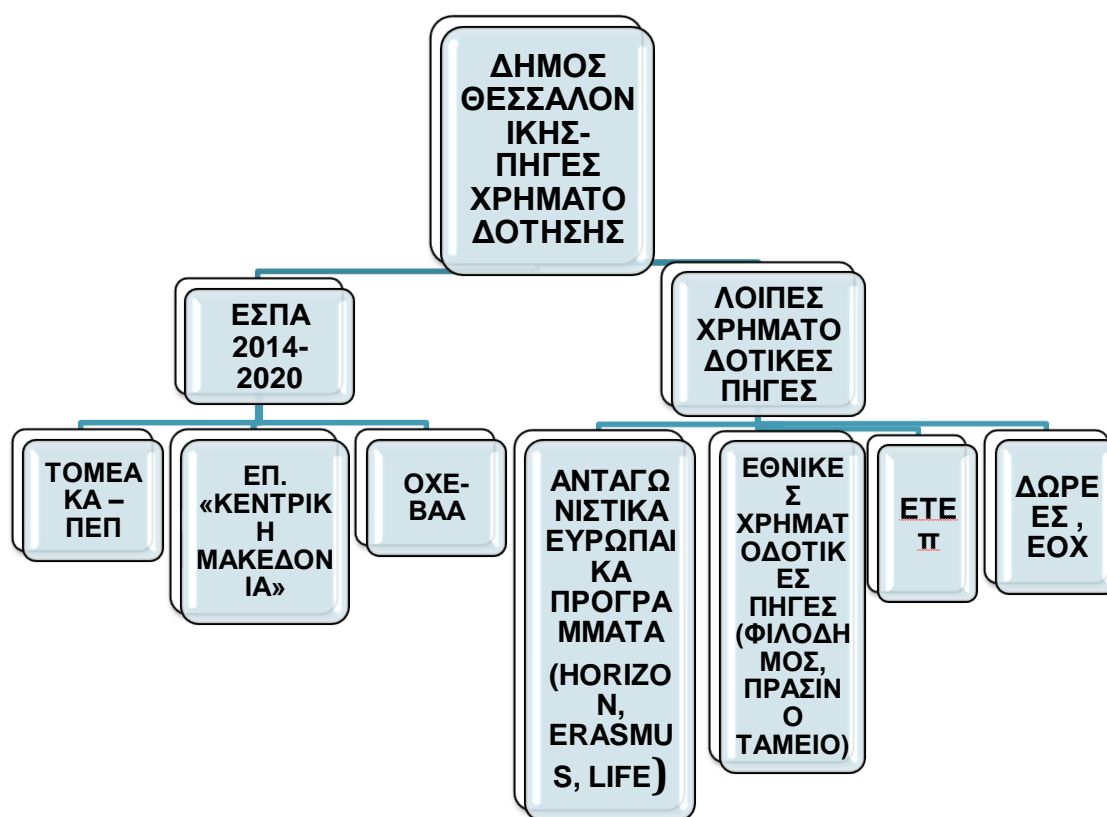
Τα τελευταία χρόνια, λοιπόν και κυρίως κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, ο Δήμος Θεσσαλονίκης, έκανε στροφή προς μια πιο εξωστρεφή πολιτική ακόμα και στην εξεύρεση πηγών χρηματοδότησης. Πιο συγκεκριμένα, τα οικονομικά ενός Δήμου ορίζονται από ένα παλαιακό και δύσκαμπτο νομικό καθεστώς, ενώ τα έσοδα ενός Δήμου προέρχονται από τους Κεντρικούς Αυτοτελής Πόρους (ΚΑΠ), οι οποίοι και αποτελούν την εθνική χρηματοδότηση για λειτουργικά έξοδα, –και οι οποίοι βαίνουν μειούμενοι κάθε χρόνο- από τέλη και φόρους αλλά και από μικρή επιχειρηματική δραστηριότητα, πάντα με αυστηρά προκαθορισμένους όρους από ανώτερα θεσμικά όργανα. Ενώ, επίσης, οι Δήμοι για την διαχείριση των οικονομικών τους υπόκεινται σε προληπτικό και κατασταλτικό έλεγχο από το Ελεγκτικό Συνέδριο και το Γενικό Λογιστήριο του κράτους, ενώ υποχρεούται σε έλεγχο από ορκωτούς λογιστές ετησίως.

Σε αυτό το παραπάνω αυστηρό νομοθετικό καθεστώς, ο Δήμος Θεσσαλονίκης⁹⁷, έκρινε την ανάγκη εξεύρεσης νέων πηγών χρηματοδότησης που αναδείκνυαν και το προφίλ της πόλης, ενώ θα στόχευαν σε αναπτυξιακές πολιτικές και επιχειρησιακό σχεδιασμό με συγκριτικό αποτέλεσμα μέσα από τη δημιουργία

⁹⁷ Στην προηγούμενη διοίκηση μέχρι το 2010 έγινε γνωστό μεγάλο σκάνδαλο υπεξαίρεσης με αποτέλεσμα την οικονομική «πτώχευση» και υποβάθμιση του Δήμου Θεσσαλονίκης.

καλών πρακτικών. Το ΕΣΠΑ 2007-2013 και το ισχύον 2014-2020 μέσα από το ΕΠ «Κεντρική Μακεδονία», ήταν αφενός μια βασική επιλογή. Δεν έμεινε όμως μόνο εκεί. Η πολιτική εξωστρέφειας, είχε σαν σκοπό την αναγνώριση της Θεσσαλονίκης ενώ η συνεργασία με τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα της πόλης, οδήγησαν το Δήμο σε ποικίλες προτάσεις σε Αναπτυξιακά προγράμματα, αλλά και σε μια Χρηματοδοτική Σύμβαση με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων για ένα πακέτο αναπτυξιακών έργων υποδομής, που θα αναβαθμίσουν την ποιότητα ζωής των πολιτών. Σημαντική είναι και η χρηματοδότηση ή οι δωρεές από Ιδρύματα της χώρας αλλά και από το διεθνή ή ευρωπαϊκό χώρο.⁹⁸

Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται οι πηγές χρηματοδότησης του Δήμου Θεσσαλονίκης, πέρα των τακτικών εθνικών πόρων.

Διάγραμμα 4. Πηγές χρηματοδότησης Δήμου Θεσσαλονίκης⁹⁹

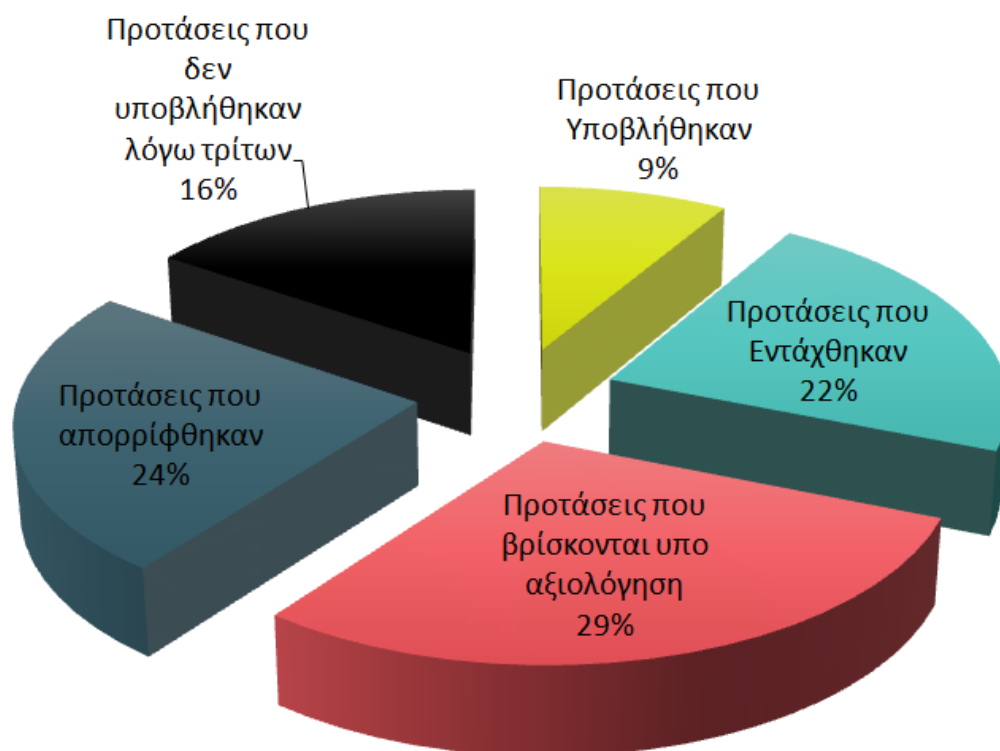
Ο Δήμος Θεσσαλονίκης ολοκλήρωσε την προγραμματική περίοδο ΕΣΠΑ 2007-2013 με σημαντική απορροφητικότητα αφού συμμετείχε σε 46 Πράξεις -

⁹⁸ Ο Δήμος Θεσσαλονίκης υπέβαλε πρόταση για δράση προγραμμάτων με αποκλειστικό δωρητή το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (π.χ. Ανοιχτά Σχολεία στη γειτονιά, Δωμάτια Γειτονιάς, Ok!Thess, Επανένταξη, Τουριστικά περιήπτερα κ.α.)

⁹⁹ ΟΧΕ-ΒΑΑ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΧΩΡΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ, νέο χρηματοδοτικό εργαλείο στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2014-2020, εντάχθηκε το 2015 για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η οποία το διαχειρίζεται

Δράσεις, οι οποίες ήταν ενταγμένες σε 22 Επιχειρησιακά Προγράμματα. Ο συνολικός προϋπολογισμός των Πράξεων - Δράσεων ξεπέρασε τα 105.000.000 €, ενώ το τελικό ποσό των πιστοποιημένων δαπανών για το Δήμο Θεσσαλονίκης ήταν περίπου 57.000.000€. Συγκριτικά, ο Δήμος Θεσσαλονίκης υλοποίησε της περισσότερες πράξεις και είχε τις περισσότερες πιστοποιημένες δαπάνες στο Πολεοδομικό Συγκρότημα της Θεσσαλονίκης, ενώ πιστοποίησε τις περισσότερες δαπάνες πανελλαδικά. Οι παραπάνω Πράξεις αφορούσαν εκτός από σημαντικά έργα υποδομής (ανάπλαση Ν.Παραλίας), τη δημιουργία βασικών Δομών κοινωνικής πολιτικής. Με αποτέλεσμα ο Δήμος Θεσσαλονίκης να στοχεύει στην κατασκευή έργων πνοής για την βελτίωση της καθημερινής ζωής των πολιτών αλλά ταυτόχρονα να προσφέρει ουσιαστική βοήθεια σε όσους κατοίκους της πόλης έχουν ανάγκη.¹⁰⁰

Στον ίδιο βαθμό και με μεγαλύτερη εμπειρία, ο Δήμος Θεσσαλονίκης ξεκίνησε τη συμμετοχή του στην νέα προγραμματική ΕΣΠΑ 2014-2020. Μέχρι σήμερα έχει υποβάλει σε μια σειρά Πράξεις-Δράσεις του ΕΠ «Κεντρική Μακεδονία» και στις Ολοκληρωμένες Χωρικές Επεμβάσεις, ενώ συμμετέχει σε διάφορους ευρωπαϊκούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς. (Life, Horizon 2020, Interreg, Erasmus +, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δημιουργική Ευρώπη). Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα αποτυπώνεται η πορεία του Δήμου Θεσσαλονίκης πάνω στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα για την προγραμματική ΕΣΠΑ 2014-2020.

¹⁰⁰ Επιπρόσθετα ο Δήμος Θεσσαλονίκης εκμεταλλεύτηκε το πρόγραμμα JESSICA, που είναι μηχανισμός περιφερειακής πολιτικής της Ε.Ε. για χρηματοδότηση του ηλεκτροφωτισμού.

Σε συνέχεια των παραπάνω, γίνεται σαφές, ότι ο Δήμος Θεσσαλονίκης κινείται σύμφωνα με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ, τόσο μέσα από τη Στρατηγική αστικής ανθεκτικότητας «Θεσσαλονίκη 2030», όσο και μέσω του Επιχειρησιακού του σχεδιασμού και των Προγραμμάτων που υλοποιεί μέσα από χρηματοδοτικά εργαλεία, προκειμένου να εφαρμόσει και να δημιουργήσει καλές πρακτικές ανάλογες με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις ανεξαρτήτως μεγέθους και οικονομικής κατάστασης.

Πιο συγκεκριμένα, κάποιες από τις καλές πρακτικές που ανέπτυξε ο Δήμος Θεσσαλονίκης και οι οποίες είναι συνυφασμένες με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης είναι το πρόγραμμα REACT, όπου ο Δήμος Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε για τους Πρόσφυγες και τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης υλοποιεί το καινοτόμο αυτό ανθρωπιστικό έργο, το οποίο έχει σκοπό την εξασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας πρόσφυγες που έχουν αιτηθεί άσυλο και μετεγκατάσταση, με έμφαση στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Επιπλέον ο Δήμος συμμετέχει στο Σύμφωνο Δημάρχων για το κλίμα και την ενέργεια και είναι στη διαδικασία στρατηγικού σχεδιασμού τόσο για την βιοκλιματική αναβάθμιση των δημοτικών και σχολικών κτιρίων, όσο και στον τρόπο πολιτικής δράσης απέναντι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Από την πλευρά της νέας τεχνολογίας και της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ο Δήμος στοχεύει στο τίτλο για μια πιο «Έξυπνη Πόλη», μέσα από την εκπόνηση Ψηφιακής Στρατηγικής, αλλά και μέσα από τη συμμετοχή σε πρωτοβουλίες της Ε.Ε. όπως, είναι το “Digital Cities Challenge”, μέσα από την οποία ο Δήμος αισιοδοξεί να αποκτήσει τεχνογνωσία αλλά και συνεργασίες ευρωπαϊκής κλίμακας σε επίπεδο πόλεων πάνω σε θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης και «έξυπνων» εφαρμογών της τεχνολογίας της πληροφορικής για την βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Αναλογικά, καλή πρακτική είναι και η Πλατφόρμα Γεωχωρικών Πληροφοριών (GIS), την οποία έχει αναπτύξει και εμφανίζει χωρική αποτύπωση σημαντικών δεικτών και πληροφοριών της πόλης, με χαρτογραφική απεικόνιση (π.χ. πράσινο στην πόλη, πολιτιστικό απόθεμα της πόλης, τουριστικές διαδρομές). Στην παραπάνω πλατφόρμα, ο Δήμος παίρνει δορυφορικά δεδομένα από το πρόγραμμα COPERNICUS της Ε.Ε., μαζί με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις, προκειμένου να έχει καλύτερη καταγραφή βασικών προκλήσεων της πόλης όπως η κλιματική αλλαγή.

4.7 Συμπεράσματα

Όπως γίνεται κατανοητό, η λίστα από πρωτοβουλίες, καλές πρακτικές, νέες εφαρμογές και συνεργασία με τους Θεσμούς της Ε.Ε., είναι αρκετά μεγάλη, αλλά δεν είναι μόνο αυτό αρκετό για τη διοίκηση ενός Δήμου. Γιατί σκοπός και στόχος πάντα αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας ζωής του πολίτη και, δυστυχώς, η πόλη δεν μπορεί πάντα να πορεύεται βάσει μιας διοίκησης. Θεωρητικά, υπήρχαν πολλές παθογένειες από το παρελθόν της πόλης, που δεν της επέτρεπαν να αποκτήσει μια προσωπική ταυτότητα ή να αναζητήσει το κοσμοπολίτικο ιστορικό παρελθόν της,

αλλά οι ίδιοι οι πολίτες και οι θεσμικοί παράγοντες της πόλης, και κυρίως του Δήμου Θεσσαλονίκης, έχουν τον πρωτεύοντα ρόλο στη δημιουργία συγκριτικού πλεονεκτήματος, κοινού οράματος και αναπτυξιακού ανταγωνισμού στα πλαίσια , όχι μόνο της εθνικής της υπόστασης, αλλά κυρίως της ευρωπαϊκής. Σίγουρα χρειάζονται κίνητρα και ηγετικές προσωπικότητες, που μπορούν να παρακινήσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα της Θεσσαλονίκης, με σεβασμό στην ιστορία και το παρελθόν, στον πολιτιστικό πλούτο, αλλά και την επενδυτική πολιτική και ανάπτυξη σε αναλογικούς όρους με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις .

Κεφάλαιο 5: Επίλογος- Συμπεράσματα

Στο πρώτο κεφάλαιο έγινε μια εισαγωγή στις πόλεις ως επίπεδο διακυβέρνησης. Με αφορμή το βιβλίο του Barber, "If Mayors ruled the world", διατυπώθηκαν μια νέα πολιτική φιλοσοφία, στην οποία οι πόλεις έχουν πολιτική οντότητα, και, άρα, λόγο, καθώς τα μεγάλα προβλήματα που ταλανίζουν τον διεθνή κόσμο, βρίσκουν πιο άμεσα λύση, αλλά και μπορούν να σχεδιαστούν σε μικρότερη κλίμακα, προκειμένου να μπορέσουν να φανούν μεγαλύτερα αποτελέσματα. Επιπλέον, η αστικοποίηση είναι δεδομένη τα τελευταία χρόνια, και μάλιστα, ο πληθυσμός που κατοικεί σε αστικό περιβάλλον, τείνει να αυξάνεται μέχρι το 2050. Οι πόλεις πλέον αποκτούν την έννοια της πολυπλοκότητας, οι πόλεις ως «οργανισμοί», ως δυναμικά εξελικτικά συστήματα, συστήματα με σημαντικές αλληλεπιδράσεις σε ένα οργανικό συνδεδεμένο σύνολο.

Τα προβλήματα και οι προκλήσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρεις πυλώνες, οικονομία, κοινωνία και περιβάλλον, οι οποίοι αλληλοσυμπληρώνονται και αλληλεπικαλύπτονται. Επομένως, οι πολιτικές και ο στρατηγικός σχεδιασμός, ταυτόχρονα με τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις, πρέπει να προωθούν την βιώσιμη ανάπτυξη σε κάθε επίπεδο διακυβέρνησης. Οι στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης, η Αστική Ατζέντα και η Ευρωπαϊκή Αστική Ατζέντα 2020, αποτελούν ορόσημο τέτοιων πολιτικών δράσεων εφαρμογής, πολυτομεακά αλλά και πολυεπίπεδα, ξεκινώντας από τις τοπικές κυβερνήσεις, όπου η επαφή των πολιτών είναι πιο άμεση, και συντηρούν μια ενισχυμένη δημοκρατική κοινωνική ζωή. (Erik Swyngedouw, 2008)

Ταυτόχρονα, έγινε μια θεωρητική προσέγγιση της Ευρωπαϊκής πόλης του Max Weber, για να ακολουθήσει το δεύτερο κεφάλαιο, πάνω στις ευρωπαϊκές πολιτικές και θεσμοθετημένες δράσεις υπέρ των πόλεων, ως διοικητικές οντότητες εντός της Ε.Ε. Σε αυτό το κεφάλαιο, σκοπός ήταν να παρουσιαστεί η τάση της Ε.Ε. να υπολογίζει τις πόλεις, δίνοντας τους ρόλο και λόγο εντός των θεσμικών οργάνων της, στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, είτε άμεσα, μέσω της Επιτροπής Περιφερειών και της DG REGIO, είτε έμμεσα, με τη συμμετοχή σε τομεακά προγράμματα, τα οποία αποτελούν και μηχανισμούς χρηματοδότησης (URBACT, HORIZON, Interreg, LIFE, ERASMUS+ κ.α.), είτε ακόμα και μέσα από τη συμμετοχή τους σε δίκτυα πόλεων, όπως είναι τα Eurocities ή το ICLEI, που πλέον θεωρούνται βασικοί συνεργάτες της Ε.Ε.

Συμπερασματικά, οι πόλεις αποτελούν βασικό παράγοντα για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρώπη αποτελεί μία από τις πλέον αστικοποιημένες ηπείρους του κόσμου.. Η ανάπτυξη των πόλεων θα καθορίσει τη μελλοντική οικονομική, κοινωνική και εδαφική ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πόλεις διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο ως κινητήρια δύναμη της οικονομίας, ως χώροι διασύνδεσης, δημιουργικότητας και καινοτομίας, καθώς και ως κέντρα υπηρεσιών για τις γύρω περιοχές τους. Λόγω της πυκνότητάς τους, οι πόλεις προσφέρουν τεράστιο δυναμικό για εξοικονόμηση ενέργειας και μετάβαση προς μια οικονομία ουδέτερη, ως προς τις εκπομπές άνθρακα. Οι πόλεις είναι, εντούτοις, τόποι όπου συγκεντρώνονται η ανεργία, οι διακρίσεις και η φτώχεια. Τα διοικητικά όρια των πόλεων δεν αντικατοπτρίζουν πλέον τη φυσική, κοινωνική, οικονομική, πολιτιστική ή

περιβαλλοντική πραγματικότητα της αστικής ανάπτυξης και χρειάζονται νέες μορφές ευέλικτης διακυβέρνησης. (Σωτήρης Παυλέας, 2014)¹⁰¹

Στο τρίτο κεφάλαιο έγινε αναφορά στα δίκτυα πόλεων, τόσο η ιστορική αναδρομή και η μετάβαση από τον προαγωγό τους, τις αδελφοποιήσεις, σε σχήματα συνεργασίας περισσότερων εταίρων (Δήμων), με συγκεκριμένη θεματική, αλλά και όχι και με σκοπό την ανταλλαγή τεχνογνωσίας, καλών πρακτικών, όπως και τη δημιουργία μοχλών πίεσης προς υλοποίηση από κοινού δράσεων και λύσεων σε διαφορετικά προβλήματα ή προκλήσεις.

Γενικά λοιπόν, τα δίκτυα πόλεων παίζουν ένα πρωταρχικό ρόλο στη διάδοση της πληροφορίας σχετικά με την βιώσιμη και ανθεκτική ανάπτυξη. Επομένως, η συνεργασία μέσω των δικτύων επιτρέπει να έρχονται σε άμεση επαφή διαφορετικές πόλεις και κοινωνίες, χωρίς την κρατική παρέμβαση. Σε επίπεδο μάλιστα Ε.Ε., τα δίκτυα βοηθούν τις πόλεις να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να συντονιστούν από κοινού ώστε να διαμορφώσουν τα εργαλεία χάραξης πολιτικών, συμβάλλοντας στο αφήγημα της καθαυτής Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. (Ηλίας Μπεριάτος, 1999)

Τέλος, στο τελευταίο κεφάλαιο (4^ο), παρουσιάστηκε το παράδειγμα του Δήμου Θεσσαλονίκης, από την πλευρά τόσο της δικτύωσης με άλλες πόλεις, αλλά και της αναπτυξιακής πορείας της ως μια ευρωπαϊκή πόλη, άμεσα συγκρίσιμη με άλλες πόλεις στην Ε.Ε., ανεξαρτήτου μεγέθους και οικονομικής κατάστασης.

Έγινε αναφορά στα παλαιότερα χρόνια, στα βασικά χαρακτηριστικά του μεγαλύτερου και κεντρικού Δήμου της πόλης της Θεσσαλονίκης, και πως οι οικονομικές συνθήκες, αλλά και προηγούμενες διοικήσεις, οδήγησαν την Θεσσαλονίκη στο μεταίχμιο. Τα τελευταία χρόνια όμως, σε μεγάλο ποσοστό λόγω της αλλαγής διοίκησης του Δήμου Θεσσαλονίκης, αλλά και διοικήσεων στην πόλη, αλλά και η ευρωπαϊκή χρονική συγκυρία και η αλλαγή νοοτροπίας, λόγω της οικονομικής κρίσης, έβαλε την πόλη σε «μετάβαση». Παρουσιάστηκαν καλές πρακτικές, αλλά και η ευρωπαϊκή προοπτική της πόλης, μέσα από συνεργασίες, διεθνείς και ευρωπαϊκές, αλλά και πολιτικές ανάπτυξης, εξωστρέφειας και οικονομικής ενδυνάμωσης.

Σαφώς και πολλά πρέπει να γίνουν ακόμα, και αυτή η εργασία έχει σκοπό να παρουσιάσει δεδομένα καταγεγραμμένα. Αλλά, ωστόσο, μια κριτική θα μπορούσε να αρκεστεί στο να προτείνει ότι χρειάζονται πολλές και μικρής κλίμακας αλλαγές, προκειμένου να γίνει αντιληπτή η όποια αλλαγή στην Θεσσαλονίκη, και αυτό είναι δουλειά συνεργατική και συμμετοχική, όλων των δρώντων αυτής της πόλης, με πολυεπίπεδες παρεμβάσεις, αναγνωρίζοντας τα λάθη και «πάθη» του παρελθόντος και προσβλέποντας σε νέες προοπτικές βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες, ως και οραματικές. Στρατηγικές πολιτικές και όραμα, που θα μπορούσαν να συνεχίσουν και να ενισχύσουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της, σε όρους οικονομικής γεωγραφίας, βιώσιμης και ανθεκτικής αστικής ανάπτυξης και εξωστρέφειας, αναζήτησης επενδυτικών κεφαλαίων, με σεβασμό στην ευημερία των πολιτών, την επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό της και σεβασμό στους φυσικούς της πόρους. Να μπει η Θεσσαλονίκη σε τροχιά ανάπτυξης, όχι απολύτως συγκριτικά με την Αθήνα, αλλά

¹⁰¹ https://www.citybranding.gr/2014/02/blog-post_20.html (τελευταία ενημέρωση 27/3/2019)

σαν μια ευρωπαϊκή πόλη, και δίνοντας προτεραιότητα στα εργαλεία αντιμετώπισης σημαντικών πιέσεων και κρίσεων, και προσδίδοντας στην ιστορική της ταυτότητα άλλο έναν προσδιορισμό, αυτόν της ευρωπαϊκής προοπτικής και της δημιουργικής πόλης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΚΤΥΩΝ ΠΟΛΕΩΝ¹⁰²

C40 Cities Climate Leadership Group

Το δίκτυο C40 Cities Climate Leadership Group συμπληρώνει 10 χρόνια διαδρομής από τότε (2007) που συστήθηκε για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Με περισσότερες από 80 μεγαλουπόλεις ως μέλη του, το δίκτυο αντιπροσωπεύει πάνω από 600 εκατ. ανθρώπους και επικεντρώνει τις δράσεις του στην αναβάθμιση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων των πόλεων και στην αύξηση των ευκαιριών για μεγαλύτερη ευημερία.

Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.c40.org/about>

¹⁰² Όλα από: Διπλωματία πόλεων II, Τα Διεθνή Δίκτυα πόλεων των Ελληνικών πόλεων 2006-2016, Αντώνης Καρβούνης, Υπ.Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, σελ. 87-158, <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomatia-Poleon2.pdf>

Παγκόσμια Ομοσπονδία Τουριστικών Πόλεων (WTFC)

Με πρωτοβουλία του Πεκίνου ιδρύθηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 2012 η Παγκόσμια Ομοσπονδία Τουριστικών Πόλεων για την υλοποίηση του οράματος

μιας Καλύτερης Ζωής στις Πόλεις μέσω του Τουρισμού. Το δίκτυο δεσμεύεται στη διευκόλυνση των ανταλλαγών

και των συνεργασιών μεταξύ των μελών του και την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στον τουριστικό τομέα. Αποστολή του δικτύου είναι η αύξηση της απήχησης των τουριστικών πόλεων ως διεθνών προορισμών, η αναβάθμιση της ποιότητας και της αποδοτικότητας των υπηρεσιών τους, η βελτίωση της εικόνας των τουριστικών πόλεων και η προώθηση μιας ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής προόδου στις τουριστικές πόλεις και περιφέρειες. Το δίκτυο αριθμεί 182 μέλη, παρέχοντας υπηρεσίες σε αυτά που καλύπτουν όλη τη βιομηχανική αλυσίδα, συντονίζοντας τη συνεργασία για την ανάπτυξη τουριστικών προϊόντων, τη διενέργεια επενδύσεων και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των πόλεων.

Περισσότερες πληροφορίες: <http://en.wtcf.org.cn/>

Eurocities

Το Eurocities ιδρύθηκε το 1986 από τους Δήμους έξι ευρωπαϊκών πόλεων (Βαρκελώνη, Μπίρμινγκχαμ, Φρανκφούρτη, Λυών, Μιλάνο, Ρότερνταμ) και συνιστά πολιτική πλατφόρμα για

130 τοπικές αρχές των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών πόλεων. Σε συνεργασία και αλληλεπίδραση με τα όργανα της ΕΕ, το δίκτυο βασίζεται στη δέσμευση των συμμετεχόντων τοπικών αρχών για την προώθηση μιας ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης και στοχεύει στην ενίσχυση του ρόλου τους, στο πλαίσιο μιας πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του, προβλέπεται η διοργάνωση έξι θεματικών φόρουμ, ομάδων εργασίας, δράσεων και εκδηλώσεων. Οι τομείς προτεραιότητας του Eurocities, βάσει του στρατηγικού του πλαισίου, αφορούν την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, και πιο συγκεκριμένα την οικονομική ανάπτυξη, τις μεταφορές και την κινητικότητα, το περιβάλλον, τις κοινωνικές προκλήσεις, τον πολιτισμό, τη ψηφιακή ατζέντα και τις δημόσιες υπηρεσίες.

Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.eurocities.eu/>

Ενωμένες Πόλεις και Τοπικές Αυτοδιοικήσεις (UCLG)

Το δίκτυο UCLG εκπροσωπεί τις εθνικές ενώσεις τοπικής αυτοδιοίκησης απ' όλο τον κόσμο, διαθέτοντας

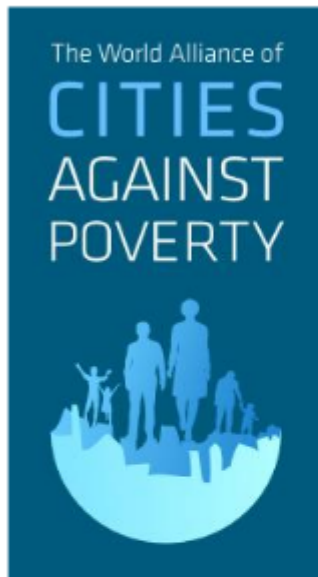
United Cities and Local Governments
Cités et Gouvernements Locaux Unis
Ciudades y Gobiernos Locales Unidos

μέλη σε 140 από τις 193 χώρες του ΟΗΕ σε επτά παγκόσμιες περιφέρειες: Αφρική, Ασία-Ειρηνικός, Ευρασιατική, Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Δυτική Ασία, Λατινική Αμερική και Βόρειος Αμερική. Το

δίκτυο των Ηνωμένων Πόλεων ιδρύθηκε το Μάιο του 2004 ως αποτέλεσμα της συνένωσης τριών οργανισμών: της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Ηνωμένων Πόλεων (FMCU), της Διεθνούς Ένωσης Τοπικών Αρχών (IULA), του Δικτύου των Μητροπόλεων (Metropolis) και της Διεθνούς Ένωσης των μεγάλων Μητροπόλεων. Σύμφωνα με τον καταστατικό χάρτη του δικτύου που υιοθετήθηκε στο ιδρυτικό συνέδριό του στο Παρίσι το 2004, η αποστολή του UCLG συνίσταται στο να αποτελέσει «την ενωμένη φωνή και παγκόσμιο συνήγορο της δημοκρατικής τοπικής αυτοδιοίκησης, προωθώντας αξίες, σκοπούς και συμφέροντα μέσω της συνεργασίας μεταξύ τοπικών αυτοδιοικήσεων και διαμέσου της ευρύτερης διεθνούς κοινότητας». Η εκπλήρωση της αποστολής αυτού του παγκόσμιου δικτύου υλοποιείται μέσα από την άσκηση πίεσης σε διεθνείς οργανισμούς (ΟΗΕ), το σχεδιασμό πολιτικών σε θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης, την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και προγραμμάτων μέσα από την αποκεντρωμένη συνεργασία μεταξύ τοπικών αυτοδιοικήσεων και εθνικών ενώσεων Ο.Τ.Α., την έκδοση έντυπου υλικού, τη διοργάνωση σεμιναρίων και άλλων παρεμφερών εκδηλώσεων.

Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.uclg.org/>

Παγκόσμια Συμμαχία Πόλεων κατά της Φτώχειας (WACAP)

Το παγκόσμιο δίκτυο πόλεων κατά της φτώχειας αποτελεί τη συνεισφορά των πόλεων από όλες τις ηπείρους για τη Διεθνή Δεκαετία για την Εξάλειψη της Φτώχειας (1997-2006), που διακήρυξε η Γενική Συνέλευση των Η.Ε. Έτσι, στη διάρκεια του διεθνούς έτους για την εξάλειψη της φτώχειας (1996) συστήθηκε το παγκόσμιο δίκτυο πόλεων, που επισήμως λειτουργεί από τις 17 Οκτωβρίου 1997, στο πλαίσιο του σχετικού αναπτυξιακού προγράμματος των Η.Ε. Στο δίκτυο, εκτός από πόλεις, συμμετέχουν

διεθνείς οργανισμοί, ενώσεις πόλεων, κυβερνητικοί οργανισμοί, πανεπιστήμια, κοινωνικές οργανώσεις. Βασικός στόχος του δικτύου είναι η ουσιαστική του συμβολή στην επίτευξη των Στόχων Ανάπτυξης της Χιλιετίας που έχει θέσει ο Ο.Η.Ε., δηλαδή, να τερματιστεί η ακραία φτώχεια και πείνα, να επιτευχθεί η καθολική πρόσβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, να προωθηθεί η ισότητα των φύλων και η ενίσχυση των γυναικών, να μειωθεί η παιδική θνησιμότητα, να βελτιωθεί η μητρική υγεία και, τέλος, να καταπολεμηθεί το HIV/AIDS, η ελονοσία και άλλες ασθένειες. Οι διεθνείς συναντήσεις του δικτύου διοργανώνονται κάθε δύο χρόνια σε μια από τις πόλεις-μέλη του.

Περισσότερες πληροφορίες: <http://wacapnetwork.org/>

Πόλεις για μία Ελεύθερη από την Πυρηνική Ενέργεια Ευρώπη (C.N.F.E.)

Ο ευρωπαϊκός φορέας CNFE (Πόλεις για μία Ελεύθερη από την Πυρηνική Ενέργεια Ευρώπη), του οποίου μέλος είναι η πόλη του Βόλου, με αφορμή τα πυρηνικά ατυχήματα του Τσερνομπίλ (1986) και της Φουκουσίμα (2011), από τις αρχές του

2016 πραγματοποιεί δράσεις μέσω των πόλεων – μελών του με στόχο την ενημέρωση των πολιτών για τους κινδύνους των πυρηνικών σταθμών, τη θέσπιση αυστηρών κανόνων για τη λειτουργία τους, την ανανέωση του εξοπλισμού και της τεχνολογίας των πυρηνικών σταθμών, τη σταδιακή αντικατάστασή τους από νέους σταθμούς που θα χρησιμοποιούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τη μείωση του ποσοστού του 28% επί του συνόλου της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται στην Ευρώπη μέσω πυρηνικών σταθμών, την αύξηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατίθενται στην έρευνα για την παραγωγή ενέργειας. Ανάμεσα στις πόλεις-μέλη του CNFE (27), αναφέρονται οι πόλεις του Μάντσεστερ, της Φραγκφούρτης, του Μιλάνο, του Σεράγεβο, του Ζάγκρεμπ, της Βιέννης, του Μονάχου και της Λευκωσίας.

Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.cnfe.eu/>

100 Ανθεκτικές Πόλεις (Resilient Cities)

Το δίκτυο 100 Ανθεκτικές Πόλεις (Resilient Cities-100RC) υποστηρίζεται από το Ίδρυμα Ροκφέλερ και

ξεκίνησε αρχικά το Δεκέμβριο του 2013 με 32 πόλεις για να συνδράμει τις αστικές αρχές στην προσπάθειά τους να γίνουν περισσότερο ανθεκτικές σε περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις. Σύμφωνα με το δίκτυο 100RC, αστική ανθεκτικότητα είναι η ικανότητα κατοίκων, κοινοτήτων, θεσμών, επιχειρήσεων και δομών μιας πόλης να επιβιώνουν, να προσαρμόζονται και να εξελίσσονται ανεξάρτητα από τις χρόνιες πιέσεις και τα οξεία σοκ που τυχόν αντιμετωπίζουν. Τα επτά χαρακτηριστικά των ανθεκτικών πόλεων είναι τα εξής: ευρωστία, ευελιξία, συμμετοχικότητα, εφευρετικότητα, συνεκτικότητα, ετοιμότητα, το ότι είναι πλεονασματικές. Στο δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον όπου Επικεφαλής Ανθεκτικότητας (CRO) ηγούνται των προσπαθειών της ανάπτυξης στρατηγικών και δράσεων ανθεκτικότητας από τη Μεμβούρνη και την Πόλη του Μεξικού μέχρι τη Βοστώνη και την Αθήνα). Ένα κρίσιμο πρόβλημα που το 100RC βοηθά τις πόλεις να ξεπεράσουν είναι η σχετική δυσκολία της ανταλλαγής περισσότερο και λιγότερο επιτυχημένων πρωτοβουλιών ανθεκτικότητας. Το 100RC εργάζεται για τη δημιουργία διαύλων ανταλλαγής γνώσεων που θα καλλιεργούν την κουλτούρα της εκπαίδευσης και της εξεύρεσης λύσεων για το περιβάλλον που οι πόλεις του 100RC επιθυμούν να χτίσουν. Οι CROs εργάζονται σε 67 πόλεις και σε 14 ζώνες ώρας, καθιστώντας την τεχνολογία ένα

κρίσιμο εργαλείο για να συνδεθούν ανεξάρτητα από το πέρασμα του χρόνου και τις γεωγραφικές αποστάσεις και για να μπορούν να μοιράζονται συνεχώς τις ιδέες τους. Το Πρόγραμμα χρησιμοποιεί διαδικτυακά εργαλεία και προγράμματα μέσω των οποίων οι πόλεις-μέλη έχουν τη δυνατότητα να συν-δημιουργήσουν εμπειρίες μάθησης γύρω από κοινές προκλήσεις ανθεκτικότητας που αντιμετωπίζουν.

Περισσότερες πληροφορίες:
<http://www.100resilientcities.org/>

Τοπικές Αρχές για τη Βιωσιμότητα (ICLEI)

Περισσότερες από 1.500 πόλεις, Δήμοι, επαρχίες και ενώσεις Ο.Τ.Α. σε παγκόσμιο επίπεδο συμμετέχουν στη διεθνή ένωση τοπικών αρχών για

για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Το ICLEI ιδρύθηκε το 1990, στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Συνεδρίου Τοπικών Κυβερνήσεων για ένα Βιώσιμο Μέλλον των Η.Ε., στο οποίο συμμετείχαν περισσότερες από 200 τοπικές αρχές από 43 χώρες. Βασική αρχή του Συμβουλίου είναι ότι οι τοπικά οργανωμένες πρωτοβουλίες παρέχουν έναν αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο για την επίτευξη τοπικών, εθνικών και παγκόσμιων βιώσιμων στόχων για το περιβάλλον. Το ICLEI διαθέτει Ευρωπαϊκή Γραμματεία, με έδρα στο Φράιμπουργκ (Γερμανία), με ενεργό παρουσία στην Ευρωπαϊκή Εκστρατεία για τις Βιώσιμες Πόλεις, ενώ υποστηρίζει και το Σύμφωνο των Δημάρχων. Οι βασικοί τομείς ενεργοποίησης του δικτύου είναι οι εξής:

- Βιοποικιλότητα.
- Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
- Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Διαχείριση βιωσιμότητας.
- Αστική διακυβέρνηση.
- Βιώσιμη Οικονομία και Προμήθειες.
- Ενέργεια.
- Ύδατα.
- Κινητικότητα.
- Σχεδιασμός γεγονότων σύμφωνα με τις αρχές της βιωσιμότητας.

Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.iclei.org/>

CIVITAS Forum

Η πρωτοβουλία CIVITAS Forum, την οποία εγκαινίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2000, απευθύνεται σε πόλεις που επιθυμούν να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν μέτρα για τη βελτίωση των αστικών μεταφορών και να τα εφαρμόσουν σε μεγάλη

κλίμακα. Οι πόλεις που θέλουν να συμμετέχουν θα πρέπει να επιβεβαιώσουν την πολιτική και τεχνική τους δέσμευση για ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής κινητικότητας και μεταφορών. Οι Θεματικές Ομάδες του δικτύου λειτουργούν ως πλατφόρμα επικοινωνίας και ανταλλαγής εμπειριών και γνώσεων μεταξύ ειδικών και αντιπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σχετικά με τα θέματα της βιώσιμης κινητικότητας, και, ενδεικτικά, αφορούν τα εξής:

- Πολιτικές μετακίνησης χωρίς αυτοκίνητο (χρήση ποδηλάτου, πεζή μετακίνηση, διαμοιρασμός οχημάτων, κλπ).
- Καθαρά καύσιμα και οχήματα (υβριδικά οχήματα, εναλλακτικά καύσιμα, υποδομές καυσίμων, ηλεκτρικά οχήματα, κλπ).
- Μαζικές μεταφορές (πρόσβαση, διασύνδεση με άλλες μορφές μετακίνησης, τιμολόγηση, εφαρμογή τηλεματικών συστημάτων, κλπ).
- Στρατηγικές διαχείρισης ζήτησης (διαχείριση στάθμευσης, περιορισμοί πρόσβασης, ζώνες χωρίς αυτοκίνητα, λωρίδες προτεραιότητας, οικονομικά κίνητρα κι αντικίνητρα, κλπ).
- Τον ολοκληρωμένο σχεδιασμό (χρήσεις γης, κατοικία, νέες περιοχές, ΣΒΑΚ).

- Διαχείριση κινητικότητας (διαφήμιση και επικοινωνία, προγραμματισμός μετακινήσεων, κέντρα πληροφόρησης τρόπων μετακίνησης, κλπ).
- Δημόσια συμμετοχή (καμπάνιες πληροφόρησης, συμμετοχικές διαδικασίες, διαβουλεύσεις με πολλά ενδιαφερόμενα μέρη, κλπ).
- Ασφάλεια (σχεδιασμός υποδομών, ποδηλατόδρομοι, ασφαλείς σχολικές διαδρομές, μέτρα κατά του βανδαλισμού, μείωση κυκλοφορίας, κλπ).
- Τηλεματικά συστήματα στις μεταφορές (έξυπνα συστήματα μεταφορών, επικοινωνία, εφαρμογές κινητών τηλεφώνων, συστήματα αναγνώρισης πινακίδων, κλπ).
- Εφοδιαστική αλυσίδα εντός πόλης (κέντρα παράδοσης εντός πόλης, σχέδια διανομής, διαχείριση στόλου οχημάτων μεταφορών, σχέδια εμπορευματικών μεταφορών εντός αστικών περιοχών, κτλ).

Περισσότερες πληροφορίες: <http://civitas.eu/>

Βιβλιογραφία

Βιβλία

Benjamin Barber, If Mayors Ruled the world, Dysfunctional Nations, Rising Cities, (Yale University Press, UK 2013)

Henry Letebure , «Δικαίωμα στην Πόλη», Χώρος και πολιτική, (Εκδόσεις Κουκίδα, Αθήνα 2007)

Deborah Stevenson , Πόλεις και αστικοί πολιτισμοί, Πρόλογος και επιστημονική επιμέλεια Γιάννης Γιαννιτσώτης,(Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα 2007)

Yuri Kazeron (επιμέλεια) CITIES OF EUROPE, CHANGING CONTEXTS, LOCAL ARRANGEMENTS, AND THE CHALLENGE TO URBAN COHESION, (Blackwell Publishing, UK 2005)

H.V. Savitch & Paul Kontor (2002), Cities in the International Marketplace Princeton University Press

Δ.Οικονόμου, Γ.Πετράκος (επιμέλεια), Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων, Διεπιστημονικές προσεγγίσεις Αστικής Ανάλυσης και Πολιτικής,(Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999)

Μπεριάτος Ηλίας, Η σημασία των δικτύων στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών και ελληνικών πόλεων», σελ. 529-551, σε συλλογικό τόμο «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», ,(Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999)

Άγγελος Κότιος, Η πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον αστικό χώρο, σελ. 554- 559 (κφ.22), σε συλλογικό τόμο «Η Ανάπτυξη των Ελληνικών Πόλεων», (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας-GUTENBERG, Βόλος, 1999)

Ελένη Παπαγαρουφάλη, Ήπια διπλωματία-Διεθνικές αδελφοποιήσεις & ειρηνιστικές πρακτικές στη σύγχρονη Ελλάδα, (Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2013)

Peter Karl Kresl, Edward Elgar Publishing , Planning Cities for the Future, The Successes and Failures of Urban Economic Strategies in Europe., (Bucknell university, USA, 2007)

Γ.Καυκαλάς, Ν. Παπαμίχος,Λ.Λαμπριανίδης(επιμέλεια), «Η Θεσσαλονίκη στο Μεταίχμιο. Η πόλη ως διαδικασία αλλαγών»,(Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2008)

Λόςης Λαμπριανίδης , Η πορεία ανάπτυξης της πόλης από τη δεκαετία του '80: Γιατί δεν αξιοποιήθηκαν αποτελεσματικά οι ευκαιρίες, σελ. 296-297, σε συλλογικό τόμο «Η Θεσσαλονίκη στο Μεταίχμιο. Η πόλη ως διαδικασία αλλαγών» (Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2008)

Ε. Swyndgedouw, Οι πόλεις στο μεταίχμιο: Επανατοποθέτηση της πόλης στον 21^ο αιώνα, σελ. 70-90, σε συλλογικό τόμο «Η Θεσσαλονίκη στο Μεταίχμιο. Η πόλη ως διαδικασία αλλαγών» (Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2008)

Λαμπριανίδης Λόης, Οικονομική γεωγραφία, (Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2012)

Δημοσιεύσεις:

Αντώνης Καρβούνης, Διπλωματία πόλεων II, Τα Διεθνή Δίκτυα πόλεων των Ελληνικών πόλεων 2006-2016, , Υπ.Εσωτερικών, Αθήνα, 2017, σελ. 5, διαθέσιμο: <http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/Diplomatia-Poleon2.pdf>

Στρατηγική αστικής ανθεκτικότητας Δ.Θεσσαλονίκης, «Θεσσαλονίκη 2030» διαθέσιμη: <https://drive.google.com/file/d/0B1EGaz8zlp3dV1IIV3hhWDNIQXc/view>

Έκθεση Αξιολόγησης Αστικής Ανθεκτικότητας, Δ.Θ. διαθέσιμη: https://drive.google.com/file/d/0B_zbMuz0nwfxUzZTLdUNTJZM2s/view

The Parliament's Magazine, REGIONAL,(Βρυξέλλες Οκτώβριος 2016)

István Tóth, «Regional economic resilience: concepts, empirics and a critical review», (University of Warsaw 2015), διαθέσιμο: <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/mgrsd.2015.19.issue-3/mgrsd-2015-0017/mgrsd-2015-0017.pdf>

Patrick Martin-Breen and J. Marty Anderies, Resilience: A Literature Review, (The Bellagio Initiative 2011), διαθέσιμο: <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/123456789/3692/Bellagio-Rockefeller%2520bp.pdf?sequence=1>

Scott, A.J. και Storper, M. (2003), «Regions, Globalization, Development.», Regional Studies

Barrientos, S., Gereffi, G. και Rossi, A. (2011), «Economic and social upgrading in global production networks: A new paradigm for a changing world», International Labour Review

MacKinnon, D., Cumbers, A., Pike, A., Birch, K. και McMaster, R. (2009), «Evolution in Economic Geography: Institutions, Political Economy, and Adaptation», Economic Geography

Aitken, R. και Campelo, A. (2011), «The four Rs of place branding», Journal of Marketing Management,

Garofoli, G. (2002), «Local Development in Europe: Theoretical Models and International Comparisons», European Urban and Regional Studies

OECD. (2001), Best Practices in Local Development, Local Economic and Employment Development (LEED), OECD Publishing, doi:10.1787/9789264193369-en

Ιστοσελίδες:

<https://thessaloniki.travel/el/epiloges-stin-poli/synedria-ektheseis/synedria-kai-ektheseis/item/608-thessaloniki-convention-bureau-tcb>

<https://el.m.wikipedia.org/>

www.thessaloniki.gr

<http://www.thessaloniki2014.gr/gr/>

<https://ec.europa.eu/futurium/en/urban-agenda>

<http://www.elliniki-gnomi.eu/%CE%BF-%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CE%B4%CE%B5%CE%BB%CF%86%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CF%89%CE%BD/>

http://www.foreurope.eu/fileadmin/documents/pdf/Workingpapers/WWWforEurope_WPS_no027_MS89.pdf

<http://web3.eetaa.gr/eu/diktya/diktya.pdf>

http://ec.europa.eu/regional_policy/el/

<https://www.citybranding.gr>

<http://sociology.iresearchnet.com/urban-sociology/cities-in-europe/>

https://www.weforum.org/agenda/2017/10/why-its-time-for-cities-to-take-the-lead/?utm_content=bufferb7553&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer

<http://cor.europa.eu/el/events/opendays/Pages/open-days.aspx>

<http://urbact.eu>

<https://parallaximag.gr/thessaloniki/tourismos-sti-thessaloniki-oi-top-20-ethnikotites-pou-dialeksan-thermaiko-to-2018>